

AZ ELSŐ FÜZET TARTALMA:

Fraknói Vilmos: Vitéz János könyvtára	1—21
Vincze G. A pálosok irodalmi munkássága a XIV.—XVIII. században	21—44
Csontos János: A pozsonyi sz. Ferencziek tartományi könyv- tárának codexei	44—54
Vegyes közlemények	54—58
A magyar irodalom 1878-ban	1—XIII
Hazai nem magyar irodalom	XIV—XVII
Hazánkat érdeklő külföldi munkák	XVIII

MAGYAR KÖNYV-SZEMLE.

A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára ezen cím alatt folyó-
iratot indít meg, mely a magyarországi könyvészet és a hazai könyv-
tárak közlönye óhajt lenni.

Közölni fog a régibb magyarországi bibliographia körébe tar-
tozó értekezéseket és az újabb felfedezésekről szóló értesítéseket.
Ismertetni fogja a hazai könyvtáraknak történetét, szervezetét, neve-
zetesebb tudományos kincseit és szerzeményeit. Továbbá összeállít-
tandja a magyarországi sajtó irodalmi érdekű termékeinek és a
hazánkat érdeklő külföldi munkáknak lehetőleg teljes és pontos
jegyzékét.

Készséggel megnyitja hasábjait a könyvtárnokok és könyvgyűj-
tők felszólásainak, javaslatainak és kérdéseinek; számít mindazoknak
szives közreműködésére, kiket hivatalos állásuk és irodalmi foglalko-
zásuk ezen tέρre vezet.

A »Könyv-Szemle« megjelenik évenként 24 ívnyi terjedelm-
ben, két-havi füzetekben, díszes kiállításban.

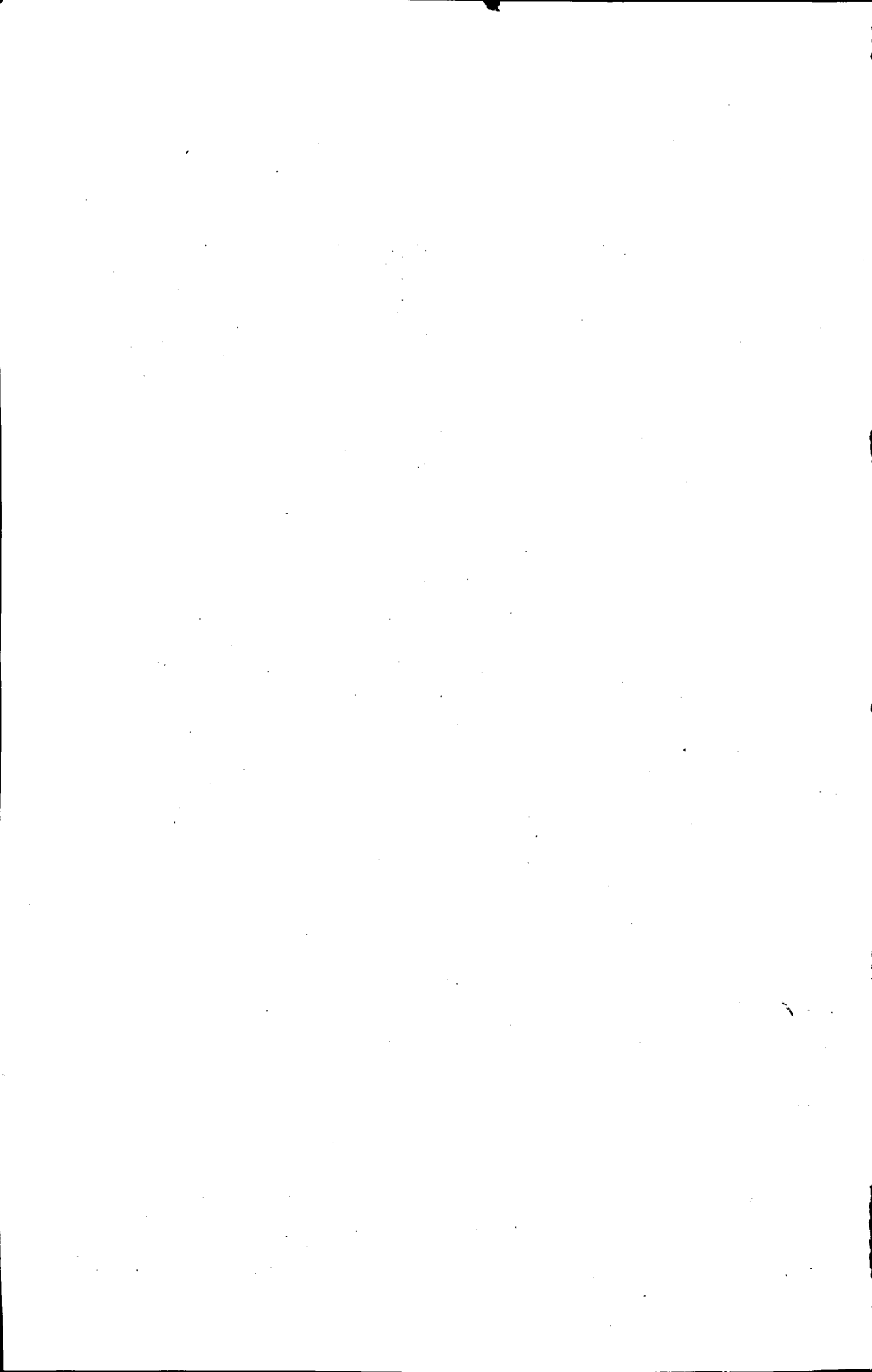
Előfizetési ára egész évre bérmentes szétküldéssel együtt
2 frt 40 kr.

Az első évfolyam elfogyott; a második még szintén 2 frt
40 kron rendelhető meg.

Az előfizetési pénzek Knoll Károly urhoz, a M. Tud. Aka-
démia könyvkiadó hivatalába, vagy a Történelmi társulat pénz-
tárához, vagy végre a legközelebbi könyvkereskedésbe, egyéb kül-
demények és irodalmi közlemények a Magyar Nemzeti Múzeum
könyvtárába küldendők.

T A R T A L O M:

	Lap.
Boynychich Iván: Két ó-szláv kézirat a Nemzeti Múzeum könyvtárában	224—228
Csontos János: A pozsonyi sz. Ferencziek tartományi könyvtárának codexei	44—54
— XV. századi könyvtári viszonyok s egy ismeretlen Corvin-Incunabulum	59—79
— Külföldi mozgalmak a Corvina-irodalom terén	201—234
— A Pármai Corvin-Codex	319—328
Fraknoi Vilmos: Vitéz János könyvtára	1—21
— Vitéz János könyvtára. Második közlemény. A Vitéz által javított Codexek	79—91
— Két hét olaszországi könyv- és levéltárakban 1878. májusban	121—153
— Vitéz János könyvtára	190—201
— Könyvészeti mozzanatok hazánkban	238—243
— Könyvtáblákban fölfedezett XVI. és XVII. századbeli magyar ősnymtatványok	251—302
— Szabó Károly régi magyar könyvtára	303—313
Mátyás király könyvtára maradványainak felfedezése 1862. Ipolyi Arnold gróf Prokesch-Osten Antal felett a M. Tud. Akadémia 1878. február 25-én tartott emlékbeszédéből	103—120
Dr. Kresmarik János: Egy csagatáj kézirat a Nemzeti Múzeum könyvtárában	328—331
Kunze Leó: A pannonhalmi sz. Benedekrend könyvtárai	167—190
Szabó Károly: XVII. és XVIII. századbeli magyar nyomtatványok, melyeknek jelenleg egy példánya sem ismeretes	230—237
— Régi magyar könyvészeti adalékok	313—319
Dr. Sz. J.: Finn bibliographia	228—230
Vince G.: A pálosok irodalmi munkássága a XIV—XVIII. században	21—44
A konstantinápolyi Eszki Szerail könyvtárában őrzött nyugoti Codexek	92—98
A magyar korona területén levő kö- és könyvnyomdák jegyzéke	153—160
Vegyes közlemények 54—58, 99—102, 160—167, 243—250, 332—338.	243—250
Magyarországi Könyvészet 1878. Összeállította Tipray Tivadar, múzeumi könyvtári segédőr. (Melléklet a »Magyar Könyv-Szemlé«-hez.)	I—LXXXVI
— Kimutatás a Magyar «Könyv-Szemle» 1878. évi folyamában felsorolt könyvekről	LXXXVII

VITÉZ JÁNOS KÖNYVTÁRA.

Fraknói Vilmostól.

— Olvastatott a M. T. Akadémia 1878. január 28-iki ülésén. —

Tisztelt Akadémia!

E helyen már több alkalommal szólottak Corvin Mátyás könyvtáráról. Kegyelettel szemléltük csak nem rég is a távol keletről visszaérkezett maradványait. Dicsőítettük alkotójának tudomány-pártoló szellemét és nemes izlését.

De elfeledtük T. Akadémia megemlékezni arról, ki a nagyra hivatott gyermek lelkében fölkelte a tudomány és művészet iránti érzeket; ki a trónralépő ifjút buzdításaival az ország kultúrai érdekeinek felkarolására ösztönte; ki példájával, külföldi tudósokat gyűjtve maga köré és tanodákat alapítva, fényes palotákat emelve és dús könyvtárt létesítve: e példának követésére készítet, s mindezen téreken vele nemes versenyre kelni mintegy kényszeríte. E férfiú:

Zrednai Vitéz János előbb Nagyvárad püspöke, majd utóbb az ország primása.

Nem lehet szándékom T. Akadémia, élettörténetének elbeszélésébe bocsátkozni, bármennyire méltó volna, hogy tüzetesen foglalkozzunk vele. Mert kevés magyar főpapnak és államférfiúnak jutott osztályrészül oly dicső hivatás, mint az vala, melyet ő töltött be. Cancellárja volt Hunyady Jánosnak, és jelentékeny tényező ennek hadi és politikai tevékenységében, mely az országot a legváltóságosabb helyzet veszélyei közül biztos révpartra vezeté, és a magyarnak nevét egész Európa előtt tisztelet tárgyává tev. És ő e nagy férfiú barátságával dicsekedett, ki fiainak nevelését bizta rá, és halálos ágyán az ő gondjaiba ajánlotta őket. És e szent megbízatásnak hiven felelt meg. Mert Vitéz kiváló

helyet foglal el azok között, kik Mátyást az ország trónjára emelik; hosszú évek során át legbefolyásosabb tanácsosaihoz tartozik, és megadatott néki az országot a hatalom és jólét oly magaslatán látni, melyet el nem ért, sem az előtt sem azután.

És az érdeklődést ezen fényesen megkezdett, szerencsésen folytatott életpálya iránt még fokozza annak gyászos, mondhatnók tragikus vége. Mikor ő, a Hunyadyoknak három évtizeden át leghívebb barátja, élte alkonyán a nagy király ellen — ekkor még fel nem derített körülmények hatása alatt — összeesküvést szervez; és midőn ez felfedeztetik ugyanazon esztergomi palotában, ahol a Hunyadykhoz való ragaszkodása miatt szerencsés volt fogságot szenvedhetni, Mátyás által őrizet alatt tartatott, míg rövid idő múlva az önmagával és multjával meghasonlott lélek küzdelmei sírba viszik.

De — ismétlem — nem ezen eseményekben és viszontagságokban gazdag életpályáról fogok ma szólni. Vitéz János kulturái hatásának a főbb vonásokban megismertetésére és könyvtára maradványainak bemutatására kell szorítkoznom.

I.

Ifjú koráról semmit sem tudunk. Ismeretlen maradt előttünk, melyik főiskolán nyerte magasabb kiképeztetését, és mily befolyások adtak irányt szellemi fejlődésének. Következtetésekre és kombinációkra vagyunk utalva. Az iránt alig lehet kétség, hogy valamelyik olasz egyetemen, Páduában vagy Bolognában tanult. Olaszországi hatásokat tükröz vissza iratainak és műizlésének iránya; arra utalnak építkezései és összeköttetései.

A szegény nemes családból származott ifjúnak, ki a zágrábi egyházmegye pappjai közé lépett, tehetségei és tudományos képzettsége mellett, kétségkívül főpapja János zágrábi püspök és királyi cancellár kegyeinek köszönhető, hogy Zsigmond uralkodásának végszakában a királyi cancelláriában alkalmazást nyert, és uralkodóját olaszországi s németországi utazásaiban kísérhette.

Itt a világesemények, melyeknek tanúja, sőt némileg tényezője vala; a politika és irodalom nagy alakjai, melyekkel érintkeznie kellett, széles látkört nyitottak lelke előtt, és ugyanakkor a humanistai irányhoz vezérelték, mely ekkor már olasz földön teljes kifejltségében diszlott, és Zsigmond udvarában is otthonos vala.

Ezen irányának kitüntetésére és fejlesztésére hivatalos állása bő alkalmat nyújtott. Mert ez időben az irodai foglalkozás mintegy irodalmi munkásságá nemesült. Ismeretes, mert a renaissance egyik sajátos jellemvonása, az a fordulat, mely a cancelláriai formákban beállott. Piero de Salutati, a XIV. század végén, a flórenczi köztársaság hírneves államtitkára, volt az úttörő. Ő kezdé a politikai élet mindennapi szükségleteinek hatása alatt készülő ügyiratokat a cicerói ékesszólás örök szépségeivel felruházni. És így azok, különösen a diplomatai levelezések, melyek előbb a hivatalos ügykezelés korlátain kívül nem keltettek figyelmet, az udvari és politikai, az egyházi és tudományos körök keresett olvasmányává lőnek.

Ugyanakkor mikor Olaszországban Poggio és Filelfo, a császári irodában pedig Aeneas Sylvius, uralkodóvá tették e divatot: Magyarországra is átlántálta azt Zrednai János. Az általa fogalmazott levelek — melyeknek, sajnos csak csekély része maradt reánk, ¹⁾ — akár a styl szépségeit, akár a classicai idézetek bőségét és alkalomszerűségét tekintjük, a legkiválóbb humanisták hasonnemű termékeinek színvonalán állanak. Nem nélkülözik ugyan azoknak hiányait sem: a mesterkéltséget, erőltetett compositiót, a szétáradozó bőbeszédűséget. De viszont némely állam-iratainak nyelve oly erő- és méltóságteljes, melyhez hasonlóval kortársai közül kevesen dicsekednek.

Ilyetén irodalmi qualificációja Albertnél és I. Ulászlónál nem nagy elismerésre talált. Lassan emelkedik a hierarchiai rangfokozatokban; 1444-ben, több mint tíz évi szolgálat után, csak váradi prépost volt. Jobban tudta őt és tulajdonait méltányolni Hunyady János, ki midőn a várnai csata után az erdélyi és tiszai részek kormányát átvette, egyik első teendőjének ismerte Zrednait a nagyváradi püspökségre emelni, majd cancellárjául megnyerni.

És a kormányzó hírének elterjedésére s európai súlyának meg-

¹⁾ Az 1445—1451-ik években részint a saját, részint Hunyady János és az országrendei nevében írt 77 levelét egyik papja Ivanich Pál gyűjtötte össze. Az eredeti codex a bécsi udvari könyvtárban. Kiadta Sch w a n d t. n e r. *Scriptores Rerum. Hung.* (Bécs. 1747) II. kötetében. A későbbi évekből szintén több levele van kiadva az »Epistolae Mathiae Regis« című gyűjteményben, és más leveles tárákban.

állapítására, fényes diadalai és politikai sikerei mellett, bizonyára jelentékeny előnyül szolgáltak a Zrednai tollából kikerült ékes levelek, melyekben a római curia és a flórencezi köztársaság államtitkárai sem találhattak kifogást. És csakugyan Hunyady Jánosnak nem csak az volt ambíciója, hogy nagy hadvezérnek tartsák; a humanista írók és az irodalom pártfogójának dicsőségére is vágyódott. Igaz, ifjú korában nem volt alkalma magát kiképezni, majd később a tábori élet kötelességei egészen igénybe vették szellemét. De mint az ország kormányzója, kötelességének ismeré megszerezni azt a műveltséget, melyet e század az uralkodóktól megkövetelt, és melylyel ezen kor fejedelmei úgy szólván kivétel nélkül dicsekedtek is. Oly szokatlan tehetség, a milyennel ő bírt, szükségképen gyorsan rendkívüli eredményeket mutathatott fel. 1448-ban már egészen benne él a humanismus élénk mozgalmiban. Tanulmányozza a classicusokat, olvassa a napi irodalom szellemes és malitiosus röpiratait, összeköttetésben áll a humanistákkal, hízeleg hiúságuknak, míg viszont ezek dicsőítő leveleikkel és munkáikkal keresik fel, ép úgy mint a Medicieket vagy Estéket. Tanúskodik minderről Poggio Bracciolini-nek, a római curia nagyhírű titkárának, Hunyady Jánoshoz intézett — és Mai bíbornok által már 33 év előtt kiadott¹⁾, de eddig nem értékesített — két levele. Az egyikben magasztalja hősi tetteit, és felkéri tudósítsa őt rendesen hadjáratai felől, minthogy ezeknek történetírója szeretne lenni. A másikban Hunyadyt a tudomány iránti érdeklődéseért magasztalja, örömét fejezi ki a felett, hogy az ő munkáit is olvassa, és felszólítására megküldi neki újabb kiadványait.

Engedje meg a T. Akadémia hogy ez utóbbi levelet eredeti nyelvén egész terjedelmében felolvashassam.

Poggius insigni et illustri principi Joanni Voivodae regni Hungariae gubernatori plurimum salutem dicit.

Licet stulti et temerarii hominis esse videatur, Serenitatem tuam a multarum rerum agendarum et cogitationum varietate, prout tanti regni ratio postulat, litteris meis haud magni extimandis avocare, tamen quia sapientiam et humanitatem tuam multis

¹⁾ Spicilegium Romanum. (Róma. 1844) X. 248—50. ll.

in rebus perspectam iam dudum intellexi, tum etiam, quia verbis paucis sum usus, cepi fiduciam ad te scribendi, de rebus praesertim quas tibi gratas fore existimavi. Narravit mihi venerabilis vir, mihi que amicissimus Nicolaus Vinch, qui ad tuam Serenitatem veniens hac iter fecit, te res meas summo cum desiderio legere, eisque plurimum delectari; quod ex tua humanitate accidere sentio, cum nil in meis sit opusculis, quod mereatur tanti Principis lectionem. Tamen vel ut desiderio tuo satis faciam, quod ille me rogavit, vel ut sim paulum importunior, quod hac una in re licere videtur, dedi Nicolao duo opuscula ex meis ad te deferenda, alterum contra hypocritas, alterum in quo tres continentur disputatiunculae, quas spero futuras tibi non iniucundas. Mitterem alia opera magis egregia et te digniora, si tempus pateretur. Sed alias, si novero opera mea tibi grata esse, cumulabo te ampliori munere, neque inutiles ad boni principis officium. Est enim liber Xenophontis de vita Cyri Persarum regis, in quo optimus describitur princeps, non qualis quisquam unquam fuit, sed qualem deceat esse cum qui velit iuste imperare. Vale, serenissime Princeps; et quoniam coepisti, sequere studia litterarum, quae tibi maiorem laudem et gloriam, quam ulla imperia praestabunt. Illa enim et eorum ministri perpetua oblivione defuncti in obscuro essent, nisi litterarum beneficio nomen illorum foret ab interitu vindicatum. Florentiae.

Hogy Hunyady Jánosnak ezen humanistícai tanulmányaiban mestere és vezetője nem volt más mint Zrednai János, úgy hiszem több mint valószínű.

Ő is ekkor már szoros kapcsolatban állott az olasz humanistákkal; miben közvetítő lehetett unokaöcscse Cesinge János, kit a világ mint Janus Pannoniust ismer. Ezt 1447-ben Ferrarába küldötte, a tudós Guarino iskolájába, hol Galeotti Martius is tanítóihoz tartozott, ugyanaz kit később Zrednai János udvarába hívt meg, és végre Mátyás fogadott szolgálatába. Ugyanakkor benső viszonyban állott III. Fridrik császár titkárával Aeneas Sylviussal is, ki 1458-ban II. Pius név alatt a pápai székre emelkedett. Az V. László kiszolgáltatása tárgyában folytatott alkudozásoknál gyakran kellett hivatalosan érintkezniök. Levelezésben is állottak egymással, és barátságukat kölcsönösen tett lényeges szolgálatok szilárdították meg. Aeneas Sylvius a nagy-

váradai püspök közbenjárásának nagy befolyást tulajdonított arra, hogy a római bíbort elnyernie sikerült. Mikor pedig Zrednai, Hunyady László kivégeztetése után, fogságba jutott, a sienai bibornok egész erélyével működött kiszabadulása érdekében. És történeti munkáiban is több helyen az őszinte tisztelet hangján szól felőle; mint »rarae virtutis et facundiae« főpapról, ki »tam morum elegantia quam literarum scientia regnicolarum nulli secundus.«¹⁾

Mikor Zrednait a politikai ügyek Bécsbe vezették, Aeneas Sylvius mellett az egyetemnek egyik tanárát kereste fel legszívesebben: Peuerbach Györgyöt a csillagászat tanárát, ki a bolygók elméletéről és a napfogyatkozásokról írt munkái által korszakot alkotott tudományában.

Zrednai János nagy kedvelője volt a csillagászatnak; és miként korának számos nagy férfiai hitt az égi testeknek befolyásában az emberek sorsára. Galeotti beszéli róla, hogy »a csillagjósolatban igen jártas vala, az erre vonatkozó naptári jegyzeteket szünet nélkül magánál viselte, és a csillagok megkérdezése nélkül soha semmit sem tesz vala.«²⁾ Azonban a tudós főpapot nemcsak astrologiai hajlamai vezették a bécsi csillagdába. Melegen érdeklődött azon észleletek iránt is, melyek az égi testek természetét és törvényeit igyekeztek felderíteni. Peuerbach írásban is közlé vele felfedezéseit, és megküldé neki az általa szerkesztett vagy tökélesbített műszereket. Így például a napóra használatáról szóló értekezése nem egyéb mint a váradai püspök részére írt, és ennek czíme alatt közrebocsátott, utasítás.³⁾ A nap-sötétedésekről összeállított táblázatai pedig a XVI. században »Váradai táblák« (Tabulae Varadinenses) czím alatt láttak, számos kiadásban, napvilágot.⁴⁾ Zrednai oly tanulságosnak és kellemes-

¹⁾ Aeneae Sylvii Opera. Bazel 15—140 és 486. II. 1457 aug. 10-én kelt levelében pedig úgy ír róla mint »de veteri et fideli amico.«

²⁾ De Mathiae Regis sapienter et jocosè dictis et factis.

³⁾ Canones pro compositione et usu gnomonis. (Számos kiadásban jelent meg.)

⁴⁾ Tabulae Eclipsium Magistri Georgii Peuerbachii. — Tamnstetter az 1514-iki bécsi kiadás előszavában írja ezekről, hogy »Joannes de Monte regio auctoris discipulus . . . Waradiensi Episcopo dicaverat, et Waradienses tabulas appellavit.«

nek találta a Peuerbachchal való közvetlen társalgást, oly fontosságot helyezett tudományos munkásságára, hogy egészen magához kapcsolni óhajtá. Fényes ajánlatokkal csábította őt Nagyváradra. Azonban a tudós tanár vonakodott elhagyni szülőföldjét és tanszékét.¹⁾ Bécsben 1461-ben halt meg.

Sikeresebbek voltak Zrednai Jánosnak igyekezetei Peuerbach még nagyobb hírné tanítványánál, Regiomontanus Jánosnál, ki csakugyan elhatározá magát, arra, hogy udvarában telepedjék meg, hol több jelentékeny munkát dolgozott ki, melyek Zrednai Jánosnak ajánlva jelentek meg.²⁾

Zrednai ekkor már esztergomi érsek volt. Midőn 1465-ben magas állását és dús javadalmát elfoglalta, egyik legelső gondolatja volt: azt a hazai tudományos művelődés előmozdítására értékesíteni. Ugyanakkor, a mikor a király a pápai megerősítés kieszközlése végett lépéseket tesz, az új érsek szintén folyomodik a pápához. Felhatalmazást kér, hogy Magyarorszában egyetemet alapíthasson. Elődje Széchi Dénes február 1-én múlt ki, és már május 19-én ki van állítva II. Pál bullája, mely az esztergomi érseknek megengedi, hogy »Magyarország bármely városában vagy mezővárosában, melyet a király mint alkalmasat ki fog jelölni, főiskolát alapíthasson... a bolognainak mintájára.«³⁾ A primás Európa minden részeiből a legkitünőbb tanárokat igyekezett megnyerni; s e célból, miként saját leveléből tudjuk, követeket küldött Olaszország és Franciaország főiskoláiba.⁴⁾ De nem várta be ezen tárgyalások végét, és 1467 nyarán az Academia Istropolitana megkezdé működését, a mely

¹⁾ Gassen di Péter Peuebach űetirója mondja: »Cupiebat virum hunc eruditissimum ad aulam suam pertrahere Vitesius, tñm adhuc Episcopus Varadiensis amicus Peuerbachii cordatissimus, sancte pollicitus, fore sibi penitus omnia cum eo communia; is tamen seu Academiae Viennensis amore, seu alia de causa non se dimoveri Vienna passus est.« (Opera V. 521. l.)

²⁾ A »Tabulae Directionum« című nagy munkája előtt terjedelmes ajánlólevél áll, Vitézhez intézve. Egyik értekezésének pedig ez a címe: »Joannis de Monteregio super Torqueto Astronomico Instrumento ad Reverendum Dominum Joannem Archiepiscopum Strigoniensem Protlemata XXI.« (Mindezen munkák a XV. és XVI. században számos kiadást értek.)

³⁾ Az oklevelet kiadta Schier, Török János és mások.

⁴⁾ 1467. július 18-án Pozsony városához intézett levelének eredetije a M. N. Múzeum könyvtárában.

azonban nem lehetett tartós; mert az intézet alapítójának halála után hanyatlásnak indult és csakhamar végképen feloszlott.

De habár a legjelesebb idegen tudósokat, kiket fényes ajánlatai Magyarországra vonzottak, a pozsonyi egyetemnek engedé át: egész tudós kört alakított esztergomi palotájában is, melyet mint Bonfinnál olvassuk, a festészet és szobrászat műveivel ékesített; fürdőekkel, téli és függő kertekkel látott el. Itt találjuk Regiomontanust és tanítványát Ilkus Márton csillagászt, Galeotti Martius és Brandolini Aurél humanistákat, és Gattit a szellemdús de elbizakodott olasz hittudóst, kit Mátyás királynak egy ízben sikerült megszégyeníteni. Mert a nagy király szívesen jött ide üdülést, szórakozást keresni. És ilyenkor a tudományos társalgás nem egyszer heves vitává fejlődött.

Nem a hízelgés szól tehát Galeotti munkájából, mikor Vitéz Jánosról írja, hogy »a szétszórva élő tudósok, mint a tudományok atyjához tömegesen gyültek hozzá, és hogy ő Magyarországot az újkor múzsáinak lakhelyévé varázsolá.«¹⁾

És tudomány-pártoló bőkezűségét nem merítették ki a Magyarországra édesgetett tudósok és művészek. Érezte azt a külföldön élő leghírvevesebb humanistákkal is.

Ilyen volt Georgius Trapezuntius, ki szent Basiliusnak Krisztus istenségéről írt munkáját görögből latinra fordítva, ezen fordítását János érseknek ajánlotta. Az ajánló-levelben hosszasan magasztalja tulajdonait és érdemeit. Mire így szól: »Ezen dicsőségednek ünneplésére, őszintén bevalljuk, nemcsak a kereszténység érdekében tett szolgálataid, hanem reánk halmozott jótéteményeid is készítenek.«²⁾

Egy másik, még jelentékenyebb görög humanista, úgy látszik, még csak várta a magyar primás nagylelkűségének nyilatkozatait. Ez Argyropylos János, ki először nyújtotta a nyugotnak az igazi Aristotelest, vagyis az eredeti szöveg után készült fordítását; mert tudva levő, hogy a scholasticusok az Averroes-féle arab fordításokból merítették a nagy görög bölcsész

¹⁾ »De homine libri duo« című munkájában, melyet Vitéz Jánosnak ajánlott. (Bázeli kiadás. 1517.) 87. l.

²⁾ A codex a bécsi udvari könyvtárban. Az ajánló-levelt kiadta Denis. Codices Theologici Bibliothecae Palatinae. Tom. II. Vol. I. p. 291

ismeretét. Argyropulos, a flórenczi udvar kegyeltje, az általa lefordított hat munkából ötöt Medici Cosimo és Péter hercegeknek ajánlott; a hatodik, mely a »De coelo« írt négy könyvet tartalmazza, az esztergomi érsek neve alatt jelent meg.

»Ha kitünő dolgokat — írja ajánló-levelében — kitünő férfiaknak illik felajánlani, e munkát kinek ajánlhatnám inkább, mint néked . . . Hogy te atyám a legkitünőbb és tökéletes vagy, annak híre eljutott hozzánk is . . . A hír mértékletesnek és állhatatosnak, igazságosnak és bölcsnek magasztal. Dicsőíti bőkezűségedet és fényűzésedet, nagy szellemedet és ritka szeretetreméltóságodat. Egy szóval az összes erényeket és az emberiség minden jelességeit feltalálja benned. A szerencse is kedvez néked, mint egy hódol erényeidnek. A földi javakat nem nélkülözöd, hogy erényednek ne kelljen akadályokba ütközni, és mindened meglegyen, a mi boldoggá tehet . . . Elhallgatom mikép gyakorlod vallásunk erényeit. De elmondom a mit tudományod felől hallunk; mikép áldott meg a természet jeles tehetségekkel, mily szorgalmat fejtesz ki, és mennyire kedveled az elmélkedést; mily nagy az ékesszólásod és jártasságod úgy a hittani mint a természeti tudományokban. Ezek után kiki be fogja látni, hogy e munkát nem ajánlhattam másnak, mint néked . . . Fogadd tehát legbölcsőbb atyám szívesen e könyveket, melyeket a te kedvedért és a te részedre fordítottam görögből latinra . . . Éljd boldogul, és légy meggyőződve, hogy kitünő erényeid miatt senki sem kedvebb előttem náladnál.«¹⁾

II.

Vitéz János kortársai, kik irataikban életéről és tevékenységéről szólnak, soha sem mulasztják el megemlékezni jelentékeny könyvtáráról, — melyet saját és egyházának használatára egybegyűjtött. Regiomontanus, Galeotti és Bonfin, kik látták és használták e tudományos kincseket, magasztalva emelik ki ezeket és birtokosuknak összeszerzésük körül kifejtett áldozatkészségét és műértelmét.

Janus Pannóniusnak pedig egyik leveléből megtudjuk, mily szeretettel, sőt szenvedélylyel gyűjté e könyveket. Galeotti

¹⁾ A velencei 1507-iki kiadás »q« levelén van az ajánló írat.

Martius, mikor még Vitéz János udvarában élt, ennek meg-hagyásából, több ízben könyveket kért a tudós pécsi püspöktől, ki mivel a kölcsön adott codexeket hiába várta vissza, végre vonakodott megfelelni nagybátyja kívánatainak.

»Azt kívánod — írja egy alkalommal — hogy könyveket küldjek. De vajjon nem eleget küldöttem-e már is? Csak görög könyveim maradtak meg, a latinokat mind elvittétek. Istennek hála, hogy járatlanok vagytok a görög nyelvben. Különben a görög könyveket sem hagytátok volna meg. De ha megtanúltok görögül, én azonnal a héber nyelvet sajátítom el, és héber co-dexekből állítok össze könyvtárt. Kérem tőletek, mint van az, hogy ily telhetetlenek vagytok a könyvek szerzésében? Vajjon azt hiszitek, hogy ezzel nem követtek el bűnös cselekedetet? Az én nézetem szerint közönyös az, hogy mily tárgyra irányul szenvedélyünk. A lélek nyugalmanak felzavarása, mihelyt a kor-látokon túllép, mindig bűnössé válik.

»Ha tehát annyira vágytok könyveket bírni, ne foszszatok meg azoktól másokat, főleg olyanokat, kiknek kevesebb van mint néktek. Hisz Olaszország el van árasztva könyvekkel. Hozsattok onnan a mennyit tetszik. Küldjetek pénzt Flórenczbe. Az egyet-len Vespasián képes kielégíteni titeket.«¹⁾

És Vitéz követte e jó tanácsot. A flórenczi Vespasiánhoz fordult. Ez, Vespasiano Bisticci, e korban a flórenczi könyvke-reskedők leghíresebbike volt, kinek műhelyében számos leíró és miniator foglalkozott codexek leírásával és fényes kiállításával. Üzlete nagy kiterjedést nyert, a város tekintélyesebb polgárai-hoz tartozott, és a legkiválóbb írók barátságukkal tisztelék meg őt. Janus Pannonius midőn a Medicik fényes székvárosába jött, őt kereste fel legelőbb, általa vezettette be magát Cosimo herczeg udvarába és a tudósok körébe. Vespasiano e mellett író is volt. Többi között megírta mindazon nevezetes férfiakrak életrajzait, (103) kikkel üzleti összeköttetésben állott.

E sorozatban Európa legtöbb nemzete képviselve van. Leg-nagyobb része természetesen olasz. Van néhány angol és fran-czia, spanyol és portugál. Német csak egy fordul elő: Cusai Mik-lós. Magyart hármat találunk: Vitéz Jánost, unokaöcsését Janus

¹⁾ E levél (év nélkül) ki van adva.

Panoniust és György kalocsai érseket, kiknek érdekes életiratait e helyen tisztelt tagtársunk Pul sz ky Fer enc z ismerteté.

Vitéz Jánosról kiemeli többi között, hogy »egyik legfőbb gondja vala szép könyvtárt állítani össze, melyben a tudomány minden ága képviselve volt. Olaszországban és egyéb országokban összekerestette a könyveket; a mit pedig nem talált készen, azt Flórenczben leíratta, nem tekintve az árra, csakhogy szépek és hibátlanok legyenek. Kevés latin könyv vala, mi nem lett volna meg néki.«¹⁾

Ekkép tehát általánosan ismert tény volt, hogy Vitéz dús könyvtárral bírt.

De hová lettek az általa megvásárolt fényes codexek?

Mintegy 30 esztendő előtt, a tudós Mai bíbornok — Vespasiano életiratainak kiadója, — épen ez életíratok alapján, annak a nézetnek adott kifejezést, hogy úgy Vitéz János mind Janus Pannonius könyveit, haláluk után, Mátyás király szerzé meg, és könyvtárába kebelezte.

Nálunk azonban e nézet nem merült fel. Még csak két-három évtized előtt is, lépten nyomon azzal a stereotyp phrasis-sal találkoztunk, hogy a múlt századok összes művészeti és tudományos emlékei áldozatul estek az »idők vas fogának« vagy a »tatárok és törökök pusztító dühének«.

A komolyan és szakértelemmel megindított tudományos tevékenység mindinkább és minden téren kimutatja, hogy bár sok veszett el, de még többet engedett ismeretlenül lappangani saját indolentiánk. Például az Árpád-korszakból kiadott oklevelek száma, mely Fejér Codexében még nem éri el a 4000-et, most már meghaladja a 8000-et. Hála régészeink buzgalmának, a középkori műemlékek hosszú sorozata van megismertetve, sőt új műirányokat és műiskolákat fedeznek fel azokban. A régi magyar nyelvemlékek és a régi magyar irodalom termékeinek kutatói úgy szólván naponként oly eredményeket mutatnak fel, melyek a szakférfiakat is meglepik. Jelen előadásom szintén tanúskodni fog arról, hogy a komoly igyekvés részére biztosítva van a siker.

¹⁾ Vite di uomini illustri del secolo XV. scritte da Vespasiano da Bisticci. (Kiadta Mai bíbornok 1839. a Spicilegium Romanum II. kötetében, és újra lenyomatta A. Bartoli Flórenczben. 1859.) Vitéz Jánosról a 217—222. lapokon szól.

Mert Vitéz János könyvtáráról is hirdették, hogy teljesen elpusztult, és nyom nélkül eltűnt. Paur Iván érdemes régiségbúvárunk, néhány év előtt, ismertetve Vitéz Jánosnak az esztergomi főegyházban őrzött sirkövét, könyvtáráról megjegyzé: »Ezen híres könyvtár festészeti műkincseiből, úgy tarthatjuk, alig menekült meg egy hártyalap is.« És úgy hitte, hogy e könyvtár egyetlen fennmaradt emléke egy könyvkapocs töredék, mely az esztergomi tár omladékai között találtatott.¹⁾

És ezt hitték mindnyájan; hittük mi is. Csak két lelkes könyvgyűjtőnk Jankovics Miklós és Farkas Lajos dicsekedett azzal, hogy oly codexek vannak kezeik között, melyek Vitéz János könyvtárából származnak.

Jankovics Miklós egy Virgilius és egy Julius Caesar munkáit tartalmazó XV-ik századbéli florenczi műhelyekben készült hártya-codexeket származtatott Vitéz János könyvtárából. Horváth István is elfogadta e feltevést.

Farkas Lajos gyűjteményében pedig egy VI. századbéli író, Joannes Scholasticus értekezéseit tartalmazó hártya-codex volt, mely az egyszerűbb Corvin-codexekhez hasonlóan van kiállítva, több helyén egykorú javító jegyzeteit tünteti fel, a végén pedig a következő szavakat: »Finivi legendo et signando die 26 Septembris 1470. Jo.« A kézirat tudós birtokosa határozottan állította, hogy ezen Jo. nem lehet más mint vagy Vitéz János esztergomi érsek, vagy Janus Pannonius; ő az utóbbi felé hajolt, mert nézete szerint az írás ifjabb kézre mutat.

Mi azonban, olvasva ezeket, kétkedve ráztuk fejünket. A mai régészek és könyvészek épen az ellenkező álláspontot foglalják el mint elődeik. Ezek csudálatos hiszékenységgel mindent a lehető legrégibb korra szerettek visszavezetni és a lehangzatosabb nevekkal hozni összeköttetésbe. Ma ellenben az alaposág és szakértelem jellemvonása a skepsis, mely csak azt hiszi, a mi be van bizonyítva. Vajjon lelkiismeretes kritikánk nem vezet-e minket ép oly gyakran tévedésbe, mint elődcinket irigylendő optimismusuk? nem akarom feszegetni.

Magam is így kételkedtem, és tévedtem, mikor gúnymo-

¹⁾ Török J. Magyarország Prímása : II. 259. l.

solylyal ajkaimon tértem napirendre Jankovich és Farkas jegyzetei felett.

De jöttek az elmúlt év tavaszán a szultán által ajándékolva küldött Corvin-codexek. Nem csekély vala meglepetésünk, mikor két codex lapjain ugyanazon kéz jegyzeteire ismertünk, mely a Farkas-codexet javította ki. Az egyiknek (Tertullian) végén ezt olvashatni: »Finivi transcurrendo Nitrie die 2 Junii 1468. Emdare non potui propter inemendatum exemplar.« A másiknak (Tacitus) utolsó lapján pedig: »Jo. Ar. Legi transcurrendo 1467. Sed mansit inemendatus.«

Érdekes kérdés gyanánt merült fel előttünk: ki lappang a Farkas-féle codex »Jo.«, a konstantinápolyi Tacitus-codex »Jo. Ar.« signaturája alatt? Mindent felkutattunk, hogy e kérdésre biztos választ adhassunk; mert természetesen semmi kedvünk nem volt visszatérni Farkas Lajos régi elavult, hypothesiséhez. Tanulmányoztuk a XV. század irodalmát. Nyomoztuk humanistáit és scriptorait. Különféle combinációk merültek fel. Pulszky Ferencz nagyérdemű tagtársunk e helyen ismertette a konstantinápolyi ajándékokat, Joannes Aretinus nevű írórt vélte felfedezni a javítóban. Csontosy János, a vezetésem alatt álló könyvtár egyik buzgó segédjére, ugyanazon codexek alapos bibliographiai ismertetésében Joannes Argyropuloszt hozta combinációba.

A mi engem illet, igaz, kételkedve fogadtam e hypothesiseket, és ott áll mintegy szerény óvás gyanánt a Könyv-Szemle hasábjain, szerkesztői jegyzetben ígéretem, hogy ezen érdekes kérdést külön tanulmány tárgyává fogom tenni; de, őszintén bevallom, nem kecsegtetém magam azzal a reménységgel, hogy biztos eredményre fogok jutni.

De csakhamar jött a Történelmi-Társulat pozsonymegyei kirándulása, mely történettudományunkra nem kevésbé vala gyümölcsöző, mint elődei. A társulat csallóközi bizottságának a szent-antali Ferencz-rendű zárda könyvtárában bemutatottak egy szent Leo pápa homiliáit tartalmazó codexet, mint állítólag Corvin Mátyás könyvtárából származót. Ennek utolsó lapján a fennebbi három codex jegyzeteivel azonos kézírással a következő két sor olvasható:

Visa et emendata aliquo aliter Strigonii 1457. Jo. E. W.

In certa autem parte Waradini completus et signatus 1458.

És most egy pillanatig sem habozhattunk kimondani: hogy az a Jo. E. W. ki a codexet 1457-ben Esztergomban kezdi javítani és e műveletet 1458-ban Váradon fejezi be, nem lehet más mint: Joannes Episcopus Waradiensis, Zrednai Vitéz János nagyváradai püspök.

Ekképen kétségszövegbevonhatlan tény gyanánt állott előttünk az, hogy úgy a Jankovics- és Farkas-féle, mint a Konstantinápolyból érkezett és a Szent-Antalon őrzött codexek Vitéz János könyvtárához tartoztak. Abból pedig, hogy Vitéz-codexek Konstantinápolyból kerültek vissza, természetesen azt a következtetést kellett levonni, hogy Máai bíbornok feltevése alapos, hogy tehát Vitéz könyveit a Corvin-codexek között kell tovább kutatni.

Nyomozásaink legelsőben a bécsi császári könyvtára irányultak, mely köztudomás szerint a budai könyvtár maradványait legnagyobb számban bírja. A Kollár, Denis és Endlicher által kiadott kézirati-catalogusokban csakhamar egész sorozatára akadunk oly codexeknek, melyek részint az ismeretes emendatori jegyzetekhez hasonlókat tüntetnek fel, részint az esztergomi sír-émlék által fenntartott Vitéz-féle címert viselik címleplajaikon.

Siettem fel Bécsbe, hol elragadtatással szemléltem a Vitéz-codexek pazar fényét, mely a hártában és a miniatürekben, a kötésben és csattjaiban előttem feltárult. Kegyelettel vizsgáltam azon kéz javításait és jegyzeteit, melyet gyakran barátilag szorított a két nagy Hunyadynak jobbja.

Itt azonban egy újabb kérdéssel állottam szemben. A bécsi codexek közül négy, mely Vitéz-címert viseli, csak e század elején került Bécsbe, előbb a salzburgi érsekség könyvtárának birtokában volt. Mikép kerültek tehát e codexek Salzburgba?

E kérdésre könnyű volt megadni a választ. Köztudomású, hogy Vitéznek utóda a sziléziai származású Beckensloer János volt, ki Mátyás királynak páratlan nagylelkűségét páratlan háladatlansággal viszonzta. Mert négy esztendővel Vitéz halála után (1476), az esztergomi főegyháznak több százezer forint értékű kincseivel megszökött, és Mátyás ellenségéhez Fridrik császárhoz pártolt, ki jutalmúl ez árulásért Magyarország primását Németország primási székére, a salzburgi érsekségre emelte. Tehát az

esztergomi főegyháznak Beckensloer által elrabolt kincsei között az érseki könyvtár legfényesebb codexei is voltak, a melyeket méltán kincseknek tarthattak akkor is, miként ilyeneknek tartunk ma.

Ezzel azonban a meglepetések sorozata nem vala még ki-merítve. A bécsi udvari könyvtár igazgatója, Dr. Birk udvari tanácsos Akadémiánk tagja arra figyelmeztetett, hogy a salzburgi érsekség könyvtárának számos fényes codexeit, Napoleon mint első consul, az 1802-iki párisi békekötés egyik pontja értelmében, Párisba szállíttatá, honnan miután XVIII. Lajos kormánya kiszolgáltató, nem Bécsbe, hanem Münchenbe kerültek, azon jogalapon, hogy a salzburgi hercegség területének egy része a bajor királyságnak jutott.¹⁾

Ennek következtében a müncheni kir. könyvtárnál kérdést tettem: vajjon a salzburgi kéziratok között nem találtnak-e olyanok, melyek a Vitéz-féle czímerrel vannak ellátva? A válasz úgy hangzott, hogy e czímert három Livius-codexen feltalálták, s hogy azok fényes kiállításuk miatt a ritkaságok között foglalnak helyet. Mindamellett — a magyar királyi közoktatási- és a közös külügyi miniszteriumok kegyes közbenjárására — a bajor kormány, miként a cs. k. főudvarmesteri hivatal lekötelező liberalitással felhatalmazta a könyvtári igazgatóságokat, hogy az általam kért három müncheni és négy bécsi codexet Budapestre küldjék le.

III.

Ekként tehát 15 codex áll rendelkezésünkre, melyekről kétségtelen, hogy Vitéz János könyvtárából származnak.

Ezen codexek kettős tekintetben érdemlik meg a figyelmet; részint kiállításuknak pazar fénye, részint birtokosuknak jegyzései által. Amazok Vitézt mint fényűző könyvgyűjtőt és műbarátot, ezek mint tudóst és humanistát állítják elénk.

A müncheni codexek mind, és a bécsiek közül az egyik, melyeket szerencsém lesz bemutatni, Vespasiano Bisticci műhelyének legszebb termékeihez tartoznak, melyeknél a Corvinák

¹⁾ A salzburgi érseki könyvtár történetét legújabbán közrebocsátotta Folz Gesch. der Salzburger Bibliotheken. Bécs. 1877.

közül is csak az Attavante műveivel díszlő öt vagy hat codex fényesebb.

A codexek a legnagyobbakhoz tartoznak, melyeket ismerünk. Magasságuk 38, szélességük 25 centimeter. A hártya kifogástalan tisztaságú. Az írás szabályos, mindvégig egyforma. A fejezetek czimeit ragyogó arany betűkkel vannak írva. Számos dúsán kiállított kezdőbetűk fordulnak elő a szövegben, melyeknek némelyike hősök alakjait tünteti fel. Gazdag színpompában díszlő lapszélek sem ritkák. De a legnagyobb fényt a czímlapon fejtik ki.

Igy vegyük például a müncheni könyvtár egyik Liviuscodexét.

Az első levél második oldalán nagy mennyezet alatt, — melynek belső része bíborszínű szövet granátalma díszítményekkel — két korinthuszlopon classicaizlésű architektonikus emlék áll. Ennek felső részében (tympanon) kék alapon szent Ágoston van festve, kezében könyvet tartva. Az emlék tábláján, szintén kék alapon szent Ágoston magasztaló ítélete olvasható Livius felől. Alul pajzs, melyen Vitéz czimere látszik, úgy állítva elő, mintha ércdombormű volna. X

Ezzel szemben a második levél első lapja, a czímlapot képezi. Gazdagon festett keret fogja körül minden oldalát. A baloldali lapszélen három medaillonban fiatal férfi, öreg férfi és nő arcza látható; valószínűleg ideális alakok. Köztök oroszlán és szarvasokon lovagoló génuszok és egy medve, mely őzt támad meg. A jobboldali lapszélen két medaillon; az egyikben Cacust látjuk, a mint Hercules nyáját hátrafelé barlangjába húzza; a másikban Hereulest, a mint Cacust leüti. Ezek közt ismét génuszok, továbbá egy oroszlán, mely centaurt támad meg, egy róka, mely kakast ül, egy sas, mely özre veti magát. A felső keretszél közepén ásító farkas fő, és két oldalt nyilazó lovas alakja.

Az alsó keretszél szélesebb és gazdagabb mint a többi. Két oldalán medaillonok; az egyikben egy Triton és egy Nereid, a másikban Romulus és Remus látható, a mint őket a nőstényfarkas táplálja. — E két medaillon között díszes koszorúban négy génusz pajzst tart, mely Vitéz János czímerét viseli: két mezőre osztva, a felső arany mezőn veres oroszlán lépedez, az alsó kék mezőn lilium és két csillag. A czímerpajzst

körülveszi négy zenélő és doboló génusz, sphinxek, majmok, madarak, mely utóbbiak közül két pávának díszes hosszú farka a címernek mintegy harmadik keretét képezi.

A bécsi codexek egyikének kiállítása elüt azoktól, melyeket imént ismertettem; sőt az ekkorig látott Corvin-codexektől is különbözik. Kétségtelen, hogy nem a florenzi műhelyekben készült. A címlap miniature díszítményeinek sajátzerű jelleme és az arany alakra festett arabeszkekben az összeolvadó színeknek bizonyos varázsa van. De nevezetes ezen címlap a rajta feltűnő címerek és mellképek által, melyek közül kettő határozottan arczképnek mutatkozik; míg a többi codexek címlapjain ily arczképeknek semmi nyoma sincs, mert a művészek mythologiai és classica vonatkozású előállításokra szorítkoznak.

A keret-díszítmény alsó szélén, Vitéz címerétől, jobb és balfelől foglal helyet a két mellkép. Az egyik ősz hajú borotvált arcz, szigorú, nem kellemes vonásokkal. Violettfőveget, s ugyanoly színű köntöst visel. A másik szakálltalan, fiatal, nemes fő, hosszú leomló hajfürtökkel. Kezében könyvet tart, mintegy átnyújtva a szemben levő öregebb alaknak; minélfogva alig kételkedhetünk az iránt, hogy ezen ifjú a Platus-codexet, melyre e miniaturek festve vannak, mutatja be ajándéknak az öregebb férfinak. Minden arra látszik utalni, hogy ez utóbbi nem más mint Vitéz János. De ki a másik, az ifjú? Lehetne Janus Pannonius, a ki nagybátyját kétségkívül gyakran lepte meg Olaszországban készített codexekkel. De e codex 1460 táján készült, és Janus ekkor már 26 éves volt; a miniature arczképről pedig alig 16 esztendő olvashatunk le. Nem valószínűtlen az sem, hogy az Vitéz Jánosnak másik, hasonnevű unokaöccse, ki szintén Olaszországban tanult, és a pécsi püspöknél jóval fiatalabb volt. Egyébkint e kérdés nem megoldhatatlan. A választ megkapjuk, mihelyt sikerül kiderítenünk, kié a másik címer, mely az ifjú arczképe felett látható: kék mezőben jobbkar, mely kardot tart.

A harmadik címer mely e lapon előfordúl: az ország címere.

Az ország címere előfordúl az egyik bécsi codex táblájának csattján is. A négy csattból csak háromnak egyik fele maradt fenn. Ezek közül a könyv hosszában levő két csatt az érseknek, a könyv szélességében elhelyezett egyik csatt az országnak

ezímerét tüntetik fel. Mind három finom filigrán-ezüst munka, izléssel zománcozva.

Figyelemreméltónak tartom azt a körülményt, hogy Vitéz János codexein a maga címere mellé az országot helyezte. A hazafiúi érzés és a nemzeti öntudat nyilatkozata ez. Kivánta, hogy e műemkek fenntartsák az ő emlékét. De súlyt helyezett arra is, hogy az utókor tudja, hogy a bőkezűség és műizlés által kitűnő főpap magyar volt, ez országnak szülötte. Jól tudom nem rendkívüli érdem ez, melyet magasztalni kellene. Csak egyszerű kötelesség. De a kor, melyben Vitéz élt, nem állott e kötelesség uralma alatt. A humanismus bizonyos tekintetben cosmopolita irányt honosított meg. Argyropulos vagy Theodorus Gaza Florenczből és Rómából ép oly kevéssé vágytak vissza letiprott hazájuk földére, a mint Galeotti vagy Bonfin Esztergomban és Budán nem érzék a honvágy kínjait. Ellenben a magyar főpap, bármennyire elmerült az ókor emlékeinek bámulatában és műveinek tanulmányozásában, egy percze sem tudta feledni hogy magyar. És ezt akarta kifejezni, s hirdetni az utókornak az ország címere által, melylyel codexeinek lapjait és csattjait ékesíté.

III.

Míg e fényes kiállítás azt bizonyítja, hogy mily becsben állott Vitéz előtt a tudomány és irodalom: sajátkezü jegyzései, melyekkel a legtöbb codex lapjain találkozunk, Vitézt mint tudóst és szakképzett humanistát mutatják be.

Nem csak azért vásárolta e drága kéziratokat, hogy palotájának díszet kölcsönözzenek; élvezni is tudta, és értékesíteni is kivánta tartalmakat. A codexek, melyek az olaszországi könyvtárak műhelyeiben, a napról napra emelkedő kereslet igényeinek kielégítésére, gyári sietséggel készültek, és gyakran csak technikai képzetű scriptoroknak művei: rendszerint hemzsegek hibáktól, és többször az érthetlenségig eltorzított szöveget tüntetnek fel. Számos ily eset fordul elő a Corvinák között, melyeknek irodalmi becséről e miatt az újabb philologusok igen előnytelenül szoktak nyilatkozni.

Vitéz Jánost ily codexek nem elégíthette ki. Vespasiano is kiemeli, mily súlyt helyezett arra, hogy hibátlanok legyenek

a codexek. És maga akart meggyőződni arról, vajjon csakugyan hibátlanok. E miatt gondosan átvizsgálta, és más codexekkel összehasonlította azokat. E fárasztó, de érdekes munkára mindig talált időt, a legmozgalmasabb napokban is. Ekkorig hét codexet ismerünk, a melyeknek végére sajátkezűleg jegyzé fel mikor és mikép végezte ezen szövegkritikai műveletet. Ezen hét codex közül hármát a bécsi udvari könyvtár szolgáltatott, kettő Konstantinápolyból került vissza, egy-egy a szent-antali zárda és N. Múzeum tulajdona.

Időrendben véve, első helyen áll a szent Leo homiliáit tartalmazó codex, melyet 1457-ben Esztergomban kezdett emendálni, tehát mikor itt mint V. László foglya őriztetett; míg a következő évben a Mátyás megválasztását követő mozgalmas időkben Nagyváradon fejezte be a javítást.

Egy másik könyvet, Plinius leveleit, 1464-ben Budán javított ki, mikor Mátyás király koronázása a fővárosba hívta.

Egy harmadikkal 1468-ban Nyitrán foglalkozott, hová a püspökség ügyei vezették.

Egy negyediken, mely szent Jeromos leveleit tartalmazza, 1470-ben július 11-től szeptember 1-ig fáradtott; és megjegyzi, hogy a javítás nem tökéletes, minthogy több példányt hasonlított össze, s mindegyikben eltérésekkel találkozott; de saját példányáról állítja, hogy az correctebb mint bármelyik azok közül a melyeket látott.

És valóban miként mai philologusaink elismeréssel nyilatkoznak javítói lelkiismeretessége és jártassága felől; a mult század legnagyobb bibliographiai tekintélye sem vonja meg azt tőle. Denis a bécsi udvari könyvtár hírneves őre, az ezen könyvtárban őrzött egyik Vitéz-codexet ismertetvén, nem is sejtve ki volt annak birtokosa és javítója, így zárja be ismertetését: »Satis vero pro aevo suo praestitisse videtur, quisquis sub illo Jo. latere voluit.«¹⁾

Azonban Vitéz Jánost nem elégedett azzal, hogy codexeinek szövege teljesen hibátlan legyen; azt is elakarta érni, hogy lehetőleg könnyen és gyorsan feltalálja azt, a mit keresni kíván. E

¹⁾ Codices Theologici Bibl. Palatinae. Vno. III. köt. I. rész. 618. l.

korban a betűrendes név- és tárgymutatókat, a lapok élére és széleire helyezett tartalommutató jegyzések pótolnak, melyeket rendszerint a scriptorok másoltak le az előttük álló codexből. Azonban gyakran a könyv megrendelői maguknak tartották fenn e munkát, mert legjobban tudták mily helyekre kell súlyt fektetni, és miképen támogathatják legjobban emlékéző tehetségüket.

Az érintett hét codex telve van Vitéz kezéből származó tartalommutató feljegyzésekkel. Ezen rövid szavak nem jelentőség nélküliek. Feltüntetik szellemének és foglalkozásának irányát. Megtudjuk azokból, mi ragadta meg leginkább figyelmét és mily czélra szokta olvasmányait felhasználni.

Így, hogy csak egy példát hozták fel, a Tacitus néhány könyvét tartalmazó codex lapjain előforduló tartalommutató jegyzetek, kétségtelenül mutatják, hogy leginkább oly helyekre fordított figyelmet, melyek a főpapot, a csillagászt és a magyart érdekelhették. Mert megjelöli mindazon helyeket, hol Krisztusról, a zsidókról, csodákról stb. szó van. Továbbá mindazon helyeket, hol csillagokról, csillagászokról történik említés. Végre nyolcz helyen olvassuk a lapszéleken e szót »Pannonia«.

Nemesak ez, hanem a javított codexek tartalma is bizonyítja Vitéz szellemének sokoldalúságát. A szent atyák: Leo, Jeromos és Tertullian mellett ott találjuk Tacitust és Pliniust; sőt nem hiányoznak a középkori scholasticusok sem.

De t. Akadémia, nem akarom tovább igénybe venni szíves figyelmöket. Lesz alkalmam mindazt, mit itt röviden érintettem, tüzetesen előadni egy nagyobb munkában, melyhez a codexek legérdekesebb és legfényesebb lapjainak hasonmásait mellékelni fogom.

Most pedig szabadjon bemutatnom Vitéz János könyvtárának maradványait, melyet négy évszázad óta Európa minden részeiben szétszórva valának, Páristól Konstantinápolyig vándoroltak, és most ismét néhány napra összekerültek.

Nem tagadom, élénk fájdalommal fogom látni, miként vándorolni vissza majd egy félrecső kolostor szerény könyvgyűjteményébe, majd a bécsi császári várak és a bajor kir. könyvtár fényes csarnokaiba. Azonban vigasztalni fog az a tudat, hogy a nagy magyar főpap tudománypártoló szellemének és műízlésének

ezen emlékei ezentúl hírnökei leendnek multunk dicsőségének; hirdetni fogják, hogy volt idő, a mikor hazánk nyugoti Európa leghatalmasabb országainak műveltségi színvonalát részint elérte, részint túlszárnyalta.

(A codexek ismertetése a következő füzetben.)

A PÁLOSOK IRODALMI MUNKÁSSÁGA A XIV—XVIII. SZÁZADBAN.

— Egy XVIII. századbéli könyvészeti kimutatás nyomán —
közli: **Vincze Gábor.**

A pálosoknak a magyar országos levéltár kincstári osztályában őrzött rendezetlen iratait átkutatván, azok között egy kéziratot találtam, mely irodalomtörténeti, könyvészeti szempontból figyelmet érdemel.

E kézirat egy könyvjegyzéket tartalmaz, melyet a Pálosrend egyik, tagja a saját rendjéhez tartozó írókról és műveikről a XVIII. század közepén, úgy látszik, 1755-ben készített. Többi eddig ismeretlen íróval, és ismert íróinknak több ismeretlen munkájával gyarapítja ez irodalomtörténetünket.

A könyvjegyzék három részből áll. Az első rész »*Authores et scriptores ex ordine s. Pauli primi eremitaе, qui aliqua doctrinae aut pietatis monumenta scriptis ediderunt iam impressa, ordine alphabetico positi*« felíráttal 163 folyó szám alatt a pálosoknak nyomtatott munkáit sorolja elő. — A második rész »*Ex congregatione Paulino-portugallica*« czímmel a 164—171. f. szám alatt nyolcz munkát tartalmaz, melyek, úgy látszik, a XVIII-dik század közepéből valók, de, mint a felírat is mutatja, reánk érdekkel nem bírnak. Ellenben a lengyel származású pálos-írókat nem mellőztük. Végre a harmadik résznek »*Sequuntur scriptores et libri, qui nondum lucem publicam conspexerunt ob defectum benefactorum, dignissimi tamen sunt, ut velocius producerentur*« czíme van s ez a kéziratokat sorolja fel.

A könyvjegyzék készítője az írókat keresztnevük betűrendje szerint közli. Én e sorrendet csak a használhatóság és érdekesség

rovására tarthattam volna meg; miért is az írókat évszázadok szerint, időrendben csoportosítottam, s ekként, a második részben felsorolt nyolcz munkának mellőzésével, az egész jegyzéket közlöm, előre bocsátván egy kimutatást, mely szerint ezen könyvjegyzék tartalmazza ¹⁾:

a XIV.	századból	1 írónak	1 munkáját	
» XV.	»	9 »	14 »	
» XVI.	»	11 »	24 »	
» XVII.	»	35 »	73 »	
» XVIII. ²⁾	»	57 »	110 »	

összesen 113 írónak 222 munkáját,
melyből 59 kézirat és 163 nyomtatvány.

XIV. század.

1. Petrus Chanadinus. Prior generalis. Conscriptit ad annum 1383. librum asceticum sub titulo: Dieta salutis, qui servatur in bibliotheca Remetensi. (Kézirat.)

XV. század.

2. Briccius. Juris canonum magister. Plura conscripsit opera. Vide Annalium 1. ad annum 1444. et p. Orosz. (Kézirat.)

3. Ladislaus Báthory. Hungarus. Floruit anno 1457. Sacram Bibliam et plures sanctorum historias in hungaricum idioma transtulit. Ex Annalibus pag. 220. et Gyöngyessino ³⁾ ad annum 1457. (Kézirat.)

4. Michael Pannonius. Academicus Parisiensis et doctor theologiae. Floruit 1459. Edidit plura opuscula erudita:

a) De immaculata conceptione Beatae Mariae Virginis. (Kézirat.)

b) De Spiritu sancto. (Kézirat)

c) De operibus eremitarum. (Kézirat.)

¹⁾ Megjegyezvén, hogy a könyvjegyzék készítőjének azon adatait, melyek szerint az némely írónak »több« meg nem nevezett munkát tulajdonít, figyelembe nem vehettem.

²⁾ 1755-ig.

³⁾ Ezen Gyöngyösiről, kinek kézirati munkáját a jegyzék készítője felhasználta és gyakran idézi, lásd a 16. számot.

d) Varios sermones, praecipue ad capitula generalia spectantes. (Kézirat.)

Ex Gyöngyessino ad annum 1459; et Annal. pag. 210.

5. C l e m e n s F a c u n d u s. Praedicator, postea prior Romanus. Floruit circa annum 1470. Plures sermones suo labore comportavit, et subinde Romam abstulit. Ex Gyöngyessino ad annum 1471. et p. Orosz. (Kézirat.)

6. A n t o n i u s d e T a t a. Praedicator ad S. Laurentium. Floruit circa annum 1474. Compillavit Vetus Missale ac Breviarium proprium ordinis s. Pauli primi cremitae, — ut refertur in Annalibus vol. 1. pag. 241. — Breviarium impressum est anno 1540. typis Venetis Petri Liechtenstein Coloniensis. Habetur Lepoglavae.

7. S t a n i s l a u s. Polonus, prior coenobii de Gvozd in Illyrico, qui Floruit ad annum 1476. Ex Annalibus. — Exposuit Regulam, Constitutiones et Sermones s. p. Augustini ad fratres dictos, suis religiosis in eorum lingua illyrica. Ex Gyöngyessino ad annum 1475. (Kézirat.)

8. T h o m a s d e S a b a r i a. Bis electus prior generalis. Obiit anno 1486. Conscriptit :

a) Plura opuscula ex dictis sanctorum Patrum. (Kézirat.)

b) Sermones per plures: Expositionem regulae; Tractatum de recognitione professionis; et Exhortationes pro visitoribus. (Kézirat.)

Secundum Gyöngyessinum ad annum 1476. Item vide Orosz.

9. J a c o b u s d e S z e g e t o. Vicarius provincialis ultra Danubium. Floruit ad annum 1479. Conscriptit :

a) Sermones in dominicas et festa. Ex Annalibus, pag. 244. (Kézirat.)

b) Expositionem Psalterii. Ex Gyöngyessino. cap. 63. (Kézirat.)

10. J o a n n e s P o s o n i e n s i s. Hungarus, concionator laudatus. Floruit ad annum 1488. — Ex R. Patre Laurentio Chrysogono S. Jes. in Mundo Mariano tom. 1. discursu. 20. Nr. 43., et Eggeter in Annalibus pag. 172.

Composuit Sermones de immaculata conceptione Beatae Mariae Virginis. Eiusdem libellum manuscriptum in bibliotheca monasterii Thallensis repertum testatur P. Pongrácz in Triumpho Pauli cap. 12. pag. 52. (Kézirat.)

XVI. század.

11. **V a l e n t i n u s.** In coenobio S. Laurentii olim praedicator. Floruit ad annum 1500. Conscripsit sub nomine Catalogi librorum de miraculis copiosis, intercessione s. p. Pauli primi eremitae, ad eius sacrum corpus in coenobio Laurentiano penes Budam repositum patris; — qui typis editus est Cracoviae anno Christi 1507., ut narrant Annales ordinis vol. 1. lib. 2. cap. 15. pag. 163.

12. **M a r c u s D o m b r e n s i s.** Slavus. Floruit anno 1507. Obiit circa 1510.

a) Primus scripsit Chronicon ordinis. Ex Annalibus pag. 266.

b) Collegit Privilegia et gesta monasteriorum.

13. **S t e p h a n u s d e L o r a n d h a z a.** Prior generalis. Obiit anno 1512. Scripsit Continuationem miraculorum s. patris Pauli primi eremitae. Ex Gyöngyessino cap. 75. (Kézirat.)

14. **A l b e r t u s C h a n a d i n u s.** Hungarus. Floruit ad annum 1515. Concinnavit

a) Plures sermones in laudem s. Pauli primi eremitae. (Kézirat.)

b) Eiusdem s. Patris vitam carmine heroico; unde eiusdem videntur esse versus illi heroici de vita s. p. Pauli, qui in veteri ordinis breviario ad 14. Novembris distributi sunt intra officium matutinale. (Kézirat.)

c) Seriem passionis Dominicæ stylo rythmico et idiomate hungarico. (Kézirat.)

Ex Gyöngyessino ad annum 1515.

15. **S t e p h a n u s B a t t i s.** Polonus Cracoviensis. Floruit ad annum 1523. Edidit:

a) Elegiaco et saphico carmine Vitam s. patris Pauli.

b) De Beata Virgine Maria, De s. Rege Stephano, De primitivis sanctis patribus ac de quolibet sancto in speciali per annum opuscula.

c) Tractatum devotum de Beata Maria Virgine sub titulo: Rosarium coeleste.

d) Totum Psalterium in laudem eiusdem Gloriosae Virginis coaptavit.

Ex Gyöngyessino ad annum 1516.

16. Gregorius Gyöngyessinus. Hungarus, et ordinis prior generalis. Floruit ad annum 1528. Scripsit:

a) Commentaria in antiquas ordinis constitutiones, impressa Romae per Antonium de Bladis. Ita Annalium libro 2. cap. 37. pag. 295. Idem insinuatur Rubrica 45., et quamvis non ponatur annus, videntur tamen eae Deliberationes seu Commentaria impressa circa annum 1520. vel sequent., non vero ante, nam in iis reperitur ultimum capitulum anni 1516. citatum Rubrica 3. Unde probabiliter, dum Romae fuit Gyöngyessinus anno 1520. impressa sunt. Habentur Lepoglavae.

b) Chronicon ordinis typo quidem non editum, sed pluries transcriptum. Eius duo exemplaria habentur Lepoglavae, et unum in M. Thall. Conscripsit illud Gyöngyessinus anno 1525., ut fateatur ipse cap. 62. de incidente. (Kézirat.)

c) Brevilogia de profectibus et defectibus religiosorum, dedicata P. Stephano generali, pro tunc concionator existens. Annus nescitur.

d) Directorium fratrum officialium ordinis, dum erat prior Romae in Monte Coelio, dedicatum Bernardo episcopo Sabinensi et Cardinali s. Crucis.

e) Sermones de s. patre nostro Paulo. Ex Annalibus pag. 295.

17. Casparus Pesthiensis. Hungarus. Floruit ad annum 1530. Edidit:

a) Sermones exhortatorios ad viros religiosos, impressos Cracoviae 1531. Ubi quidem non adiungitur author, sed adscriptum est compositos esse per fratrem Casparum de Pesth, ordinis s. Pauli primi cremitae professum.

b) Opusculum sub titulo: Compendium Directorii in visitatione fratrum impressum Cracoviae anno 1532. Hoc in opusculo

Directorii sub finem etiam typo adiectum est, quod concinnatum sit per manus fratris Caspari de Pesth. Habetur Lepoglavae.

Fuit vicarius generalis anno 1522. ut habetur Gyöngyessinus in archivo ordinis asservatus pag. 152.

18. Blasius. Collega patris Gregorii Syrmiensis, visitatoris fratrum Polonorum. Edidit Salutare Paraeneses de epistolis et evangeliis per annum occurrentibus typis Cracoviensibus anno 1536. quas dedicavit Reverendissimo Patri Casparo Pesthiensi, vicario fratrum ordinis s. Pauli primi eremitae in Transsylvania. Habetur Lepoglavae.

19. Joannes de Zalonkemen. Ordinis prior generalis. Edidit librum complectentem Rubricas de officio divino iuxta veterem ordinis usum per totum annum ordinando, impressum Cracoviae 1536. Ubi idem pater scribitur fuisse generalis, et in Praefatione ad lectorem nominatur: Sanctissimus quondam senex; adeoque iam tunc fuit mortuus. Habetur Lepoglavae.

20. Gregorius Coelius Pannonius. Prior coenobii Romane ad s. Stephanum in Monte Coelio. Floruit ad annum 1546. Conscripsit:

a) Explanationem regulae s. patris Augustini saepius editam. Habetur Lepoglavae.

b) Commentarios eximios in Cantica Cantorum. Habetur Lepoglavae.

c) Collectanea in Apocalypsim, impressa primo Venetiis anno 1547. per caliographum Petrum Lichtenstein. Habetur Lepoglavae. Dein Tyrnaviae anno 1682. Etiam habetur Lepoglavae.

21. Martinus Briglevich. Floruit circa annum 1559. ut notatur in libello Gyöngyessini, asservato in M. Thall. Composuit artificiosum poema, quo vitam s. patris Pauli versibus heroicis, quorum singulae voces a littera P. incipiunt, decantat Typis illud excusum non videtur, sed descriptum habetur Lepoglavae in quodam libro Instrumentorum litteralium, et in libro sub littera K. N^o CCXXXIII. (Kézirat.)

XVII. és XVIII. század.

22. *Joannes Vilkoviecko*. Polonus. Obiit anno 1601. Vielunii. Ex Notatis patris Borkovichii. Edidit Flores sermonum, id est Homilias in evangelia dominicalia, praeter minora alia opuscula. Ex Annalibus pag. 324., ex et Notatis p. Borkovich.

23. *Andreas Zimicius*. Polonus. Floruit ad annum 1618. et Historiam Beatae Mariae Virginis Claromontanae succinctam contexuit anno 1618., ut refert P. Niesporkovich in Analectis, eorumque Proëmio §. 15.

24. *Casparus Bidrzikovski*. Polonus. S. Th. D. Obiit Glagoviae anno 1630. 10. Maii. Edidit:

a) Mariologiam, sive pias conclusiones de Beata Maria Virgine ex eius Angelica Salutatione depromptas et theologice propugnatas anno 1626. typisque Cracoviensibus impressas.

b) Libellum sub titulo: Officia Angelorum erga homines et hominum erga angelos; impressum Cracoviae 1628.

24. *Nicolaus Wilkoviecko*. Polonus. Floruit circa annum 1630.

a) Historiam Beatae Mariae Virginis Czestochoviensis polonico idiomate summarie scripsit, ut refert P. Niesporkovich in Analectis, Proëmii § 15. parte 1. N° 12.

b) Aliqua de vita s. Stanislai episcopi et martyris scripsit, ut illum citat P. Bartholomaeus Jolarevius in eiusdem sancti vita pag. 16.

26. *Paulinus Klodavski*. Polonus. S. Th. D. et Poloniae aliquando provincialis. Obiit 1651. Cracoviae, die 26. Augusti. Concinnavit Epitomen historiae ordinis s. patris Pauli primi eremitaе anno 1635., quae dein Romae impressa est 1639.

27. *Andreas Goldonovski*. Polonus, et eiusdem provinciae aliquando provincialis. Obiit anno 1660. die 27. Septembris in Claro Monte Czestochoviensi. Edidit:

a) Historiam Beatae Virginis Mariae Czestochoviensis, sub titulo: Diva Claromontana, seu imaginis eius origo, translatio, miracula, — impressam Cracoviae anno Domini 1642. Habetur Lepoglavae.

- b) *Miraculorum Divae Brdoviensis synopsis.*¹⁾
- c) *Vitas sanctorum Philippi Nerii et Isidori Agricolae.*¹⁾
- d) *Instructionem vitae christianae traducendae.*¹⁾
- e) *Librum de Angelis.*¹⁾

28. *Gregorius Teretius*. Polonus et eius provinciae aliquando definator. Obiit 1660. 30. Maii in Claromonte Czest. Edidit:

a) *Arma lucis contra opera tenebrarum, excusa typis Var-saviensibus anno 1647.*

b) *Directorium vitae spiritualis, impressum in Claromonte 1649. Habetur Lepoglavae.*

c) *Instructionem idiotae in foro poenitentiae, impressam Cracoviae anno 1655. et dein Zagrabiae. Habetur Lepoglavae.*

29. *Joannes Jaskai*. Floruit ad annum 1650. Obiit 24. Februarii anno 1662. in M. Thall. Edidit typis Vienensibus anno 1653. libellum sub titulo: *Cygnea in vita et in morte gementium peccatorum. Ode ad s. Paulum primum eremitam, cum aliis piis ad Deum orationibus.*

30. *Dionysius Lobzinski*. Polonus, et provinciae definator. Obiit anno 1654. 22. Novembris in Claro Monte Czest. Conscripsit.

a) *Opusculum sub titulo: Triumphus Mariae, ubi agit de translatione s. iconis Czestochoviensis. Eiusque meminit. P. Niespor-kovich in Analectis partis 3. N° 10.*

b) *Bachanal cruditum, seu amoena epigrammata de insolentiis Bacchantium, editum Viennae 1654.*

c) *Domicilium aeternaturae gloriae. Apud citatum Niespor-kovich in Proêmio N° 16.*

d) *Decadem Lytaniarum Beatae Mariae Virginis, Psalterium Deiperæ per ferias distinctum, sertum flosculis 50 mysticis gratiosum monile ex rosis mysticis, velut aureum virtutum gemmis ornatum, aliaque plura Devotæ mentis in sanctissima Virgine obsequia uno in opusculo impressa Cracoviae et reimpressa in Claro Monte Czest. anno 1693.*

¹⁾ De his memorat 2. volumen Annalium.

e) Areolam epigrammatum elogiis coelestium geniorum distinctam.

f) Epitomes varias de bello a Polonis contra Cozaccos gesto in anno 1648. et 1649.

31. Augustinus Kordecki. Ter provincialis Poloniae. Obiit anno 1673. 5. Marcii Vieruszovii. Conscripsit Novam Gigantomachiam, seu Descriptionem obsidionis et oppugnationis coenobii Beatae Mariae Virginis Claromontanae per 12 Svecorum millia factae; quae typis Cracoviensibus primo edita est anno 1637. Habetur Lepoglavae.

32. Ferdinandus Grieskircher. Austriacus Vienen-
sis. Obiit in monasterio Thallensi anno 1661. 28. Martii. Composuit.

a) Librum de origine et prodigiosis gratiis Thaumaturgae Thallensis, typis Viennensibus edita 1661. Habetur Lepoglavae.

b) Librum, quo vir religiosus sub schemate amoris a Platone descripti adumbratur. (Kézirat.)

c) Opuscula duo de aeternitate et De inferno. (Kézirat.)

Ex Annuis Lepoglavensibus ad annum 1696. vel 1676.

33. Andreas Eggerer. Styrus Graccensis. Obiit anno 1672., ut prior Ulimiensis die 24. Aprilis in arce Wizell. Edidit:

a) Primum volumen Annalium ordinis s. Pauli primi eremitaе, sub titulo: Fragmen panis, impressum Viennae 1663. Habetur Lepoglavae.

b) Historiam Beatae Virginis Mariae Remetensis sub titulo: Thermacopaea Coelestis, impressum Graecii anno 1672. Habetur Lepoglavae.

c) Orationem funebrem, habitam in exequiis Illustrissimi Domini Joannis Petheö Liberi Baronis de Gerse etc. editam typis Graccensibus anno 1672. Habetur Lepoglavae.

d) Anathema Marianum, complectens sermones bis novem de Beata Maria Virgine, quod opus posthumum impressum est Graecii 1673. Habetur Lepoglavae.

34. Joannes Beloszteneecz. Croatus et quondam ter provincialis Istriae. Obiit Lepoglavae anno 1675. 10. Februarii. Conscripsit

a) Varia poemata idiomate croatico de s. Paulo primo eremita, impressa Graecii anno 1665. Inter quae prima melodia sub

titulo: *Boghumila concinnata* 113. versibus quadrimetris iuxta numerum vitae s. patris Pauli, eiusdem pangit gloriosum vitae cursum; alii autem hymni sunt 12. de eodem s. Patre. Habetur *Lepoglavae*.

b) *Conciones* 10. de Sanctissimo Corpore Christi, idiomate illyrico, typo excusas (tacito suo nomine); de quibus meminit *Album Lepoglavense* anno 1672.

c) *Gazophylacium lingvae illyricae, sive Dictionarium illyries-latinum, et latino-illyricum, impressum typis Zagrabiensibus* anno 1740. Habetur *Lepoglavae*.

35. *Anonymus* quidam concinnavit egregium poëma de s. Paulo primo eremita, in quo heroicis 518. versibus canit vitam eiusdem s. Patriarchae; editum vero est typis *Vienensibus* anno 1666; dedicatum Reverendissimo patri Paulo Ivanovich generali.

36. *Albinus Konchicki*. Polonus. Continuationem *Annalium ecclesiasticorum Abrahami Bzovy* in plures annos conscripsit. Obiit 1667. 20. Aprilis in Claro Monte Czest. Vide vol. 2. *Annalium*. (Kézirat.)

37. *Franciscus Mlinetius*. Moraviis et prior *Crumloviensis* ad annum 1669. Edidit libellum mole parvum, sed pietate copiosum sub titulo: *Duplex clavis aurea, frequenter variis in locis impressum*.

38. *Carolus Traffarovius*. Polonus. Canonum doctor. Obiit 1669. Conscripsit:

a) *Polyantheam*. (Kézirat.)

b) *Concionum elaboratarum volumen, de quibus testatur P. Chelst. ad annum 1669., sed nondum edita sunt. De iisdem vide vol. 2. Annalium ad annum citatum, et Patrem Orosz Kézirat.*

39. *Sebastianus Staviccki*. Polonus et provinciae vicarius. Obiit 1670. *Varsoviae*, 25. Decembris. Praelo dedit plures conciones funebres in exequiis personarum illustrium habitas; de quibus ex patre *Chelstokovska* memoratur in 2. volumine *Annalium* ad annum 1670.

40. *Joannes Vanoviczy*. Hungarus. Ordinis secretarius et procurator generalis.

a) Conscriptit Brevem relationem de Diva Czestochoviensi cum vita s. patris Pauli et origine residentiae Romanae, idiomate italico, impressam Romae 1671.

b) Edi curavit Annum meditationum cordis in tres partes divisum, uti et Annum Marianum etc. alio auctore scriptum, ut fatetur ipsemet in Praefatione, auctore haud invito.

41. Kery Joannes. Hungarus. S. Th. D. Generalis ordinis, deinde episcopus. Obiit 1685. 3 Martii. Edidit

a) Historiam sub titulo: Martis Turcici ferrocia anno 1663. et 1664. in Hungariae viscera irruens, binis libris comprehensa. In lucem data Posonii, 1672.

b) Universam Philosophiam:

aa) Logicam.

bb) Physicam.

cc) Metaphysicam tribus tomis Posonii impressam anno 1673., ubi etiam mortuus, et in Thall sepultus. Dedicata sunt opera Illustrissimo et Reverendissimo Praesuli Zagrabiensi Martino Borokovich, Habetur Lepoglavae in tribus tomis.

c) Panegyres et Orationes varias, ut sunt: 1. Regentis Imago, quae oratio habita fuit in capitulo electivo generali anno 1669. — 2. Virtus port fata superstes. Oratio funebris in exequiis comitis Georgii Erdódi. — 3. Aristoteles Magnus orbis Philosophus. Oratio habita in promotione Doctorum Philosophiae. — 4. Theatrum Sapientiae. Oratio habita mi graduatione Doctorum Theologiae anno 1674. in Thall. 5. Oratio funebris ad exequias comitis Nicolai a Zrinio. 6. Lugubris Panegyricus in exequiis Petri Keglevich. 7. Piis manibus Evae Lippajanae adornata laudatia. — Hae Panegyres editae typis Vienensibus 1675. Habentur Lepoglavae.

d) Decreta Pontificia apud regulares legenda cum eruditis dubitationibus et resolutionibus, impressa Viennae, et iterum in Claro Monte Czest, anno 1694.

42. Stanislaus Wesolowski. Polonus. Obiit Glogoviae anno 1673. 14. Junii. Compilavit Beneficia et gratias Beatissimae Virginis Glogoviensis, ut refert pater Niesporkovich in Analectis partis 4. cap. 1. No. 1.

43. **Benedictus Leopoldt**. Germanus. Floruit ad annum 1680. Conscripsit idiomate germanico *Synopticam ordinis s. Pauli primi eremitae historiam* sub titulo: *Epitome originis et progressus sacri ordinis divi Pauli primi eremitae, Viennae approbatam et impressum anno 1680. Meminit in eodem se eam scripsisse cap. 12. §. 9.*

44. **Ambrosius Niesporkovich**. Polonus. S. Th. D. Obiit anno 1703. Edidit.

a) *Historiam et miracula Divae Claromontanae* sub titulo: *Analecta mensae Reginalis, typis Cracoviensibus anno 1681. Habetur Lepoglavae.*

b) *Triumphales coronas sanctorum Honorati et Candidae, dum eorum sacra Lypsana in Clarum Montem inducerentur, impressas Cracoviae 1682.*

c) *Officinam emblematum Marianorum, quae complectitur aliquas centurias, impressam anno 1691. Typis Cracoviensibus. Habetur Lepoglavae.*

d) *Fragmen cogitationum, seu decem centurias anagrammatum ex initialibus verbis Salutationis Angelicae; quod opus editum est anno 1701.*

e) *Panegyricon in nuptialibus solemnibus regis Michaelis. Ex Annalibus ad annum 1670.*

f) *Panegyricon in solemnibus ingressu ad episcopatum Cracoviensem Alberti Donhoff. 1701.*

45. **Ferdinandus Meislseder**. Austriacus Passaviensis. Obiit anno 1721. 25. Februarii Kimpergae. Concinnavit *Desertum asceticum, seu librum decem dierum exercitiorum, impressum Viennae 1683. Habetur Lepoglavae.*

46. **Joannes Portenperger**. Croatus. Pium libellum *Manualis fratrum laicorum e latino in germanicum idioma translulit, adiectis variis devotis precibus. Obiit Romae 1684.*

47. **Martinus Borkovich**. Croatus. Episcopus Zagrabiensis et archiepiscopus Colochensis. Obiit 1687. 31. Octobris, Zagrabiæ. Edidit: *Acta synodorum Zagrabiensium, sui proesulatus tempore celebratarum, quae exstant apud P. Carolum Péterfi tom. 2. Conciliorum Hungariae; et habentur Lepoglavae.*

48. Emericus Nagy. Hungarus. S. Th. D. Aliquando vicarius generalis. Obiit 1688. 22. Augusti, Papae. Hic libellum de sacris decem dierum spiritualibus exercitiis concinnavit, nondum typis vulgatum. (Kézirat.)

49. Adamus Kollecsani. Hungarus. S. Th. D., et aliquando defnitor generalis, qui obiit anno Christi 1699. in coenobio M. Thallensi. Composuit:

a) Panegyrim de s. Wenceslao, idiomate bohémico, impresam Pragae, 1688, et dicatam comiti a Sternberg.

b) Manuale asceticum pro instructione fratrum laicorum; quod in germanicum idioma convertit P. Joannes Portenperger, et impressum est Labaci, anno 1698. Habetur Lepoglavae.

c) Parnassi sacratoris affectus, seu varia poemata et epigrammata sacra de Christo, Beatissima Virgine et sanctis, edita 1698. Zagrabiae. Habetur Lepoglavae.

50. Ladislaus Landor. Hungarus. S. Th. D., et defnitor generalis. Obiit anno 1704. Martyrium v. p. Georgii Csepelley sub titulo: Ovis in medio luporum etc. descripsit et typis Vienensibus edidit 1691. Habetur Lepoglavae.

51. Leopoldus Feiczinger. Austriacus Neostadiensis. Obiit Lepoglavae anno 1692. 15. Junii. Conscripsit:

a) Myropolaeum Spirituale, seu librum exquisitas sacras benedictiones atque exorcismos continentem. (Kézirat.)

b) Sacram Phylomelam, quae complectitur Selectas sacras cantiones ad usum chori. (Kézirat.)

52. Bartholomaeus Sotarevius. S. Th. D. Polonus, et eius provinciae saepius defnitor. Obiit 1713. Edidit:

a) Vitam et martyrium s. Stanislai episcopi et martyris sub titulo: Byssus et purpura, typis Claromontanis Czest. editam 1693. Habetur Lepoglavae.

b) Sermones Claustrales anno 1694. typis Claromontanis Czest. Habetur Lepoglavae.

53. Casparus Malechich. Croatus Varasdiensis S. Th. D., et ordinis generalis. Obiit 1702. die 17. Septembris Varasdini, sepultus Lepoglavae. Composuit:

a) Samaritanum, seu methodum procedendi in iudiciis regularium, impressum Viennae anno 1693. Habetur Lepoglavae.

b) Quadripartitum Regularium, complectens varia ordinis privilegia cum eruditis expositionibus, quod posthume editum est Viennae, anno 1708. Habetur Lepoglavae.

c) Libellum asceticum pro sacris decemdiatribus exercitiis, qui tamen ad typum non venit. Testatur de eo P. Kristolovecz in Historia separationis provinciarum per eundem continuata. (Kézirat.)

54. Arnolphus Sternievicz. Polonus, qui obiit anno 1710. Edidit Panegyrim de s. Casimiro sub titulo: Casus miri etc. dicatam Carolo Cardinali Barberinio, et impressam Romae 1696.

55. Ferdinandus Kienczl. Hungaro-germanus Né-kensis. S. Th. D. Obiit 1708. 8. Junii in conventu Neostadiensi. Edidit Epitome quaestionum selectiorum de iuribus ordinarii et exemptorum, typis Neostadiensibus anno 1699. et dicavit episcopo Neostadiensi suo nomine.

56. Petrus Bolla. Hungarus Jauriensis. Ordinis procurator generalis. Obiit 1700. Romae. Manuductionem ad coelum Cardinalis Joannis Bona, stylo elegiacó concinnavit et edidit typis Romanis. Item varia Epigrammata de s. p. Paulo primo eremita.

57. Emericus Ezerhazy. Hungarus. Subinde ordinis generalis, tandem archiepiscopus Strigoniensis. Obiit 1745. 6. Decembris Posonii, ibidem sepultus in sacello s. Joannis Eleemosinarii ecclesiae s. Martini.

a) Eximiam orationem concinnavit in laudem monasterii Lepoglavensis, dum eiusdem foundationis tertium saeculum celebraretur anno Domini 1700., quae ibidem manuscripta servatur, inserta albo. (Kézirat.)

b) Orationem habuit ad Electores tempore primi Capituli electivi provincialis provinciae Croaticae anno 1701. Item exhortationes multas et praeclaras in functionibus officii sui conscripsit. (Kézirat.)

c) Edidit Vitam s. Joannis Eleemosinarii a Leontio episcopo dudum scriptam, novo typo et quadruplici idiomate, scilicet la-

tino, germanico, hungarico et slavonico. Habetur Lepoglavae. Praefixa his luculenta de sanctorum cultu paraenesi. Impressum Posonii 1732.

a) Confraternitatem eiusdem s. Joannis Eleemosinarii instituit et regulas pro eadem edidit anno 1732.

58. Joannes Kristolovecz. Croatus Varasdiensis. Ordinis generalis. S. Th. D. Obiit 1730. Edidit:

a) Panegyricon Historiale Domus Austriacae, typis vulgatum Zagrabiensibus anno 1703. Habetur Lepoglavae.

b) Brevem relationem translationis corporis s. Pauli primi eremitaе, et de origine ordinis, idiomate italico, impressam Romae, anno 1702. Habetur Lepoglavae.

c) Vitam sanctarum Marthae et Magdalenae, idiomate croatico, tacito nomine auctoris, impressam Viennae 1718. Habetur Lepoglavae.

d) In idioma croaticum vertit et edidit Thomae Kempensis piissimos De imitatione Christi libellos, typis Vienensibus anno Christi 1710. Habetur Lepoglavae.

59. Michael Kristoffich. Illyricus. S. Th. D. Obiit Lepoglavae anno 1704. Conscripsit:

a) Conciones in Dominicas per annum. (Kézirat.)

b) Conciones in festa Beatae Mariae Virginis et Sanctorum. (Kézirat.)

60. Chrysostomus Adamovich. Polonus; provinciae defensor. Obiit 1652. 2. octobris Pinczoviae. Composuit:

a) Meditationes in singulos dies per annum sub titulo: Pabulum animae, impressas in Claro Monte Czest. 1706. Habetur Lepoglavae.

b) Abcedarium religiosae perfectionis, editum typis Claramontanis Czest. anno 1720. Habetur Lepoglavae.

61. Josephus Mayr. Ordinis s. Pauli primi eremitaе professor: postea abbas s. Andreae de Saar et parochus Rabenspurgi. Floruit ad annum 1709. Edidit typis Vienensibus:

a) Librum sub titulo: Simplex duplicitas et duplex simplicitas, chronographice deducta etc., Josepho Romanorum Imperatori dedicata anno 1707.

b) Anno 1709. in folio, librum sub titulo: Vortrefflich hochadeliches Contrafee etc., id est Historia genealogica familiae principum et comitum de Lamberg.

c) Panegyrim funebrem in exequiis Principis Maximiliani a Lichtenstein anno 1709. sub titulo: In tenebris lux ardens. Germanice.

62. Petrus Tallian. Hungarus. S. Th. D. Celebris suo tempore concionator. Obiit ad annum 1709. Reliquit opus Concionum typis edendum, ut scribit P. Kristolovecz in Notationibus de vitis fratrum. (Kézirat.)

63. Dionysius Chelstovski. Polonus. S. Th. D., et vicarius provinciae. Obiit 1719. Concinnavit:

a) Scrutinium vitae intaminatae Beatae Virginis Mariae, complectens 23. elogia in varia festa Beatissimae Virginis et aliquot de Diva Claromontana, editum 1710.

b) Epitaphia Divi martyris Stanislai episcopi Cracoviensis N° 14. cum aliis quibusdam adiunctis, impressa typis Claromontanis Czest. 1713.

c) Panegyricum neocoronatae Divae Czestochoviensis sub titulo: Maiestas Divae Claromontanae, impressum in Claro Monte Czest. 1717.

64. Anonymus quidam concinnavit Panegyricon sub titulo: Nidus aquilarum metropolis Gnesna. Celsissimo Stanislao Szembek Archiepiscopo Gnesnensi dicatum a Claro Monte Czest. anno 1711.

65. Ladislaus Simandi. Croatus. Obiit Lepoglavae anno 1715. 24. Maii. Opus poeticum de laudibus s. p. Pauli primi eremite sub titulo: Corvus albus, nova Musa, concinnavit, in quo raris et iucundis figuris eiusdem s. Patris encomia celebrat, impressum typis Claromontanis Czest. 1712. Habetur Lepoglavae.

66. Rudolphus Pollacz. Polonus. Obiit Czestochoviae 1717. Edidit pium libellum, cui titulus: Manuale pietatis, saepius reimpressum typis Claromontanis Czest.

67. Wolfgangus Wolff S. Th. D. Austriacus Passaviensis. Obiit 1717 in Maria Trost. 7. Maii.

a) Edidit, qua concionator monasterii Crumloviensis libellum De confraternitate sanctorum Sebastiani, Rochi et Rosaliae contra pestem patronorum.

b) Composuit eruditum libellum Atpologeticum pro domicilio Mariae Trostensis, advertus quosdam impugnatores. (Kézirat.)

68. Angelus Ignatius Gorzinski. Polonus. Obiit 1730. 25. Februarii in Zduni. Edidit Conciones in festa Sanctorum per annum, idiomate polonico, sub titulo: Novi Oglos, typis Claromontanis Czest. anno 1717. Habetur Lepoglavae.

69. Remigius Scislovski. Polonus. S. Th. D. Obiit anno 1729. 24. Augusti Cracoviae. Concinnavit Panegyricon sub titulo: Homagium Augustissimae Coelorum Reginae, impressum typis Claromontanis Czest. 1717.

70. Blasius Koller. Ter electus provincialis Sveviae. Obiit anno 1718. Rothaldiae. Conscripsit Beati Cunonis miracula et beneficia N° 565. in duos libros digesta, ut refertur in Actis generalibus tom. 8. pag. 118. (Kézirat.)

71. Nicolaus Junievich. Polonus. S. Th. D. et ius provinciae subinde definitor. Composuit Panegyricon de Beata Virgine Claromontana sub titulo: Augurium sortis Beatae ab archithaumaturga etc. impressum typis Claromontanis Czest. 1718.

72. Anselmus Klampsl. Austriae quondam provincialis. Obiit anno 1731. 21. Octobris in M. Trost. Edidit:

a) Synopsim de origine et gratiis Beatae Mariae Virginis Thallensis, idiomate germanico.

b) Panegyrim funebrem in exequiis episcopi Neostadiensis Francisci a Bucheim anno 1718. habitam, idiomate germanico.

73 Alexander Macsaly. Hungaro-slavus. Obiit in Thall, anno 1722. 31. Januarii. Edidit Conciones in Dominicas per annum idiomate slavonico, sub titulo: Panes Primitiarum, impressas anno 1718. Tyrnaviae, dicatas comiti Adamo a Kollonich. Habetur Lepoglavae.

74. Anonymus quidam ex patribus Claromontanis composuit Panegyrum sub titulo: Thronus agno Szanieviano, dicatum Celsissimo Principi Constantino Szaniavszki episcopo Cracoviensi,

et elogiali stylo concinnatum, editumque typis Claromontanis Czest. anno 1721.

65. Andreas Kollenich. Hungarus. S. Th. D., et aliquando vicarius generalis. Obiit anno 1734. 22. Augusti in M. Thall, aetatis 69. Edidit:

a) Libellum sub titulo: Augusta porta et acta via, impressum Tyrnaviae 1721. Habetur Lepoglavae.

b) Brevem historiam originis s. statuae Thallensis, sub titulo: Thesaurus absconditus.

c) Sermones festivos, sub titulo: Stella triplex, editas typis Tyrnaviensibus, dedicatas Eminentissimo Principi et Primati Hungariae, Cardinali Christiano Augusto de Saxonia. Habetur Lepoglavae.

d) Sermones 28. indifferentes, typis Tyrnaviensibus anno 1722. Habetur Lepoglavae.

e) Libellum de regimine Praelatorum sub titulo: Columba intra et extra arcam, seu Superior religiosus editum Posonii 1724. Habetur Lepoglavae.

f) Opusculum sub titulo: Vita moriens, editum typis Posoniensibus anno 1729. Habetur Lepoglavae.

76. Bruno Janicki. Polonus. Provincialis. Plures insignes Panegyres luce donavit. Obiit anno 1722. 17. Aprilis in Claro Monte Czest.

77. Anonymus quidam edidit Panegyricum sub titulo: Honor et gloria Potoccianae Crucis, nomine coenobii Claromontani dicatum Primati Poloniarum Theodoro Potocki archiepiscopo, Gnesnensibus typis editum anno 1724.

78. Anonymus quidam pater in germanicum idioma transtulit Epitomen patris Goldonovski De origine, translationibus et miraculis Beatae Mariae Virginis Czestochoviensis, impressum Neostadii Austriae, anno 1724. Habetur Lepoglavae.

79. Csusy Sigismundus. Hungarus. Obiit anno 1729. 2. Julii in Laad. Composuit idiomate hungarico Conciones in Dominicas et festa per annum, 4. voluminibus comprehensas, et typis Posoniensibus editas 1724 et 1725. Habetur Lepoglavae in omnibus tomis.

80. Carolus Donner. Austriacus Vienensis. Obiit 1733. Compilavit:

a) idiomate germanico Originem et miracula Beatae Mariae Virginis in Trost, sub titulo: Fama Mariana, edita; quo ad primam partem et septennium impressum anno 1725. typis Neostadiensibus.

b) Hanc Famam Marianam prosecutus est alter Anonymus et edidit tomulum secundum.

c) Hanc eandem Famam prosecutus est tertius Anonymus et edidit tomum tertium typis Graecensibus anno 1743.

81. Thadaeus Dytrinski. Silesius, in Polonia professor et S. Th. D. Edidit aliquot Quaestiones Theologicas cum resolutionibus et argumentorum oppositorum solutionibus anno 1728. typis Claromontanis Czest.

82. Ludovicus Barilovich. Bis ordinis generalis; natione hungarus. Obiit anno 1712. 19. Decembris in M. Thall. Composuit XV. Discursus praedicabiles de s. Josepho ab Arimathaea, posthumis typis editos Posenii 1730. Habetur Lepoglavae.

83. Damasus Perelski. Polonus, Floruit ad annum 1740. Edidit typis Claromontanis Czest. Panegyricum de s. Thoma Aquinate anno 1730., quem eiusdem discipulus frater Joannes Boguslavski peroravit.

84. Innocentius Pokorski, Polonus, et subinde definator generalis. Obiit 1734. die 19. Junii in Claro Monte Czest. aetatis 78. Edidit Compendium Annalium sub titulo: Series vitae ss. Patrum, impressum Varsoviae 1730.

85. Nicolaus Benger. Croatus Crisiensis. S. Th. D. et subinde definator generalis, ac postea provincialis Croatiae bis. Conscriptit:

a) Historiam Beatae Mariae Virginis Dolorosae in loco, dicto Corusca, sub titulo: Regina martyrum, typis Claromontanis Czest. anno 1730, impressam. Habetur Bepoglavae.

b) Secundum volumen Annalium ordinis cum catalogo patrum generalium ordinis, editum typis Posoniensibus anno 1743. Habetur Lepoglavae.

c) *Promptuarium privilegiorum, typis Tyrnaviensibus excusum* 1750. Habetur Lepoglavae.

d) *Inchoavit volumen 3. Annalium, et produxit ad annum* 1639. (Kézirat.)

e) *Chronotaxim monasteriorum ordinis s. Pauli primi eremitaetae.* (Kézirat.)

f) *Flores Paulinae solitudinis.* (Kézirat.)

g) *Vindicias Terebessienses.* (Kézirat.)

h) *Monologium Illyricanum, sive Syllabum Divorum ad Illyrium spectantium cum brevibus elogiis martyrii etc.* (Kézirat.)

86. Bruno Choynecki. S. Th. D. *Orationem Panegyricam de s. Thoma Aquinate* edidit, typis Claromontánis Czešt. anno 1731. — Obiit anno 1753.

87. Petrus Budetich. Croatus, nobilis Ozaliensis. Obiit 1732. 26. Decembris, Remetae. Composuit unum volumen *Catecheseon, seu Sermones Catechisticos.* Fuit zelosus concionator, et prior Kamenskensis. (Kézirat.)

88. Mathias Fuhrmann. Germanus. Provinciae Austriae professus. Edidit:

a) *Vitam s. Pauli primi Eremitae, sub titulo: Decus solitudinis etc. Iconismis illustratam et Viennae idiomate latino et germanico impressam,* 1732. Habetur Lepoglavae.

b) *Historiam veteris et novae Austriae in 4. tomulis, idiomate germanico impressam Viennae* 1734—1737.

c) *Duas partes seu tomulos Historiae Vienensis idiomate germanico impressas anno* 1739. Viennae Austriae.

d) *Historiam sacram de baptismo Constantini Magni et quidem duplici volumine, primo typis Romanis excuso.* anno 1742. Habetur Lepoglavae.

e) *Alteram partem eiusdem Historiae typis Vienensibus anno* 1746. Habetur Lepoglavae.

f) *Libellum sub titulo: Dux viae angelicus ad urbem Romanam, excusum Viennae Austriae* 1749. Habetur Lepoglavae.

g) *Vitam s. Severini Abbatis, idiomate germanico.*

89. Josephus Miller. Provinciae Austriacae alumnus. Styrius Graecensis. Floruit ad annum 1733. In germanicum ver-

tit et spiritualibus lectionibus auxit, ediditque Librum exercitiorum decemdiarium Patris Meislseder, typis Neostandiensibus anno 1733. impressum. Habetur Lepoglavae.

90. **Ladislau s Kummer.** Provinciae hungaricae professor. Obiit 1747; Conscripsit Historiam Beatae Virginis Thallensis, idiomate germanico, sub titulo: Puteus aquarum viventium, quae edita est anno 1734. typis Poseniensibus. Habetur Lepoglavae.

91. **Bruno Ossiecki.** Polonus. S. Th. D., et praedicator celebratus, qui obiit anno 1734. 7. Februarii in conventu Vielunensi. Composuit Conciones in festa Beatae Mariae Virginis, ad typum approbatas anno 1736.

92. **Franciscus Wizigmann.** Svevus. S. Th. D. et provincialis Rhen. Obiit 1748. Edidit Pium libellum duplicis confraternitatis de angelica tutela, et angelica sequela, sive confraternitatis ss. Angelorum custodum et s. Pauli primi eremitaie in monasterio Langnoviensi erectae, typis Constantiensibus, idiomate germanico, anno 1736.

93. **Chrysostomus Kozbialovich.** Emeritus generalis. Concinnavit Directorium ordinis, impressum 1737. typis Claromontanis Czest. Obiit 1753. 22. Aprilis in Claro Monte Czest. Habetur Lepoglavae.

94. **Anonymus** quidam pater vertit et edidit croatico idiomate Regulam s. P. Augustini pro fratribus laicis cum variis asceticis eorundem instructionibus, typis Zagradiensibus anno 1737. De hoc scriptore omnes scimus, est enim R. P. Chrysostomus Kris, de quo inferius intra libros pure scriptis. (L. 108. sz. a.) Habetur Lepoglavae.

95. **Franciscus Bosli.** Germanus. S. Th. D. et subinde provincialis Austriae. Compilavit:

a) idiomate germanico Manuale congregationis, sub titulo: Beatae Mariae Virginis Consolatricis pro obtinenda felici morte in Mariae Trost erectae. Impressum est Neostadii 1738. Habetur Lepoglavae.

b) Librum sub titulo: S. Paulus primus eremita exemplar perfectionis id est Commentarius in vitam s. Pauli primi eremitaie, impressum Viennae 1746. Habetur Lepoglavae.

c) *Librum alterum De primatu s. Pauli primi ermitae. Habetur Lepoglavae.*

96. *Placidus Ostrovski. Polonus. Vixit in praesenti 1740. Scripsit et finivit stylo elogiali Vitam b. Stanislai Opororii; ut notificavit R. P. Secretorius Poloniae. (Kézirat.)*

97. *Ludovicus Paxi. Hungarus Poseniensis et S. Th. D. Obiit 1751. Composuit Decisiones canonico-morales de sponsalibus sub titulo: Florilegium sponsalium, typis editas Comaromii 1740. Habetur Lepoglavae.*

98. *Anonymus quidam concinnavit variis poëticis artefactis libellum: Festiva aggratulatio die nominis, Illustrissimo et Reverendissimo Domino Georgio Branyugh Episcopo Zagrabiensi a coenobio Remetensi oblata anno 1741. typis Zagrabiensibus editum. Et hunc fecit R. P. Chrysostomus Kris, definator provinciae Croatiae. (L. 108. sz. a.)*

99. *Stanislaus Kielevski. Polonus. Conscripsit anno 1742. Historiam Beatae Mariae Virginis Lesnensis. (Kézirat.)*

100. *Josephus Nunkovich. Provinciae Hungaricae. Miracula Beatae Virginis Thallensis cum origine s. statuae, sub titulo: Puteus aquarum viventium a s. p. Ladislao Kummer germanice conscripta in latinum idioma convertit et Tyrnaviae impressit anno 1742. Obiit anno Domini 1755. 21. Februarii. Habetur Lepoglavae.*

101. *Franciscus Orosz. Hungarus. Conscripsit:*

a) *Anno 1742. idiomate hungarico Historiam Beatae Virginis Thallensis.*

b) *Synopsis Annalium ordinis s. Pauli primi eremite, typis Soproniensibus excusam anno 1747.*

102. *Ignatius Martinchevich. Croatus. Obiit 1743. Remetae, 22. Januarii. Composuit ad typum paratas Conciones quadagesimales et plures alias per festa ac dominicas anni. (Kézirat.)*

103. *Gerardus Dongi. Hungarus. S. Th. D. Edidit:*

a) *Typis Tyrnaviensibus anno 1743. pium libellum precatorium (tacito suo nomine) sub titulo: Pietas quotidiana.*

b) *Typis Poseniensibus anno 1747. libellum, titulum: Funiculus triplex ex diversis ss. Patrum sententiis, piis affectibus,*

ex quibusdam selectis S. C. R. decretis ad ritus missae et officii divini spectantem.

104. *Josephus Bedekovich*. Illyricus, provinciae Croatiae alumnus et definitor, subinde generalis.

a) Manuale, vulgari illyrico Ruchna Knisicza patris Kollechani pro usu fratrum laicorum in croaticum convertit, et typis Graecensibus edidit 1744., cum annexa Vita s. P. Pauli et variis devotionibus. Habetur Lepoglavae.

b) Edidit Vitam et natales s. Hieronymi, ecclesiae doctoris, sub titulo: Natale solum s. Hieronymi, ubi multa historico-chronologica de Illyrico., typis Neostadiensibus impressum 1752.

c) Proprium festorum ordinis nostri quoad officium et missas conscripsit 1740. Habetur Lepoglavae. (Kézirat).

105. *Gerardus Jankovich*. Hungarus. S. Th. D. Edidit (celato nomine) Historiam originis et miraculorum Beatae Mariae Virginis Sassiniensis, sub titulo: Novum sidus Hungariae, typis Tyrnaviensibus 1746. excusam. — Eandem R. P. Martinus Sztreska S. Th. D. et Prior Bondorfensis in idioma slavonicum transtulit Tyrnaviae impressam.

106. *Vincentius Nagy*. Hungarus. Eximius praedicator. Obiit anno 1749. Edidit idiomate hungarico aliquot Panegyres funebrales in exequiis virorum illustrium declamatas.

107. *Xaverius Rotter*. Provinciae Poloniae professor, s. Theologiae dein professor. Conscripsit, ut novitiorum magister idiomate germanico praeclarum opus. De origine, translationibus ac miraculis Beatae Mariae Virginis Czestochoviensis, quod anno 1750. typis Wratislaviensibus editum est. Habetur Lepoglavae.

108. *Chrysostomus Kris*. Croatus. Definitor provinciae S. Th. D. Obiit 1752. in castello Lobor, 20. Aprilis. Composuit:

a) Cereemoniale, seu Rituale Paulinum. (Kézirat.)

b) Philosophiam peripateticam, Logicam quidem integram; Physicam perficere morte praeventus, non potuit. (Kézirat).

L. 94. és 98. sz. a.

109. *Ignatius Pongracz*. Varanoviensis. Edidit typis Posoniensibus anno 1752. Triumphum Pauli, seu Commentarium historicum de vita s. Pauli primi eremitaе et filiorum eius. Habetur Lepoglavae.

110. *Hilari*o*n Gasparotti*. Croatus, concionator monasterii Lepoglavensis anno 1752. Composuit:

a) *Vitas sanctorum*, idiomate croatico, quarum prima pars impressa est Graecii 1752. Habetur Lepoglavae.

b) *Secundam partem Vitae Sanctorum*, hoc anno 1755. imprimendam Deo favente. Habetur Lepoglavae.

c) *Crisii*, librum impressione dignum *De suprema grammaticae classe*, una cum *Orthographia*, *Prosodia* et modo conscribendarum *epistolarum*. (Kézirat).

d) *Ex eodem libro Synopsim pro iuventute* extraxit. (Kézirat).

e) *Sufficientia exercitia scholastica pro media suprema grammaticae classe per integrum animum in 120 argumentis*. (Kézirat).

f) *Opus simile pro secundo anno*. (Kézirat).

g) *Opus tertium simile pro tertio anno*. (Kézirat).

h) *Regulam scholasticis ab adm. rev. P. Provinciali Nicolao Benger et Reverendissimo Patre Generali Andrea Musar approbatam*. Kézirat).

i) *Actus comicos in unum concinnavit plures; quae omnia opera distinctis libris, compacta in gallica compactura Crisii reliquit*. (Kézirat).

j) *Originem statuae, translationem et miracula Beatae Mariae Virginis Veternicensis*. (Kézirat).

k) *Sacram Scripturam in croaticum vertere caepit*. (Kézirat).

111. *Sigismundus Pinny*. Vicarius provinciae Istriacae et modo provincialis. Edidit typis Labacensibus anno 1753. *Syntagma Theologico-canonicum de Sponsalibus*.

112. *Thomas Aquinas Sztooz*. Croatus Crisiensis; praedicator laudatus. Obiit Szveticae 1755. 14. Januarii. Composuit:

a) *Discursus praedicabiles super Dominicas per annum*. (Kézirat).

b) *Discursus festivos per annum sub titulo: Columba simplex illuminans et docens viam salutis*. (Kézirat).

c) *Discursus 58. catecheticos, quibus exponitur oratio Dominica, Salutatio Angelica et Symbolum apostolicum, sub titulo: Doctrina christiana, discursibus catecheticis exposita*. (Kézirat)

113. *Anonymus*. Croatus, idiomate illyrico vertit pium libellum, cui titulus: *Stimulus compunctionis*. Servatur Lepoglavae (Kézirat).

A POZSONYI SZ. FERENCZIEK TARTOMÁNYI KÖNYVTÁRÁNAK CODEXELI.

Közli: **Csontos János.**

A középkori codexek ismertetése igen szerény helyet foglal el irodalmunkban. Húsz év óta, hogy I p o l y i és K n a u z ismertetései¹⁾ a pozsonyi káptalan codexeiről, szerzőikhez méltó bibliographiai apparatussal, megjelentek, a hazai irodalom e nemében valóságos stagnatio állott be s tudományos folyóiratainkban azóta alig találkozunk egy két codex ismertetésével. Pedig a középkori kéziratok ismerete hazai tudományosságunk érdekében nagy mértékben kívánatos, mert ez képesít leginkább azon hézagok kiegészítésére, melyeket történetírásunkban épen úgy mint az irodalom és mivelődéstörténetben oly sokszor tapasztalunk. Azon meggyőződésben vagyok tehát, hogy a hazai irodalomnak jó szolgálatot tenne az, ki az ország különböző könyvtáraiban nagyobbára ismeretlenül lappangó codexeket a tudományos világgal megismertetné. — Egy ismeretlen történeti adat napfényre hozása, vagy egy új hazai író, scriptor vagy miniátor felfedezése, bőven kárpótolja a bűvált fáradozásaiért, s azon erős hit, hogy a sok ismeretlen között, okvetlenül magyar nyelvemléknek is kell lenni, sarkalja lankadni kezdő buzgalmát.

Örömmel fogadtam tehát a M. Történelmi Társulat mult évi kirándulása alkalmából a pozsonyi előkészítő bizottság jelentését: hogy az ottani ferencziek tartományi könyvtára XIV—XV. századi codexekkel bir.

Ezeknek rövid ismertetését alább veszi a t. olvasó; itt csak röviden megjegyzem, hogy a könyvtár 4—5 ezer kötetből áll, van rendes catalogusa s részletesebb ismertetése megérdemelné a fáradságot.

¹⁾ Ipolyi: A pozsonyi káptalan XIV. századi könyvtára. Új Magyar Múzeum VI. köt. 167 l.

Knauz: A pozsonyi kápt. kéziratai, a Magyar Sion 1865-iki évfolyamában. És külön lenyomatban is.

A codexek, egy Terentius kivételével, nagyobbára a theologia köréből valók, s hittani fejtegetéseket, prédikációkat, mise-mondó és imádságos könyveket foglalnak magukban.

Reánk nézve érdekesek annyiban, a mennyiben a 8-ik számú codex Jánossi Miklós a deesi vár castellanusának, a 13-ik számú bizonyos Pesthy Antalnak és a 19-ik számú bizonyos Bártfay Jakabnak tulajdonához tartozott, a mint ezt az első codexen lévő XVI-ik s a két utóbbin XV. századi jegyzetek bizonyítják. S a mit első helyen kellett volna említenünk van közöttük olyan is,¹⁾ melyet egy 1631-ből eredő jegyzet Mátyás király könyvtárának vindikál s egy másik olyan²⁾ mely egészen a Corvin-codexek izlésében van kiállítva.

Végre megjegyezzük hogy kéziratok mind latin nyelvűek, s mint adalékot középkori könyvtáraink történetéhez, betűrendes sorozatban közöljük őket a mint következik:

1. Antiphonale. — XV. századi hártycodex, ívrétben, 57 levél, év nélkül.

A székesegyházak és kolostorok zsolozsmáinál használt egyházi könyv, mely énekeket, antiphonákat és zsolnárokat Gergely-féle hangjegyekkel tartalmaz.

Az egykorú bőrkötésből csak a fatáblák maradtak meg. (No. 94).

2. Biblia Sacra Veteris Testamenti. — XV. századi papircodex, ívrét, 314 levél; góth betűkkel, két hasábban kiállítva, vörös és kék színű kezdőkkel, a végén csonka. — Tartalmazza a szentírás ó-szövetségi könyveit sz. Jeromos előszavával együtt, s terjed Jób könyvének 42-ik fejezetéig hol a szöveg a 9-ik verssel megszakad.

Szarvasbőrkötés, köldökök és rézsarkok nyomaival. (No. 98).

3. Breviarium. — Papircodex a XV. századból, 4-edrét, 218 levél, elején közepén és végén csonka.

Góth betűkkel van írva s a zsolozsmákhoz szükséges zsolnárokat, imádságokat és szent leczkéket tartalmazza. A calendariumban a magyar szentek a maguk helyén soroltatnak elő, s mindeniknek van külön officiuma. Tehát magyarországi zárdák számára iratott.

¹⁾ A 8. sz. alatti.

²⁾ A 11. számú codex.

Egykorú kötését nélkülözi s csak egy hártylevélbe van fűzve. (No. 59).

4. *Commune Sanctorum.* — XV-ik századi papircodex ívrétben, 120 levél, a végén csonka.

Két hasábon góth betűkkel van írva s ismeretlen szerzőnek prédikációit foglalja magában.

Egykorú bőrkötés. (No. 85).

5. *Conciones Anni.* — 1472-ben, ívrétű papiron két hasábon góth betűkkel írt predikációs könyv, mely 420 levélből áll s a szövegben négy féle írást tüntet fel.

Colophonja: »*Laus Deo pax vivis requies eterna defunctis anno domini 1472 die 6-a mensis septembris.*«

Egykorú bőrkötés köldökökkel és egy rézkapocscsal. (No. 83.)

6. *Conciones.* — *M. Johannis Nyder Tractatus de lepra morali.* — Ívrétű, 1457-ben készült papirkézirat, 396 levéllel. Szent beszédek tartalmaz. Az utolsó levél 2-ik lapján a leíró megnevezi magát: »*Joannes Fabry de pergbach Anno domini 1457 Deo gratias.*« Ezzel a codexnek vége.

Egykorú barna bőrkötés köldökökkel. (No. 95).

7. *Conciones M. H. de Hassia.* — *Vocabularium latino-germanicum.* — *De beata virgine.* — Két hasábon góth cursiv betűkkel írt, XV. századi ívrétű papirkézirat, mely 336 levélből áll s Hasselbach Henrik latin beszédeit, továbbá latin-német szótárt és »*de beata virgine*« című munkát foglal magában. Az első rész majdnem egészen teljes, a vocabularium csak L betűig terjed, a következő betűk levelei, valamint a harmadik munkának vége ki van tépve.

Egykorú kötés rézsarkokkal, kapocsokkal s köldökökkel. (Nr. 97.)

8. *Cyrrillus Alexandrinus: Expositio in Cantica Canticorum.* — Hártiacodex a XIV. század végéről vagy a XV. elejéről, kis ívrét, 106 levél, elején csonka; egy 1631-ből fönmaradt jegyzet szerint Mátyás király könyvtárából való.

Fehér hárt्यान, szép góth betűkkel egy hasábon van írva, s csinos színes kezdőbetűi valamint egész kiállításja tanúsítja, hogy az ékesebb codexek közül származik. Elejéről az első quaternio ki van tépve, azt tehát hogy a címlapon milyen festése esetleg

czimere lehetett, s ki volt egykori tulajdonosa positivitással nem tudhatjuk. Van azonban borítéka belső lapján egy latin jegyzet, mely a codexet Mátyás király könyvtárának vindikálja s nekünk kötelességünkké teszi, hogy származásával tüzetesen foglalkozunk.

Az első könyvtábla belső oldalán u. i. ezeket olvassuk: »Hunc libellum quidam captivus hungarus liberatus e turcica captivitate (de) Buda, ibidem dum semel debuisset Bibliothecam Regiam purgasse hunc clam etulit, et R. Comareni Magnifico Ernesto a Kolonicz supremo Capitano obtulit, ille autem parocho ibidem germanicae et hungaricae Ecclesiae Michaeli Ladislao Lony ddto 1631. 18 die Novembris. . .« Eszerint tehát a codex, egy török fogságban volt magyar fogoly közvetítésével került a királyi könyvtárból Kolonicz Ernő komáromi várkapitány birtokába, ki azt 1631. nov. 18-án Lony Mihály László ottani lelkésznek ajándékozta.

Mennyi értéket tulajdonítsunk ezen jegyzetnek, melynek írása egykorúsága mellett tanuskodik? S általában mi a bibliographia álláspontja az ilyen jegyzetekkel szemben? Erre nézve megjegyezzük a következőket.

Köztudomásu dolog, hogy a könyvkereskedés legelső acrajától kezdve napjainkig, élelmes gyűjtők és kereskedők könyveik értékének emelésére, azok tábláit leleményesebbnél leleményesebb jegyzetekkel szokták ellátni; melyeket aztán igazi értékökre leszállítani, a szakszerűen úzótt bibliographia feladata. De tudva van az is, hogy a bibliographusok mindenkor kiváló súlyt fektettek a könyvtáblák belső oldalait borító olyan jegyzetekre, melyeknek valódiságában alaposan kételkedni okuk nem volt. Ily jegyzetek igen tanulságosak, a könyv származásához és viszonytagságaihoz lényeges adalékokat szolgáltatnak s igen gyakran a bűvárt az igazi nyomra vezetik.

Különösen a nevezetesebb európai könyvtárakból kikerült codexekkel történt meg, hogy az új birtokos jegyzettel látta el őket, melyben nationaléjüket röviden adta elő.

Igy találunk a bécsi cs. udvari, a müncheni királyi, a drezdai királyi a wolfenbütteli hercegi stb. a nürnbergi városi könyvtárakban könyveket, melyek a miénkhez hasonló jegyzettel bírnak, s fogoly.katonák közvetítésével a budai könyvtárból jutottak az illető gyűjteményekbe. S így akadunk európaszerűen minden neveze-

tesebb könyvtárban könyvekre, melyeknek táblajegyzetei más gyűjtemények eredetére vallanak s azt bizonyítják, hogy valamint a népeknek úgy a könyveknek is a középkorban meg volt a maga migratiója, s nagy feladatot oldana meg az, ki ezen migratióknak történetét írná meg.

De hogy a fönntemlített codexre visszatérjünk, meg kell jegeznünk, hogy tudomásunk szerint hazánkban még két codex létezik, melyet két különböző ugyan, de XVII. századi és szintén komáromi kéz olyanoknak jelölt meg, melyeknek eredete Mátyás király könyvtárára vezethető vissza. Az egyik a szentantali ferencziek, a másik a Nemzeti Múzeum könyvtárának tulajdona.

Az első: »Sermones S. Leonis Papae« című, XV. századból való, s kétségbe nem vonható bizonyítékoknál fogva Zrednai Vitéz Jánosnak képezte tulajdonát, s ennek könyvtárával került a világhírű Corvinába. E kézirat első lapján a következő XVII. századi jegyzetet találjuk: »Hic liber ex Bibliotheca Mathiae Corvini Regis Ungariae quae modo Budae captiva detinetur eliberatus ad me devenit. Em. R. Péczeli m. p.« Kiténik tehát, hogy e codex Mátyás király könyvtárából került Királyi-Péczeli Imre birtokába, ki a XVII. század első tizedeiben a komáromi ref. iskola professora, s később érsekujvári prédikátor volt. — Vannak még más jegyzetek is rajta, melyek a könyv további vándorlására vetnek érdekes világot, de azokat mint tárgyunkra szorososan nem vonatkozókat mellőzve, áttérünk a másik codexre.

Ez egy XV. századi palimpsest, melyet Jankovich nyomán igen sokan Corvincodexnek tartanak s Cicerónak de finibus Bonorum et malorum« című munkáját tartalmazza: Származását a következő egykorú jegyzet örökölte meg: »Anno Domini 1686. 17-a 7-bris. Occasione recuperatione arcis Budensis hic liber manu scriptus Ciceronis, ex famigeratissima beatae olim reminiscentiae Regis Hungariae Mathiae Corvini bibliotheca, per me Martinum Hajnal Inclyti Cottus Comaromiensis iurassorem et generalem dicti Cottus Perceptorem in memoriam eiusdem foelicis recordationis Regis est translatus«; miből megtudjuk, hogy a codexet Budavár visszafoglalása alkalmával, Mátyás király könyvtárából

Hajnal Márton komárommegyei főpénztárnok mentette meg 1686. sept. 17-én.

Ime tehát három codex, melyet három különböző időszakban, három különböző komáromi egyén olyanoknak jelölt meg, melyek részöket a Corvina dicsőségéből kéri!

Meg kell itt jegyeznünk, hogy a XVII. században Mátyás király könyvtárának egy része — mint Péczeli is megjegyzi — még Budán volt, s a sok külföldi tudós önzőerdeklődése felkelte a figyelmet iránta a hazai tudósokban épen úgy, mint a vár katonáinál, kik ha szerét tehették egy-egy példányt eltulajdonítottak belőle.

Ily közvetítéssel került a mi példányunk is Komáromba, bár mint egy rajta levő XVI. századi jegyzet tanúsítja, már azelőtt Jánosi Miklós deési Castellanus s utána a ffileki (így) zárda tulajdonához tartozott. S ha kiállításának minden sajátságait egybevetjük, azon könyvekhez kell azt soroznunk, melyeket Mátyás király vagy már a királyi könyvtárban talált, vagy pedig a könyvpiacon készleteiből vásároltatott össze s a világhírű Corvinába kebeleztetett be.

A codex, Alexandriai Cyrill magyarázatát tartalmazza az énekek énekéről, s »prelibatus ad ipsam litteram accedamus cuius accessus talis est« etc. kezdettel indul meg; vörös inscriptiókban és gyakori javításokban gazdag, s egész 104. levél: »compositorum et expositorum utriusque operis gratias agamus Amen.« szókig egy befejezett egésznet képez; 105. levélen, XV. századi ugyan, de az előbbitől eltérő irással »Incipiunt capitula primi libri« felirattal más munka kezdődik, két levelet vesz igénybe s a codex tartalmát berekeszti.

Egykorú barna bőrkötés, igen jól conservált rézsarkokkal. (Nr. 53.)

9. Diurnale. — XIV. századi zsolozsmás könyv, 8-adrétben finom hártján goth betűkkel kiállítva, a végén csonka.

A flamand könyvfestészeti iskola termékeihez tartozik s igen szép arabeszk kezdőket mutat fel.

Kötése préselt disznóbőr két rézkapocscsal és 1561. évi felirattal. (Nr. 3.)

10. *Expositio Psalmorum*. — 1435-ben két hasábon készült goth jellemű papír-codex, mely 254 ívrétű levélből áll. A

boríték-tábla belső részén egykorú írással olvassuk: »In isto libro continentur sermones per quadragesimam Nicolai de Miklspacher Et prima pars hiemalis narrationis.« Colophonja 251, levél 2. lapon: »Explicit prima pars hyemalis huius (narracionis) Et est finita sabbato per manus cuiusdam Jacobi Greymmel de znoyma sub anno domini M. CCCC.^c XXXV. — XV. Kalendas septembris sabbato ante Mathie apostoli et evangelistae« etc. A még hátralevő három levelet register foglalja el.

Egykorú vörös bőrkötés köldökökkel. (Nr. 90.)

11. Coelii Lactantii Firmiani: Divinarum Institutionum adversus gentes Libri IX. — De ira Dei ad Donatum. — Basili Magni Libellus De institutione iuvenum per Leonardum Aretinum ductus. — XV. századi 4-edrétű papir-codex, 196 levél, év nélkül; valószínűleg Mátyás király könyvtárából való.

Szép papiron, olasz cursiv betűkkel egy hasábon, a Corvin-codexek ízlésében van kiállítva, s kezdő betűi 9 aranszegélyű miniaturt képeznek. Ezekon kívül sok csinos kivitelű színes initialéval is ékeskedik.

Az első levél első lapján rubrummal írt tartalom-jegyzék nyitja meg a codex kezdetét, s a tulajdonképeni címlap ugyanezen levél második lapján van, hol a lapszélek szép arabeszk festést tüntetnek fel. Az alsó margóban egykor a tulajdonos címere volt, de ennek helyét kivágva s más papirossal pótolva találjuk. Valószínűleg ez is a budai könyvtárból került ide, bár kiállítási jellegén kívül semmi indiciumunk ninesen, melynek alapján a Corvinák közé sorozhatnók. Ujabb kötése megfosztotta azt egykorú borítékától és vágásától, s most csak egyszerű kemény papirtáblákkal bír.

A szöveg szakaszai vörös felíratokkal vannak ellátva, s a sorok között úgy, mint a margókon gyakori emendatiókkal találkozunk.

A codex első levél második lapján, uncialis inscriptióval és következő szöveggel kezdődik: »L. Coelii Lactantii firmiani diuinarum institutionum adversus gentes Liber primus de falsa religione ad Constantinum Imperatorem feliciter incipit. Magno et excellenti ingenio« etc. s sz. Vazul munkájával 196. levél máso-

dik lapján a következő szavakkal végződik: »minime recta consilia aspernantes. Deo gracias.« — A 192, 193. és 194. levél üres. (Nr. 87.)

12. *Logica*. — A kézirat-jegyzékben ezen cím alatt van bevezetve; voltaképen azonban theologiai tractatusokat tartalmaz. XV. században, góth cursiv betűkkel íratott s 4-edrétben 189 levélből áll. Eleje és vége csonka. A tractatusok között előfordulnak: »De celebratione misse; de confirmatione; de bigamia« és hasonlók.

Egykorú kötés. (Nr. 46.)

13. *Manipulus Florum*. — *Tractatus de Sacramentis*. — *Beati Isidori de summo bono*. — Ívrétű, 132 levélből álló, theologiai tartalmú papir-codex, 1380 és 1382-ben két hasábon góth betűkkel írva.

Három külön munkát foglal magában. Az elsőnek colophonja: »Explicit manipulus florum et cetera sub anno domini millesimo trecentesimo octuagesimo, die precedenti octavarum Assumpcionis beate marie virginis et cetera amen. per omnia« . . . mely után »Maria matko ma« stb. cseh imádság következik s a második munka veszi kezdetét. A harmadik rész 132 levélen a következő colophonnal végződik: »Explicit liber quartus beati hysidori de summo bono finitus sub anno domini millesimo ccc.lxxx secundo. — Ugyanitt XV. századi cursiv írással a következő jegyzetet találjuk: »Iste liber est decessus fratri Antonio de Pesth ethabet pater generalis potestatem auferendi et tribuendi alicui fratri, relictusque in Schak(tuma)¹⁾

Egykorú szarvasbőr-kötés köldökökkel. (Nr. 84.)

14. *Missale*. — Misemondó könyv 4-rétben, mely 1459-ben góth betűkkel hártván és papíron íratott s 175 levélből áll.

Borítéka egykorú barna bőr, melyen a köldökök még egészen meg vannak. (Nr 49.)

15. *Missale cum missis votivis*. — Misemondó könyv kézi használatra, a XIV. századból, kis 8-adrét, IX és 135 levél, év nélkül.

¹⁾ Talán Csáktornya, hol a sz Ferenczieknek még máig van zárdájok.

Jól készített hártyan, góth betűkkel van írva, melyek öt különböző kézre vallanak. Az iniálék vörösek és kékek, az in-scriptiók vörösek.

Börkötés. (Nr. 2.)

16. *Postilla de Sanctis. — Tractatus fratris Johannis de Hasselbach lectoris friburgensis de instructione confessoris. — Guillelmi Durandi Episcopi numatensis (?) nonnulla opera. —* A kézirat 1435-ben góth betűkkel két hasábon készült, s ívrétben 233 levélből áll. A végéről vagy 25 levél ki van tépve.

A leíró a végén megnevezi magát: »Scriptum per manus Gebhardi Scholasti(ci) tunc temporis in Hamburg 1435.«

Egykorú vörös börkötés. (Nr. 92.)

17. *Postillae in libros Evangeliorum S. Mathei. —* XIV. századi papir-codex, ívrétben, 204 levél, igen jó állapotban.

Két hasábon góth betűkkel van írva s Máté evangéliumának magyarázatát foglalja magában.

Szarvasbörkötés, melyről a köldökök hiányzanak. (Nr. 96.)

18. *Sanctorum Vitae. —* XV. századi papir-codex, ívrét, 202 levél, év nélkül, a végén csonka.

Két hasábon góth betűkkel készült, s szent beszédeket tartalmaz.

Egykorú börkötés. (Nr. 86.)

19. *Sermones Sacri. —* Ívrétű papirkézirat a XV. századból, 197 levél, a végén csonka.

Latin és német szent beszédeket tartalmaz, s két hasábon góth betűkkel készült. Kezdetén XV. századi írással az egykori birtokos nevét olvassuk: »Liber Jacobi de Bartpha decretorum baccalaureus orate pro est.« — Ki legyen ezen Bártfai Jakab, ezt inkább kérdezhajjuk, mint mondhatjuk.

Kötése egykorú. (Nr. 93.)

20. *Sermones Sacri. —* Isidori libellus ad quemdam juvenem. — Ívrétű, 214 levélre terjedő, jól conservált papirkézirat, mely két hasábon, góth cursiv betűkkel 1477-ben íratott. — Szent beszédeket és erkölcsi tanításokat foglal magában.

Egykorú kötés. (Nr. 88.)

21. P. Terentii Afri Comoediae. — Ívrétben egy hasábon, góth betűkkel írt papirkézirat, 110 levél, igen sok rubrummal.

Íratott 1462. okt. 7-én s a Calliopius-féle Terentiusokhoz tartozik. Colophonja: »Finis 1462 7-a Oktobris Terencii Publii Afri Comici liber explicit feliciter.« Ezután egy sor rasura következik, mely a scriptorról vagy a tulajdonosról adhatott volna felvi ágosítást.

E codex belértékéről, Abel Jenő derék fiatal philologusunk az Egyet. Philol. Közlöny f. é. első füzetében emlékezett meg. Bórkötés. (Nr. 91.)

22. S. Thomae De Aquino: Tractatus de Virtutibus et Viciis. — Johannis Presbyteri: De essentia divinitatis et membris corporolibus. De Deo transumptivo. — Egidii Romani Archiepiscopi: Tractatus de tribus malis mundi. — Vegyestartalmú papir-codex a XV. századból, ívrét 230 levél, közben-közben több levél ki van szakítva. Góth jellemű, két hasábos írás, sok initialevél, melyek tollrajzokat képviselnek.

Egykorú barna bőrkötés rézkapcsokkal. (Nr. 101.)

Ezek azon codexek, melyeknek létezéséről a tudományos világot röviden tudósítani kívántam, s midőn ismertetésüket itt befejezem, kötelességemnek tartom egyuttal ft. Orgony Callistus zárda-főnök úrnak, kinek engedélyével a könyvtárban kutathattam, továbbá nt. Elek Theodorik és Besko Dániel uraknak, kik szíves közreműködésükkel két napi munkálkodásomat elősegítették, őszinte köszönetemet kifejezni.

Vegyes közlemények.

A M. Nemzeti Múzeum történeti- és irodalom-történeti kiállításában a folyó évi január-hó folytán a müncheni királyi könyvtár és a bécsi cs. k. udvari könyvtár Vitéz-codexei közszemlére ki voltak téve. Megemlítjük, hogy ezen kiállítás, a folyó évben is, minden kedden és csütörtökön megnyittasik a közönségnek.

A M. N. Múzeum könyvtárának 1877. deczember 10-én kelt felhívására, a következő hazai írók voltak szívesek hiányzó munkáikat (összesen 456 darab) beküldeni:

Bartalus István	Klug Nándor
Bertha Sándor	Koch Antal
Bielz Albert	Kondor Gusztáv
Bodnar Zsigmond	Kőrösi József
Bozóky Alajos	Korponay János
Dadai Jenő	Kruspér István
Entz Géza	Lenhossék József
Fábián János	Lichner Pál
Fabritius Károly	Lindner Gusztáv
Faludi Géza	Margó Tivadar
Ferecny József	Mariska Vilmos
Fésüs György	Maszlaghy Ferencz
Finály Henrik	Meisermann Ignác
Fodor József	Miháلكovics Géza
Fraknói Vilmos	Navratil Imre
Gerlóczy Gyula	Ormós Zsigmond
Goldzieher Ignác	Ortvay Tivadar
Graeffel János	Pauer Imre
Gregüss Ágost	Pauer János
Haller Károly	Rómer Flóris
Hasenfeld Manó	Sárkány János
Hazslinszky Frigyes	Schikray Sámuel
Henszmann Imre	Schuller Alajos
Högyes Endre	Szabó József
Horváth Ignác	Szamosi János
Ipolyi Arnold	Varga János
Kanitz Ágost	Wartha Vincze
Karvasy Ágost	Weisz Béla
Kenessey Albert	Xantus János
Kézmárszky Tivadar	Zádori János
Klein Gyula	

A Corvin-könyvtárhoz tartozó ösnyomtatvány. Habár tudomásunk volt arról, hogy Mátyás király nemcsak kéziratokat hanem nyomtatott könyveket is gyűjtött budai könyvtárába; mind a mellett ekkorig egyetlen ösnyomtatványt sem ismertünk, melyről kétségtelennek tarthattuk volna, hogy a Corvina alkatrészét képezte. A Történelmi Társulat múlt évi pozsonyi kirándulása alkalmával Csontos János, a múzeumi könyvtár segédőre a pozsonyi szent ferenczi rendű zárda könyvtárában talált egy ily nyomtatott munkát, mely díszes címlapján Mátyás király címe-

rét viseli. A múzeumi könyvtár megkeresésére a szent ferencz rend pozsonyi tartományának főnöke hazafias késszséggel küldötte meg e becses művet, melyet a nevezett segédőr a Történelmi Társulat legközelebbi ülésén be fog mutatni.

Egy magyar szó az egyik Vitéz-codexben. A bécsi cs. udvari könyvtár 141. sz. codexében, mely Plinius epistolait és Traján előtt tartott panegyricusát tartalmazza, s Vitéz által van emendálva, egy magyar szót találunk, melyre ezennel felhívjuk nyelvbuvaraink figyelmét. A 83. levél első lapján u. i. hol a panegyricusban a következő passus fordul elő: »postquam exercitationibus nostris non veterum aliquis cui decus muralis aut civica sed graeculus magister assistit«, a lapszálen idézett szöveg mellett vörös tintával e tisztán kivehető szót olvassuk: »har-solo« a mi valószínűleg a magister graeculus-nak felel meg. Kifejezi-e ezen magyar szó azt, mit Plinius a latin szóval kifejezni akar, ennek megítélését nyelvbuvarainkra bizzuk. Megjegyezzük azonban, hogy Pliniusnál a »graeculus« szó »progymnastes« és »alipetes«-sel egyértelműnek vétetik, s elsővivót (Vorfechter) úgy szintén sebészt és a fürdőkben alkalmazott testdörzsölet (Frottirer) fejez ki.

A zágrábi délszláv akadémia Giulio Clovio XVI századbéli dalmát miniature-festőnek — kit a miniaturek Rafaeljének szoktak nevezni, s kinek művei az olasz könyvtárak fényes kiállítású codexeiben fordulnak elő — szobrot emel, melynek leleplezése a jelen év april havában ünnepélyesen fog megtörténni.

Martinovics-, Laczkovics- és Hajnóczy-nak az 1790, 91 és 92-iki években névtelenül kiadott munkái. A »Századok« f. évi januári és februári füzeteiben Fraknói Vilmos által közrebocsátott tanulmányok »Martinovics és társainak összeesküvéséről«, — bibliographiai tekintetben is érdekes eredményeket mutatnak fel; amennyiben t. i. constatalják, hogy az 1790—2-ik években megjelent nagyszámú névtelen munkák közül, melyeket tulajdoníthatni az azon korbéli politikai mozgalmak említett három jelentékony tényezőjének. Eszerint:

1. Martinovics művei a következők:

Testament politique de Joseph II. Bécs. 1791. két kötet. 8-adrétü 564 és 580 ll.

Oratio ad Proceres et Nobiles Regni Hungariae 1790 idibus Aprilis conscripta, Vindobonae suppressa, nunc primum in lucem prodit. Typis Parisinis. Germania. (Év nélkül) 4-adrétű 56 lap.

Oratio pro Leopoldo II. ab Hungaris Proceribus et Nobilibus accusato. Germania. 1792. 8-adrétű 99 lap.

Status Regni Hungariae Anno 1792. (Év és hely nélkül) 8-adrétű 32 lap.

2. L a c z k o v i c s J á n o s munkái:

A Matzedoniai vitéz, melyet tizesztendőbéli magdeburgi fogságában Méltóságos Báró Fridrik Trenk ezerhétszáz hatvanadik esztendőben először német nyelven írt, most pedig magyar nyelvre fordította egy magyar lovas regimentben levő főtiszt s hazafi LK TS JOS. Nyomtatott 1790. esztendőben. (Hely nélkül) 8-adrétű 59 l.

A magyar országgyűlésiben egybengyűlt méltóságos és tekintetes nemes rendekhez 1790-ik esztendőben tartatott beszéd. Mely most deák nyelvből magyarra fordított. 1791. (Hely nélkül) 8-adrétű 182 l.

A magyar történeteknek rövid rajzolatya. Pesten, 1792. Patzkó Ferencz betűivel. 8-adrétű 194 l

Discussio Oratoria, qua in librorum censores invehitur. (Év és hely nélkül) 8-adrétű 24 lap.

3. H a j n ó c z y m u n k á i:

Acta Diaetalia Poseniensia A. 1618. Item electio et coronatio Ferdinandi II Pest. 1790. 8-adrétű 422. lap.

Dissertatio politica publica de Regiae potestatis in Hungaria limitibus. 1791. (Hely nélkül) 8-adrétű 174 l.

De Comitibus Regni Hungariae deque organisatione eorum, dissertatio iuris publici hungarici. 1791. (Hely nélkül) 8-adrétű 178 lap.

Extractus legum de Statu Ecclesiastico Catholico in Regno Hungariae latorum 1792. (Hely nélkül) 8-adrétű 213 lap.

De diversis subsidiis publicis dissertatio. 1792. (Hely nélkül) 8-adrétű 224 lap.

Gr. Dessewffy Aurel irodalmi hagyományai. A magy. tud. Akadémia kéziratárában kutatván egy iratesomagra lettem figyelmessé, mely a politikai életünkben oly kiváló szerepet viselt gr. Dessewffy Aurel iratait tartalmazza. Nem tartom érdektelennek e csomag tartalmának felemlítését, mint amely néhány érdekes adatot tartalmaz gr. Dessewffy Aurel életrajzához, annál inkább, mert kiváló férfainktól származó legcsekélyebb becsünek látszó adat is megérdemli, hogy annak legalább létezéséről tudomást vegyünk. A kéziratesomag Kazinczy Gábor hagyatékából került rendezetlenül az Akadémia birtokába, tartalma:

I. Gr. Dessewffy Józsefnek, Aurel atyjának, több latin levele egykorú főurakhoz.

II. Gr. Dessewffy József levelei fiához, Aurelhoz, melyekben a szerető atya nyájas gyengédsége nyilatkozik, a tekintélyes politikai párt vezérférfaik közé tartozó fiához. Kazinczy Gábor az Uj Magyar Múzeum 1860-iki évfolyamában közölt kettőt e levelekből, a többi kiadatlan.

III. Gr. Dessewffy Aurel eredeti levelei Kazinczy Ferenczhez, melyekben az élénkszellemű ifjú nemes ragaszkodása és tisztelete nyilvánul az irodalmi érdemekben dús Kazinczyhoz.

IV. Kazinczi Ferencz levelei másolatokban gr. Dessewffy Aurelhez, Kazinczy Sallust fordításának másolatával.

V. Végre gr. Dessewffy Aurel irodalmi kísérletei. Többnyire fordítások ezek, melyek úgy látszik kiadásra nem is voltak szánva, fiatalkori erőgyakorlások, de amelyek figyelemre méltók. Így Banilly után egy beszély »Az első kísétálás« valóban érdekes, mely némi simítás, különösen a társalgási nyelvnek a mai nyelvhez alkalmazása mellett, megérdemelné a körzétételt ma is; kár hogy évszám nem mutatja, mikor fordította e művet. Az »Uti Jegyzetek« erdélyi útjának eredménye, sajátkezű toldásaival. Mielőtt Erdélybe utazott volna gr. Dessewffy Aurel, Kazinczytól kért némi utasításokat. Kazinczy örömet közlé vele és kérte az ifjú grófot, hogy készítsen jegyzéseket utazásáról, és majdan engedje át neki, hogy azokkal ő »Erdélyi Leveleit« kiegészítse.

Végül gr. D. A. egy töredékes, csak pár lapra terjedő, életrajzi vázlata, idegen kéz írása, zárja be e kézirat-gyűjteményt.

Nem képezik tehát valami kiváló fontosságú művek ez iratsomag tartalmát, de szellemi nagyjaink aprólékosságait engedjük feledésbe menni.

Ferenczy József.

É R T E S I T É S

a Magyar Tudom. Akadémia könyvkiadó vállalatáról.

A M. Tud. Akadémia könyvkiadó vállalatából az első három évfolyam immár be van fejezve. Huszonegy kötet — köztök az európai irodalmak legjelentékenyebb termékei — van a pártoló tagok kezei között.

De, habár az Akadémia a programjában kijelölt ívszámot tetemesen meghaladta, a megindított nagy történeti műveket nem nyújthatta teljesen. Ennélfogva a könyvkiadó vállalat következő három évfolyamában (1878—1880): az Első vagy TÖRTÉNELMI SOROZATBAN

MACAULAY »Anglia története« (IV—VI);

CURTIUS »A görögök története« (III—IV); és

CARLYLE »A francia forradalom története« (III)

befejező kötetei fognak közreboesáttatni.

A Második vagy IRODALMI SOROZATBAN

LEWES »Philosophia története« (a III. kötettel) szintén be fog fejeztetni.

E mellett egy tartalmára és irányára nézve egyaránt kitűnő nagy irodalom-történeti munkának magyar fordításával fog irodalmunk gazdagíttatni. Ez

NISARD »Francia irodalom története«,

melynek lefordítására S á z s K á r o l y kéretett fel. Ehez két eredeti munka járul:

ARANY JÁNOS »Próza munkái«; és

GYULAI PALTÓL »Petőfi és munkái«.

A Harmadik vagy JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI SOROZATBAN a nemzetgazdaság és büntető jog újabb irodalmának köréből két nagyfontosságú munka fog magyar fordításban megjelenni, úgymint:

LEROY-BEAULIEU »Traité de la Science des Finances« két kötet; és

CARRARA »Programma del Corso di diritto penale«. Végre e sorozatban lát világot

PAULER TIVADAR »Adalékok a hazai jogtudomány történetéhez« czimű munkája.

Minden évfolyamban, az I. sorozatból legalább 80 ív, a II. és III. sorozatból legalább 60—60 ív fog a pártoló tagoknak megküldetni. A tagdíj az I. sorozatra *négy*, a II. és III. sorozatra *három-három* forint, a mely (a könyvkötői illetékekkel, kötetenként 40 kr.) minden évfolyam első szállítmányának átvételekor postai utánvétellel fizetendő.

Az eddigi pártoló tagok, kik a következő három évfolyamra nem kívánnak előfizetni, felkéretnek, hogy erről a folyó év végéig, a M. Tud. Akadémia könyvkiadó hivatalát, egyszerű levelezési lapon, értesíteni szíveskedjenek.

Ugyanezen határnapig jelentkezhetnek azok is, kik mint új pártoló tagok kívánnak belépni; s ezek az ekkoráig megjelent s befejezetlen maradt munkákat — míg a készlet tart — azon kedvezményi áron szerezhetik meg, a melyben a korábbi pártoló tagok kapták; és pedig díszes kötésben:

A Z E L S Ő S O R O Z A T B Ő L :

MACAULAY »Anglia története.« I—III kötet 5 frt 70 kron.

CARLYLE »A francia forradalom.« I—II. kötet 3 frt 80 kron.

CURTIUS »A görögök története.« I—II. kötet 3 frt 80 kron.

A M Á S O D I K S O R O Z A T B Ő L :

LEWES »A philosophia története.« I—II. kötet 3 frt 80 kron.

Megrendelések a teljes első három évi (1875—1877-ki) cyclusra szintén folyvást elfogadtatnak.

Az 1878-ik évi tagilletmény második szállítmánya április hóban fog szétküldetni.

Budapesten 1877. október 6-án.

A M. Tud. Akadémia Könyvkiadó Bizottsága.

A M. T. Akadémia könyvkiadó vállalata

az 1875 -1877-iki folyamában megjelent munkák

J E G Y Z É K E :

I-ső vagy történelmi sorozat.

Nyolcz kötet. Diszesen kötve. Ára 15 frt 20 kr.

Macaulay. Anglia története II. Jakab trónralépte óta. Fordította Csengery Antal. Második, átnézett kiadás. I. II. és III. kötet. Angol díszkötésben. A harmadik kötetből kezdve fordítja Zichy Antal.

Carlyle T. A francia forradalom Ford.

Baráth Ferencz. I. és II. kötet. Angol díszkötésben.

Curtius E. A görögök története. Fordította Fröhlich Robert. I. és II. kötet. Angol díszkötésben.

Hunfalvy Pál. Magyarország ethnografiája. Egy köt. Angol díszkötésben. (Teljes.)

II-ik vagy irodalmi sorozat.

Hat kötet. Diszesen kötve. Ára 11 frt 40 kr.

* **Göthe** lyrai költeményei. Ford. Szász Károly. Két kötet egybe kötve. Angol díszkötésben. (Teljes.) Elfogyott.

* **Nisard D.** Tanulmányok a renaissance és a reformáció korából. (Erasmus Rotterodamus. — Morus Tamás. — Melancthon.) Ford. Vajda János. Egy kötet. Ang. díszköt. (Teljes.) Elfogyott.

Müller M. Ujabb felolvasásai a nyelvtudományról. Fordította dr. Simonyi Zsigmond. Egy köt. Ang. díszkötésben.

Boissier. Cicero és barátjai. Ford. dr. Csiky K. I kötet. Ang. díszk. (Teljes.)

Lewes. A philosophia története Thalestől Comteig. Fordította dr. Bánóczi J. I. és II. köt. Angol díszkötésben.

* Az elfogyott **Göthe** és **Nisard** helyett kiegészítésül a következő három munka egyikét tetszés szerint lehet választani, ugymint: **Lewes**: Göthe élete. 2 kötet. — **Pauler** Wesselényi összeesküvése 2 kötet. — **Kállay**: A szerbek története.

III-ik vagy jog- és államtudományi sorozat.

Hét kötet. Diszesen kötve. Ára 11 frt 80 kr.

* **Bluntschli J. C.** Az általános államjog és a politika története a tizenhatodik század óta a jelenkorig. Fordította dr. Acsádi Ignác. Két kötetben. Angol díszköt. (Teljes.) Elfogyott.

Gneist R. A jogi állam. Fordította dr. Takács Lajos. Egy kötet. Angol díszkötésben. (Teljes.)

Maine Sumner H. A jog őskora, összeköttetése a társadalom alakulásának történetével, s viszonya az ujkori eszmékhez. Fordította, bevezette és jegyzetekkel kísérte Pulszky Ágost. Egy kötet. Angol díszkötésben. (Teljes.)

Todd. Az angol parlamenti kormányrendszer fejlődése és állása. Fordította Dapssy László. Három kötetben. Angol díszkötésben. (Teljes.)

* Az elfogyott **Bluntschli** helyett kiegészítésül a következő három munka egyikét tetszés szerint lehet választani, ugymint: **Lewes**: Göthe élete. 2 kötet. — **Pauler**: Wesselényi összeesküvése. 2 kötet. — **Kállay**: A szerbek története.

Mind a három sorozat 21 kötetben díszesen kötve 38 frt 40 kr.

A jelen vállalatban megjelent munkák egyenként nem kaphatók, s csak előfizetés útján az aláírók, mint a M. Tud. Akadémia könyvkiadó vállalatának pártoló tagjai által szereshetők meg.

— Aláírások még folvást, kívánatra részletfizetésre is elfogadtnak. —

MAGYARORSZÁGI
K Ö N Y V É S Z E T
1878.

ÖSSZEÁLLITOTTA

TIPRAY TIVADAR

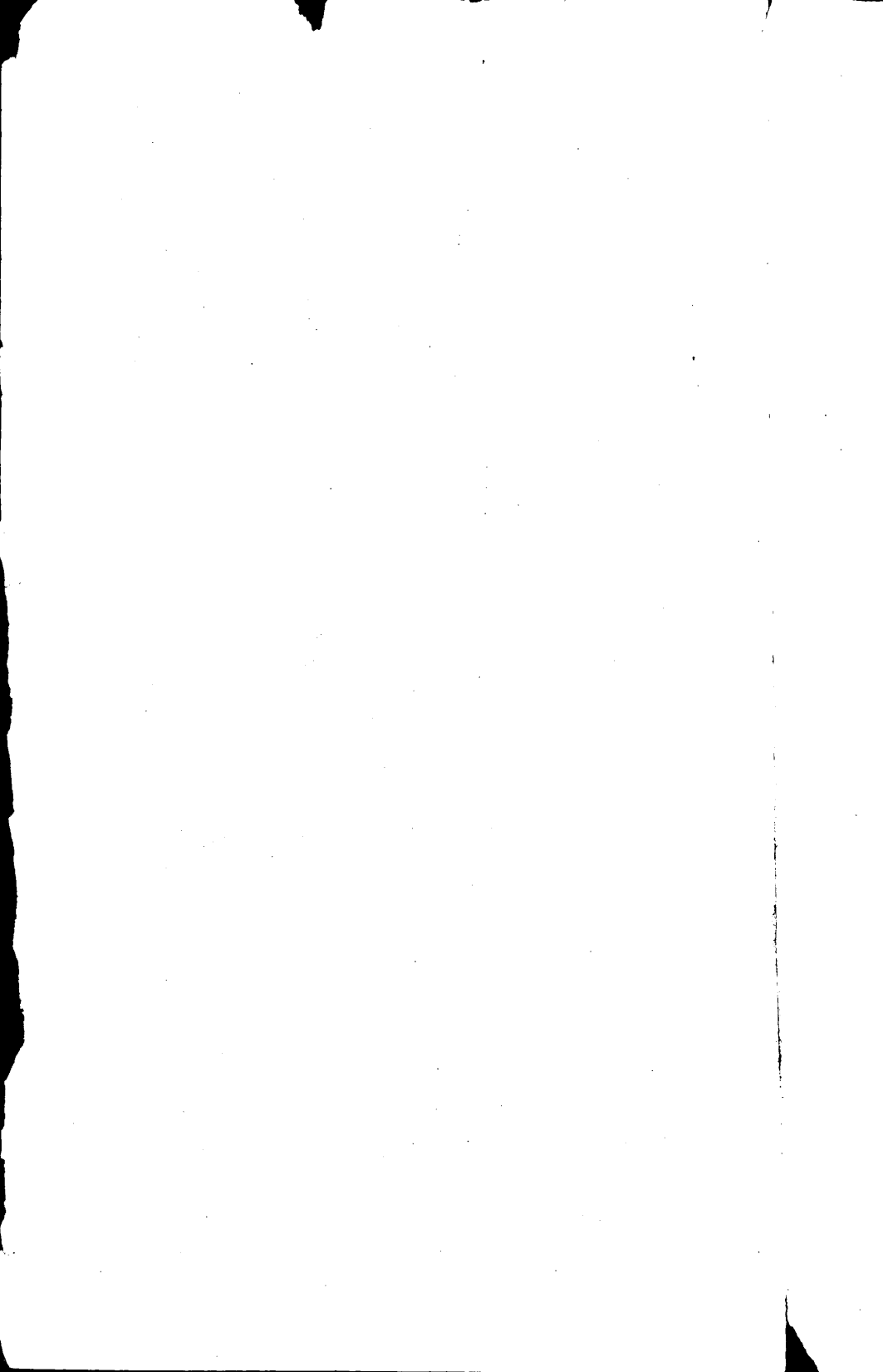
múzeumi könyvtári segédőr.

(MELLÉKLET A »MAGYAR KÖNYV-SZEMLE« HEZ.)

BUDAPEST.

WEISZMANN TESTVÉREK KÖNYVNYOMDÁJÁBÓL.

A magyar irodalom 1878-ban.

Első közlemény.

Összeállítja: **Tipray Tivadar.**

Ezen jegyzékbe mindazon nyomtatványok vétettek fel, melyek az 1878-diki évszámmal vannak jelölve. — Hol a nyomtatás helye nincs kitéve, Budapest értendő. — A nyomdász vagy nyomda-intézet csak oly nyomtatványoknál van megnevezve, a melyeknek kiadója nem ismeretes. — Hogy ezen jegyzéke lehetőleg teljesen s pontosan lehessen összeállítani, felkéretnek a szerzők és kiadók, hogy kiadványaiknak egy példányát az ár megjelölése mellett, a Nemzeti Múzeum könyvtárához beküldeni sziveskedjenek.

- Ahn F.** gyakorlati tanmenete a francia nyelv gyors és könnyű megtanulására melyet magyar nyelvhez alkalmazott, olvasási szabályokkal, nyelvtani alakzatokkal, jegyzetekkel és erkölcsi elbeszélésekkel bővített és újra átdolgozott Mutschenbacher Alajos. 10. kiadás. I. folyam. (Athenaeum. 8-r. 214 l. ára 60 kr.)
- Alkotmány vagy absolutismus?** Irta egy a sok közül. (Athenaeum. n. 8-r. 14 l. ára 30 kr.)
- Apáthy István.** Anyagi és alaki váltójog. I. anyagi váltójog. (Eggenberger. 8-r. XII, 283 l. ára 2 frt 80 kr.)
- Asbóth János.** Álmodók. (Athenaeum. k. 8-r. IV, 259 l. ára 1 frt 60 kr.)
- Bálint Gábor.** Kazáni tatár nyelvtanulmányok. III. füz. Kazáni tatár nyelvtan. (Akadémia. n. 8-r. XVI, 160 l. ára 1 frt.)
- Ballagi Aladár.** A magyar királyi testőrség története, különös tekintettel irodalmi működésére. 2-ik kiadás. (Franklin-társ. n. 8-r. X. 446 l. ára 2 frt.)
- Ballagi Aladár.** A magyar nyomdászat történelmi fejlődése 1472—1877. (Franklin-társ. k. 8-r. 248 l. ára 1 frt 40 kr.)
- Ballagi Károly.** Vezérkönyv a földrajz tanításában tanítók számára. (Franklin-társ. 8-r. 55 l. ára 40 kr.)
- Ballagi Károly.** Földrajz a népiskolák számára, I. évf. 2. kiadás. (Franklin-társ. 8-r. 48 l. ára 20 kr.)
- Ballagi Károly.** Földrajz a népiskolák számára. II. évf. vagy a népiskola 4. oszt. tananyaga. (Franklin-t. 8-r. 96 l. ára 40 kr.)
- Ballagi Károly.** Földrajz a népiskolák számára. III. évf. vagy a népiskola 5. oszt. tananyaga. (Franklin-t. 8-r. 55 l. ára 25 kr.)

- Balogh Ferencz és György Endre.** Jelentés az Edinburgban 1877. jul. 3—10. tartott egyet. preszbiteri nagygyűlésről. (Debreczen. Város nyomdája. 8-r. 16 l.)
- Bánhegyi István és Emericzey Géza.** Népiskolai tankönyv olvasmányokkal a magyarhoni népiskolák mindennapi és ismétlő iskolái számára. 5. jav. és bőv. kiadás. (Franklin-társ. 8-r. 238 l. ára kötetlen 50 kr., kötve 60 kr.)
- Bartalus István.** Ének-tanító, vezérkönyv népiskolai tanítók számára. Harmonium vagy zongora kísérettel. I—VI. folyam. I. évf. (Szerző. 8-r. 13 l.)
- Bátorfi Lajos.** Adatok Zalamegye történetéhez. IV. köt. 5. 6. füz. (Nagy-Kanizsa. Szerző. 8-r. 257—381 l. Egy füzet ára 50 kr.)
- Bauer J. Heinrich.** Don Quixotte und Sancho Panza. Komische Oper in 3 Akten. (Chorin s társa nyomdája. 8-r. 91 l.)
- Beke Antal.** Elméleti és gyakorlati egyházi irálytan. Segédkönyv a lelkészi hivatalok részére. 2. bőv. kiadás. (Hunyadi Mátyás nyomda. 8-r. XXXII, 595 l. ára 3 frt 50 kr.)
- Bekett G. A.** A dícsőség bajjal jár. Bohózat. Angolból ford. N. N. (Nemz. színház könyvtára. XIX. füzet. Pfeifer. 8-r. 26 l. ára 40 kr.)
- Beller Imre.** Egyházi beszéd a nevelésről. (Kecskemét. Tóth László nyomdája. 8-r. 30 l.)
- Beszédek,** Protestans egyházi, gyűjteménye. (Kókai Lajos. n. 8-r. IV, 106 l. ára 80 kr.)
- Borbás Vincze.** Dr. Haynald L. érsek herbariumának harasztféléi. (Akadémia. Mathem. és természettud.-közlemények. XIV. köt. 9. sz. 437—458 l. ára 20 kr.)
- Borbás Vincze.** Adatok Arbe és Veglia szigetek nyári flórája közelebbi ismeretéhez. (Akadémia. Mathem. és természettud. közlemények. XIV. köt. 8. szám. 365—436 l. ára 40 kr.)
- Böszörményi Kálmán.** A világ minden államának postaügye. A legrégebb kortól kezdve a legújabb időkig. I—II. füzet. (Debreczen. Szerző. 8-r. 1—112 l. Az egész mű előfizetési ára 1 frt 60 kr. Egyes füzet ára 40 kr.)
- Braddon M. E.** Lady Cecil. («Lady's mille.») Angol regény. Ford. Zichy Camilla. 2 köt. (Athenaeum. k. 8-r. 381 s 358 l. ára 3 frt.)
- Budenz József.** Podhorszky Lajos magyar-sinai nyelv hasonlítása. (Érték. a nyelv-és széptud. köréből. VII. köt. 2. szám. Akadémia. 8-r. 21 l. ára 10 kr.)
- Cox György.** Görög regék. Az eredeti angol 2. kiadás szerint magyarra ford. s bevezetéssel ellátta Komáromy Lajos. 3. füz. (Ifjusági iratok tára. 3. Franklin-társ. 8-r. 183 l. ára 90 kr.)
- Csengey Gusztáv.** A gavallérok. Regény. I—II. köt. (Emilia. 8-r. 312 l.)
- Csengey Gusztáv.** Bokrétság világ. Költői elbeszélés. (Aigner L. 12-r. IV, 135 l. ára 1 frt 20 kr.)
- Csokonay V. Mihály.** Lilla. Érzékeny dalok 3 könyvben. (Olesó könyvtár 42. sz. Franklin-t. 8-r. 116 l. ára 30 kr.)
- Czelder Márton.** Legyetek tanítványok. Missziói predikáció Pitesten 1861. január 27-én. (Debreczen. Kutasi nyomdája. 8-r. 14 l. ára 20 kr.)
- Dadai Jenő.** Adalékok a Rotatoriák ismeretéhez. (Erdélyi Múzeumegylet évkönyvei. Új folyam. II. köt. 6. sz. Kolozsvár. Egylet. 8-r. 173—219 l. 1 kömetsz. rajzt. és ném. kiv. ára 40 kr.)

- Dadai Jenő.** A Rotatoriák hímeiről. Tudori értekezés. (Kolozsvár. Stein nyomdája. 8-r. 25 l. egy könyom. rajzlappal.)
- Daudet Alphonz.** A nábob. Ford. Fáy J. Béla. 2 köt. (Légrády testv. k. 8-r. IV, 307 s 246 l. ára 2 frt.)
- Deák Farkas.** Adatok a »Nagy« (Usáky István életéből. (Értekez. a tört. tudom. köréből. VII. köt. 2. sz. Akadémia. 8-r. 39 l. ára 20 kr.)
- Dezső Béla.** A rovarok hátedényéről. (Az erdélyi Múzeum-egylet évkönyvei. Új folyam. II. köt. 1. sz. Kolozsvár. Egylet. 8-r. 34 l. német kiv. egy könyom. rajzlappal, ára 60 kr.)
- Dienes Lajos.** Tréfaságok az ifjúság számára. 14 képpel. (Lauffer Vilmos. 8-r. 24 l. ára 48 kr.)
- Dilliberger Emil.** Gyógyászati vény-zsebkönyv a bel- és külbetegségekre, valamint a szem-, fül- és bőrbajokra nézve. Magyarra ford. id. Purjesz Zsigmond. (Franklin-t. 8-r. 152 l. ára 1 frt 60 kr.)
- Dóczy Lajos.** Csók. Vigjáték 4 felvonásban. 2. kiadás. Az Akadémia által a gróf Teleki-jutalommal kitüntetett pályamű. (Ráth Mór. 12-r. XVI, 172 l. ára 1 frt 80 kr.)
- Döntvénytár.** Magyar kir. Curia semmitőszéki és legfőbb ítélőszéki osztályának elvi jelentőségű határozatai. Gyűjtötték: Dárday, Gallu, Zlinszky. XVII. folyam. (Franklin-társ 8-r. 78, 196 l. ára 2 frt.)
- Döntvénytár, Közigazgatási —.** A kormány és kir. Curia elvi jelentőségű határozatai és szabályrendeletei. Szerk. Dárdai Sándor. II. folyam. (Franklin-társ. 8-r. 268 l. ára 2 frt.)
- Dudits Miklós.** Hasonszenvi házi orvos nemorvosok számára. Különös tekintettel azon határvonalok kijelölésére, melyen túl nemorvosnak gyógyítani nem helyes. 2. jut. kiadás. (Tetty N. 8-r. IV, VII, 376 l. ára 1 frt 80 kr.)
- Dvihally Emil.** A házi-ipar kézikönyve. (Tetty Nánd. 8-r. 79 l. 68 könyomatú ábrával, ára 1 frt 20 kr.)
- Ebenspanger János.** Hazai történelem jellemrajzokban. A népiskolák V. osztálya számára, a ministeri tanterv alapján. (Lampel R. 8-r. 43 l. ára 26 kr.)
- Edelspacher Antal.** Dentek és magyarok. Magyar őstörténelmi vázlat. (Pfeifer N. n. 8-r. 15 l. ára 30 kr.)
- Egressy Béni.** Bánk-bán. Opera. (Bartalits Imre nyomdája. 8-r. 32 l.)
- Előadások, Népszerű természettudományi, gyűjteménye.** 7. füzet. (L. Than K.)
- Emmer Korlát.** Büntetőjogi reformunk és a sajtókérdés. (Pfeifer Nándor. 8-r. 39 l. ára 60 kr.)
- Értekezések a matematikai tudományok köréből.** Szerk. Szabó József. VI. kötet. 2. sz. (L. Konkoly M.)
- Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből.** Szerk. Gyulai Pál. VII. köt. 2. sz. (L. Budenz J.)
- Értekezések a történelmi tudományok köréből.** Szerk. Fraknoi V. VII. kötet. 2. sz. (L. Deák Farkas.)
- Értekezések a természettudományok köréből.** Szerk. Szabó József. VIII. kötet. 6—8. sz. (L. Hantken Miksa, Fabinyi Rudolf, Krenner József.)

- Erődi Béla.** Gyakorlati török nyelvtan Ahn módszere szerint. 2. jav. és bővített kiadás. (Grimm és Horoviez. 8-r. 155 l. ára 1 frt 50 kr.)
- Esterházy Kálmánné.** Költészettan és történet nők számára. (Franklin-társ. 8-r. 261 l. ára 2 frt.)
- Fabinyi Rudolf.** Tanulmányok az Aldehydegek vegyületeiről Phenolokkal (Első Értekezés.) Di-Hydroxyphenyl-Aethan és vegyületei. (Értekez. a természettud. köréből. VIII. köt. 6. sz. Akadémia. 8-r. 25 l. ára 10 kr.)
- Falk** beszéde a bankkérdésben. (Athenaeum. 8-r. 66 l.)
- Farkas Bertalan.** Beszélyek. (Tetty Nándor. k. 8-r. 220 l. ára 1 frt 20 kr.)
- Fekete Lajos.** Az erdővédelem körvonalai. (Selmecz. Joerges Ágost özvegye. 8-r. IV, 57 l.)
- Fenyvessy Adolf.** Az új vámtarifa. Lenyomat a »Pesti Napló«-ból. (Athenaeum. n. 8-r. IV, 66 l. ára 80 kr.)
- Fiáth Ferencz.** Életem és élményeim. 2 kötet. (Magyar kor- és életrajzok cabinet-könyvtára. II. III. kötet. Tetty Nándor és társa. 8-r. 266 s 256 l. ára 4 frt.)
- Fraknoi Vilmos.** II. Lajos és udvara. Történeti rajz. (Olesó könyvtár. 46. szám. Franklin-társ. 8-r. 70 l. ára 20 kr.)
- Fuchs János.** Népiskolai ismerettár. VI. rész. A polgári jogok és kötelességek, vagy: Rövid alkotmánytan. Népiskolák használatára. (Laufer Vilmos. 8-r. 32 l. ára 10 kr.)
- Greguss Agost** Meséi. Külön kiadás az ifjúság számára. (Athenaeum. 8-r. 152 l. ára 50 kr.)
- Greguss Agost.** Meséi. (Athenaeum. 8-r. 192 l. ára 1 frt.)
- Gruber Lajos.** A közigazgatási bíraskodás eszméje, kellei és alakzatai Európában, különös tekintettel Magyarországra és e kérdés parlamentáris sorsának történetére hazánkban. A budapesti k. m. tudom. egyetem által jutalmazott pályamunka. (Kókai Lajos. 8-r. XVI, 495 l. ára 2 frt 40 kr.)
- Gyórfy Iván.** Garabonczás diák, iskolás adomák, diákos ötletek, közel ezeregy élez. (Franklin-társ. 8-r. XVI, 267 l. ára 1 frt 50 kr.)
- Hantken Miksa.** Adalékok a Kárpátok földtani ismeretéhez. (Értek. a természettudom. köréből. VIII. köt. 6. sz. Akadémia. 8-r. 17 l. ára 10 kr.)
- Harrach József.** Német verstan középiskolai használatra. Az új tanterv szerint. (Franklin-társ. 8-r. 96 l. ára 50 kr.)
- Haselmeyer Pál.** Énekfüzér. Alkalmos iskolai énekek kettős hangra az elemi népiskolák használatára. (Kókai Lajos. 16-r. 36 l. ára 20 kr.)
- Hauke-Környei.** Egyetemes földirati tankönyv. I. rész. Mennyiségtani, természet-tani s politikai földirat általános átnézete. 9. javított s bővített kiadás. (Lampel R. n. 8-r. II. 110 l. ára 70 kr.)
- Henszlmann Imre.** Dürer Albrecht. (8-r. 48 l.)
- Herczegh Mihály.** Magánjogi codificatiókn hajdan és most. Különnyomat a »Jogtudományi Közöny«-ből. (Zilahy Sámuel. 8-r. 40 l. ára 50 kr.)
- Herczl Márk.** Forgalmi számtan keresk., polgári- s gazd. tanintézetek használatára. II—III. füzet. Debreczen. Városi nyomda. 8-r. 49—144 l. ára füzetenként 50 kr.)

- Hoffmann Ferencz.** Száz kis történet jó kis gyermekek számára. H. F. után közli Mesélő bácsi. 4. kiadás. (Franklin-társ. 8-r. II, 160 l. 6 színes képpel, ára 1 frt 20 kr.)
- Horváth Mihály.** A kereszténység első százada Magyarországon. (Ráth M. 8-r. VIII, 476 l. ára 4frt, díszkötésben 5 frt, antik félbőr-kötésben 6 frt, hártya-kötésben 7 frt.)
- Hugo Victor.** Egy bűn története. Tanúvallomás. I. rész. (Tetty Nándor. k. 8-r. IV, 460 l. ára 1 frt 80 kr.)
- Imre Sándor.** Rövid magyar nyelvtan középisk. alsóbb osztályok számára. 2. jav. kiadás. (Debreczen. Ifj. Csáthy Károly. 8-r. 160 l. ára 80 kr.)
- Intézet,** A m. kir. földtani, évkönyve. V. köt. I. füzet. VI. köt. I. füz. (L. Heer. Böckh.)
- Ipartanoda.** A közép, szervezete. Kiadatott a vallás- és közokt. minister 1877. sept. 10. kelt rendeletéből. (Egyetemi nyomda. 8-r. 191 l. ára 12 kr.)
- Íratok,** Ifjúsági. 8. sz. (L. Hoffmann E. T. A.)
- Íratok,** Ifjúsági, tára. 3. Szerk. Kármán Mór. (L. Cox György.)
- Jausz György.** Történelmi-földrajzi iskolai atlasz. III. k. (2-r. ára 1 frt 60 kr. mindhárom rész 4 frt 60 kr.)
- Jelentés** a budapesti és kolozsvári m. k. középtanodai tanárképezdékek állapotáról és működéséről. Kiadja a vallás- és közokt. m. k. minister. (Egyetemi nyomda. 8-r. 46 l.)
- Jelentése,** A vallás- és közokt. m. k. miniszternek a közoktatás állapotáról szóló és az országgyűlés elé terjesztett hatodik 1875—6. évi állapotokat előtűntető —. (Egyetemi nyomda. 4-r. VIII, 852 l.)
- Jelentése,** A budapesti kereskedelmi és iparkamarának, a kamarai keresk. és forgalmi viszonyairól az 1876. évben. (Pesti könyvnyomda-részvénytárság. 8-r. 219 l.)
- Jókai Mór.** A névtelen vár. Regény 3. kötetben. (Pfeifer N. 8-r. 1—240, 241—560 s 561—811 l. ára 5 frt.)
- Jónás.** A rab asszony. Regény. (Kolozsvár. Szerző. k. 8-r. 208 l. ára 1 frt 20 kr.)
- Jost M.** Az égben és a földön. Egy kis elbeszélés jó gyermekek számára. Magyarította Fuchs J. 5 színezett képpel. (Lauffer V. 8-r. 16 l. ára 40 kr.)
- Kákay Aranyos.** Újabb országgyűlési fény- és árnyképek. 2. bőv. kiadás. (Athenaeum. 8-r. 176 l. ára 1 frt 60 kr.)
- Kálmány Lajos.** Koszorúk az alföld vad virágaiból. I. Pécskáról való. (Aigner L. n. 8-r. VIII, 250 l. ára 1 frt 50 kr.)
- Kassay Adolf.** A gyámsági és gondnoksági ügyek irománypéldákkal. 4. kiadás. (Rautmann Fr. 8-r. 248 l. ára 1 frt 20 kr.)
- Kassay Adolf.** A kisebb polgári peres ügyekbeni eljárás a törvény eredeti szövegével, magyarázattal és irománypéldákkal. (Rautmann Fr. 8-r. 131 l. ára 1 frt.)
- Katalogus** azon találmányokról, melyek a magyar korona országainak területén az 1876. évi december 31-iki ügyállás szerint szabadalmi oltalom alatt állanak. (L. Közlemények stb. ministeriumi. Franklin-t. 8-r. 326 l. 1 frt.)
- Kemény Zsigmond.** Férj és nő. Regény. Kiadja a Kisfaludy-társaság. (Ráth M. k. 8-r. IV, 403 l. ára 2 frt 40 kr.)

- Képviselőházi Irományok.** (Az 1875. évi augusztus hó 28-ra hirdetett országgyűlés nyomtatványai. Schlesinger és Wohlaier nyomdája. 4-r. XX—XXI. köt. 377, 415 l.)
- Képviselőházi Napló.** (Az 1875. évi augusztus hó 28-ra hirdetett országgyűlés nyomtatványai. Schlesinger és Wohlaier nyomdája. 4-r. XII—XIII. kötet. 407, 409 l.)
- Kimutatása, A tiszántúli reformált egyházkerület statisztikai állapotának, 1877-re.** (Debreczen. A város könyvnyomdája. 8-r. 45 l.)
- Klenke Ármin.** Gyakorlati szépítéset. Az egészség és szépség természetszerű ápolása. K. A. után K. Beniczky Irma. (Közhasznú családi könyvtár. 20. 8-r. 117 l. ár 40 kr.)
- Koch Antal és Dezső Béla.** Jelentés az Onesása csontbarlang megvizsgálásáról és összehasonlító tanulmány az ottan gyűjtött Ursus spelaeus Blumb. csontvázáról. (Erdélyi Múzeum egyesület évkönyvei. Új folyam. II. köt. 4. sz. Kolozsvár. Egyesület. 8-r. 95—144. l. ném. kiv. és 1 könyom. rajzlap s 2 fénykép. ára 1 frt 10 kr.)
- Koch Antal.** A kösziklák virágairól. (Értesítő a kolozsvári orvos-természettudományi társulat 1877. márcz. 10-én tartott estélyéről. K. Papp Miklós nyomdája. 4-r. 11—17 l.)
- Koch Antal.** Megjegyzések Rochlitzer József földtani térképe. (Fruska Gora) felett és néhány adat ezen hegység földtani ismertetéséhez. Külön lenyomat a »Földtani Közlöny« 1877. évi jun. számából. (Légrády testv. nyomdája. 8-r. 15 l.)
- Kohn Gyula.** A kísérleti természettan tankönyve. A középtanodák felsőbb osztályai számára, részben Jamin »Petit traité de physique« cz. munkája nyomán. V. rész: A villanyosságról. 220 a szövegbe nyomtatott ábrával. II. köt. 2. füzet. (Kilián Frigyes. n. 8-r. 153—264 l. ára 2 frt.)
- Konek Sándor.** Magyar birodalom statisztikai kézikönyve folytonos tekintettel Ausztriára. 2-ik átdolg. kiadás. (Franklin-társ. n. 8-r. XVI, 743 l. ára 6 frt.)
- Konkoly Miklós.** Hulló csillagok, megfigyelése a magyar korona területén. II. rész. 1874—1876. (Értek. a mathemat. tudom. köréből. VI. köt. 2. sz. Akadémia. 8-r. 39 l. ára 20 kr.)
- Kor- és életrajzok, Magyar, cabinet-könyvtára.** (L. Nedeczky Ist. s B. Fiáth Ferencz.)
- Kovács Ödön.** A vallásbölcsezet kézikönyve. I—II. kötet. (Franklin-társ. 8-r. XX, 388 és IV, 312 l. ára az I. kötetnek 3 frt, a II. kötetnek 2 frt 40 kr.)
- Kovács Lajos.** Bibliai Történetek. Elemi I—II. osztályok számára. 3. kiadás. (Debreczen. Telegdi. 8-r. 77 l.)
- Kovács Pál.** Farsangi kalandok. Beszély. (Olcso könyvtár. 41. sz. Franklin-társ. 8-r. 86 l. ára 20 kr.)
- Könyvtár, Olcsó.** 41—46 sz. (L. Kovács, Csokonai, Mérimée, Nagy, Murray, Fraknoi.)
- Könyvtár, Falusi.** V. füzet. (L. Reischer E.)
- Könyvtár, Családi, közhasznú,** 20. (L. Klenke Ármin.)
- Könyvtára, Magyar orv. könyvkiadó társulat.** XXXII. (L. Szenger E.)

- Könyvtára**, A nemzeti színház. 19, 113 füzet. (Bekett, Sardou.)
- Könyvtára**, Magyar hölgyek. 115—119 füzet. (L. Werner, Csengey.)
- Könyvtára**, A magy. nemzet, családi. (L. Tóth Kálmán.)
- Közlemények**, Math. és természettudományi. XIV. köt. 1876—77 8. sz. (L. Borbás Vinceze.)
- Közlemények**, Nyelvtudományi. Kiadja a m. t. akadémia nyelvtudományi bizottsága. Szerk. Hunfalvy Pál. XIII. köt. 3. füzet. (Akadémia. n. 8-r. IV, 321—483 l. ára 1 frt.)
- Közlemények** a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi magyar kir. miniszterium köréből. (L. Katalogus.)
- Krenner József Sándor**. Magyarhoni Anglesíték. (Értekezések a Természettudományok köréből. VIII. köt. 8. sz. Akadémia. 8-r. 30 l. 9 táblával, ára 20 kr.)
- Kruspér István**. A mérlegrúd meghajlása a teher alatt. Külön lenyomat a »Műegyetemi Lapok« 1877. 14-dik füzetéből. (8-r. 106—113 l.)
- Lang Heurik**. Keresztyén Dogmatika. A II. német k. u. ford. Kereszturi Sándor (Franklin-társ. 8-r. 236 l. ára 2 frt.)
- Lankmayr Nándor**. Fegyvertan. Német művének a m. k. honvédelmi minister által elrendelt hivatalos fordítása. I. füzet. (Grill. 8-r. 80 l. ára 60 kr.)
- Lenhossék József**. Újabb kutatások eredményei a vesének szerkezete és vizsérrendszere felett. (Külön lenyomat az »Orvosi Hetilap« 1877. 12. számából. Khór és Wein nyomdája. 8-r. 10 l.)
- Lenhossék József**. Polymikroskop. (Külön lenyomat az »Orvosi Hetilap 1877. évfolyamából. Khór és Wein nyomdája. 8-r. 17 l.)
- Lenkey Ferencz**. Satírák és Elegiák. Kiadja Sz. M. (Aigner L. 8-r. 62 l. ára 40 kr.)
- Libertiny Gusztáv**. Az iskolai büntetések és a Neveléstan. (Nyitra. Neugebauerne nyomdája. 8-r. 34 l. ára 30 kr.)
- Liszkay József**, **Szeberényi Gusztáv**, **Győry Vilmos**, **Makkai Domokos**, **Barthók György**. — Nagy papok életrajza. (Protestans theol. könyvtár IX. kötet. Magyarorsz. prot. egyeslet. Franklin-t. 8-r. VIII, 298 l. ára 2 frt 40 kr.)
- Malot Hector**. A világ szállodája, III. Ida és Carmelita. IV. Teréz. Regény. Ford. Sasváry Armin. (Athenaeum. k. 8-r. 394, 372 l. ára 1 frt 60 kr. s 1 frt 50 kr.)
- Mangold Lajos**. Világtörténelem. Müller Dávid kézikönyve nyomán. I. kötet. (Franklin-társ. 8-r. 397 l. ára 3 frt.)
- Margócsy József**. Protestans alkalmi Beszédtár, a polgári házasságról tervezet törvény tekintetben tartásával. III. kötet, (Kecskemét. Szerkesztő. 8-r. 189 l.)
- Márki Sándor**. Az oroszok hazánk történetében. (Nagyvárad Hügel Ottó. 8-r. 94 l.)
- Márkus József**. Omphale asszony lábainál. Regény. (Nagyvárad. Pauker D. 12-r. IV, 164 l. ára 1 frt.)
- Martus H. C. E.** Matematikai feladatok, a középiskolák felső osztályai számára. Ford. Császár Károly. (Franklin-társ. n. 8-r. XV, 160 l. ára 1 frt 30 kr.)
- Mayer Miksa**. Rövid alkotmánytan, osztatlan népiskolák számára. 2-ik kiadás. (Lampel Róbert. 8-r. 24 l. ára 16 kr.)
- Mayer Miksa**. Onogeses. Tört. elbeszélés. Attila korából. A serdültebb ifjuság számára. 5 színezett képpel. (Laufer Vilmos. 8-r. 84 l. ára 1 frt 20 kr.)

- Menyhárt László.** Kalocsa vidékének növénytenyészet. (»Hunyadi Mátyás« nyomda. 8-r. 198, 25 l.)
- Mérímée Prosper.** Carmen. Beszély. Francziából ford. B. P. (Olesó könyvtár 43. sz. Franklin-társ. 8-r. 77 l. ára 20 kr.)
- Molnár László.** A nevelés tankönyve. Férfi és nőtanítójelöltek és a neveléssel foglalkozók számára. I. köt. Embertan. (Lauffer Vilmos. 8-r. 96 l. ára 60 kr.)
- Mudrony Soma.** Iparpolitikai tanulmányok a hazai ipar emelése tárgyában. (Tetty Nándor és társa. n. 8-r. XI, 302 l. ára 2 frt 50 kr.)
- Murray E. C. Grenville.** Rajzok a francia politikai életből. Angolból fordították Belényesi Gábor és Huszár Imre. (Olesó könyvtár 45. sz. Franklin-társ. 8-r. 295 l. ára 60 kr.)
- Muzeum-egylet,** Az erdélyi, évkönyvei. Új folyam. II. kötet. 1—6 sz. (Tóth, Dezső, Koch, Török, Dadai.)
- Müller Ernő.** Katholikus Erkölestan. A II. eredeti kiadás után ford. a veszprémi növendék-papság Pázmányköre. II. köt. (Rudnyánszky nyomdája. XIV. 645 l. ára 3 frt.)
- Nagy Ignáz.** Tisztujítás. Vígj. 4 felv. (Olesó könyvtár 44. sz. Franklin-társ. 8-r. 150 l. ára 40 kr.)
- Nedeczky István.** Deák. A képviselői alkotmány megalapítása. 2. jutányos kiadás. (Magyar kor- és életrajzok cabinet-könyvtára. Tetty Nánd. s társa. 8-r. XII, 454 l. ára 2 frt 40 kr.)
- Neményi Ambrus.** Rabelais és kora. Tanulmány. (Zilahy Sámuel. 4-r. IV, 162 l. ára 2 frt.)
- Neumann Armin.** A kereskedelmi törvény magyarázata. I. kötet 1. füzet. (Zilahy Sámuel. 8-r. 188 l. ára 1 frt 60 kr.)
- Névkönyv az erdélyi ev. ref. anyaszentegyház számára.** 1877. XX. évfolyam. (Kolozsvártt. Stein János nyomdája 8-r. 137 l.)
- Névkönyve,** A magyar kir. honvédelmi ministerium és honvédség, 1878. évre. Hivat. kiadás. (Légrády testvérek. 197 l.)
- Névtár a Zirc-, Pilis-, Pásztói egyesült apátságokba keblezett Cisterci kiváltságos sz. rend személyzete s történeteivel.** Az 1877-ik évre. (Eger. Érsek-lyceumi nyomda 8-r. 66 l.)
- Névtára,** A Dunamelléki h. h. egyházkerület, az 1877-ik évre. (Hornyánszky Victor nyomdája. 4-r. 17 l.)
- Névtára,** A szatmári püspöki megye papságának 1877. (Szathmártt. Nagy Lajos nyomdája. 8-r. 204 l.)
- Olasz Lajos.** Részvétőkönyvek. Temetési alkalmakra. II. f. (Kalocsa. Szerző. 8-r. 132 l. ára 1 frt.)
- Olványi Pál.** Tájékoztató útmutatás a különféle egyenes adók bevallása, tárgyalása és föllebbezése iránt Magyarországon. 3-ik bőv. kiad. (Szeged. Tetty Nándor és társa. 8-r. XVI, 276 l. ára 1 frt 50 kr.)
- Ördög? Hol az —.** (Tetty. 8-r. 39 l. ára 25 kr.)
- Pap Ferencz:** Tankönyv a népiskolák felsőbb osztályai számára. A dunántúli ágost. h. evang. egyházker. által népisk. tankönyvül elfogadva. (Pápa. Szerző. 8-r. 98 l.)

- Papp Károly.** Bibliai Történetek az Ó- és Új-Testamentomból. Vezérkönyvül néptanítók számára. (Kecskemét. Dunam. reform. egyházkerület. 8-r. 114 l. ára 60 kr.)
- Parragh Gábor.** Borászatunk bajai a közéletben és közforgalomban. Kivonat a »Közvélemény« 180. számából. (Vodianer nyomdája. 8-r. 16 l.)
- Pauer Imre.** Logika vagy gondolkodásban. 2. átdolg. kiadás. (Eggenberger. 8-r. 175. l. ára 1 frt.)
- Pazar József.** Jézus példázatai homilákban. II. füzet. (Kókai Lajos. n. 8-r. 197 l. ára 1 frt 50 kr.)
- Poe Edgár.** Csodálatos történetek. Ford. Haug Ferencz. (Zilahy Sámuel. 12-r. 161 l. ára 1 frt.)
- Poe Edgár.** Roget Mari titokteljes kimulása. (Zilahy Sámuel. 12-r. 155 l. ára 1 frt.)
- Rablófonók** Afrikai, megtérítésének története. Németből ford. Czékus István. (Hornyánszky nyomdája. 8-r. 30 l.)
- Ransbourgh Zsigmond.** Englisch reading-book. (angol olvasókönyv) isk. és magán használatra. (Franklin-társ. 8-r. VIII, 200 l. ára 1 frt 60 kr.)
- Reischer Endre.** A juhtenyésztés és gyapjúisme a juhbetegségek ismertetésével és gyógyításával. 2-ik jav. kiad. (Falusi könyvtár. V. füzet. Franklin-társ. 8-r. 103 l. ára 50 kr.)
- Reuan Ernő.** Spinoza. Szerző jóváhagyásával ford. Edelspacher Antal. (Pfeifer Nándor. n. 8-r. 49 l. ára 60 kr.)
- Rozek Ján.** S. kis Chrestomathiája latin költőkből. Rövid magyar jegyzetekkel a 4. ném. kiadás után, bevezetéssel és szótárral ellátta Simon Péter, (Nagy-Szeben. Schmiedicke. 8-r. XX, 156 l.)
- Rund Bernát.** Orvosi jegyzőkönyvek boncz- és látletek figyelemmel a legújabb orvosrendési és orvostörvényszéki eljárás módra. (Franklin-társ. k. 8-r. 72 l. ára 50 kr.)
- Sardon V. és Nwitter K.** Piccolino. vég dalmű 3 felvonásban. Ford. Böhm. Zenéjét szerzé Guiraud Ernő. (A nemzeti színház könyvtára. 113. füzet. Pfeifer. 8-r. 60 l. ára 40 kr.)
- Schnierer Gyula.** A magyar váltójog kérdésekben és feleletekben. (Lafite E. k. 8-r. II, 73 l. ára 80 kr.)
- Seidel Pál.** Képes Természetrájk különös tekintettel a gazdaságra és az egészségtanra népiskolák számára. VI. jav. és bőv. kiadás. (Eggenberger. 8-r. 55 l. számos fametszévennyel. ára 25 kr.)
- Simonyi Lajos, Lukács Béla, Mudrony Soma.** Különvélemények a vámszerződés, a vámtariffa s a Lloydszerződés tárgyában. (Wodianer nyomdája. 8-r. 24 lap.)
- Smiles.** Takarékoság. A hazai viszonyokhoz alkalmazta Könyves Tóth Kálmán. (Légrády testv. 8-r. IV, 388 l. ára 3 frt.)
- Somogyi Ede.** Olasz társalgási Nyelvtan isk. és magán használatra. A Gaspey-Sauer-tanmód szerint. (Franklin-társ. 8-r. IV, 288 l. ára 2 frt.)
- Stolze-Fenyvessy-féle** egyszerűsített gyorsírás. A magyar gyorsírás tankönyve. 12 könyvomatú gyorsírási táblával. (Kókai Lajos. 8-r. IV, 24 l. és 12 tábla. ára 80 kr.)

- Szász Kár.** Salamon. Történeti költemény. Kiadja a Kisfaludy-társaság. (Ráth Mór. k. 8-r. XIII, 848 l. ára 2 frt 40 kr.)
- Szathmári Károly.** Boros Mari emlékezete. Temetési Beszéd. (Debreczen, Kutasi nyomdája. 4-r. 8 l.)
- P. Szátmáry Károly.** Csak többen volnánk! Beszélgetések a jó magyar nép számára. (Orsz. kisededovó egyesület. 8-r. 32 l.)
- Szenger Ede.** Mexikó felvidéke élet- és kórtani tekintetben. (M. Orv. könyvkiadó-társ. könyvtára XXXII. kötet. Társulat X, 220 l.)
- Szmida Lajos.** Merengés a természet halálos ágyánál. (Külön lenyomat a »Nyitrai Közlönyből.« Mutatvány szerzőnek »Rajzok« cz. művéből. Nyitra. Neugebauerne nyomdája. 8-r. 15 l.)
- Sztoczek Károly.** Konstantinápolyi levelek. (Szerző. 8-r. 50 l. ára 50 kr.)
- Szulik József.** Elbeszélések a magyar ifjuság részére. 5 színezett képpel. (Lauffer Vilmos. 8-r. 97 l. ára 1 frt.)
- Tankó János.** A forradalmak kora és az újabb állami alakulások. (Franklin-társ. 8-r. XI, 256 l. ára 2 frt.)
- Tanulók.** Az iparos, iskolai szervezete. Kiadatott a vallás- és közokt.-miniszter 1877. évi sept. 10. kelt rendeletéből. (Egyetemi nyomda. 8-r. 19 l. ára 12 kr.)
- Thackeray W. M.** Pendennis története, jó és balszerencséje, barátjai s legnagyobb ellensége. Ford. Fáy J. Béla. 4 köt. (Légrády testv. 8-r. IV, 258; IV, 302; IV, 335 és IV, 280 l. ára 4 frt 80 kr.)
- Than Károly.** A Grammeféle dynamoelektrikus gépről. Két előadás. (Népsz. természettudományi előadások gyűjteménye. 7 füzet. Magyar természettudományi társulat. 8-r. 43 l. ára 25 kr.)
- Theuriot André.** A marquis keresztfia. Regény. Ford. Leővey Gyula. (Athenaeum. k. 8-r. 284 l. ára 1 frt 20 kr.)
- Thirza,** vagy a kereszt vonzó ereje. (Hornyánszky V. 8-r. 49 l.)
- Till Antal.** A községi közigazgatás, vagyonkezelés és számadások kézikönyve. Tekintettel a jegyzői szigorlatokra. 4-ik kiadás. (Kőkai Lajos. n. 8-r. 230 l. ára 2 frt.)
- Tóth Kálmán.** Összegyűjtött költeményei. Első teljes kiadás. (Ráth Mór. 12-r. X, 479 l. ára 2 frt 40 kr. díszkötésben 3 frt 80 kr.)
- Ugyanaz. »Családi könyvtár« kiadás. (Ráth Mór. k. 8-r. IX, 312 l. ára 1 frt 40 kr. kötve 2 frt 20 kr.)
- Tóth Mihály.** Kolozsvár környékének kőzetei és ásványai, tekintettel ipari alkalmazhatóságukra. (Az erdélyi Múzeum-egylet évkönyvei. Új folyam. II. köt. 2. sz. Kolozsvár. Egylet. 8-r. 35—66. l. ném. kiv. ára 36 kr.)
- Torkos László.** Magyar nyelv és irodalmi kézikönyv a felsőbb leányiskolák középiskolái tanfolyama számára. I. rész. (Egyetemi nyomda. n. 8-r. 112 l. ára 45 kr.)
- Török Aurel.** Dolgozatok a kolozsvári tud. egyetem éleztövéttani intézetéből. II. Szövetalakulások a Siredon pisciformis sejtjeiben. Adat az állattani szervezet szövetfejlődéséhez. (Erdélyi Múzeum-egylet évkönyvei. Új folyam. II. köt. 5. sz. Kolozsvár. Egylet. 8-r. 145—172 l. ném. kiv. és 1 rézmetsz. rajzt. ára 35 kr.)

T ö r v é n y e k.

- Törvényezikk**, 1877. évi XXII, a kisebb polgári peres ügyekben való eljárásról (Lampel R. 16-r. 55 l. ára 30 kr.)
- Ugyanaz. Hivatalos kiadás. (Zilahy Sámuel. 16-r. 63 l. ára 30 kr.)
- Törvényezikkek**, 1877. évi országgyűlési —. II. füzet. (Pfeifer. 8-r. 181—252 l.)
- Törvényezikkek**, 1877. évi országgyűlési —. (Pfeifer Nándor. 16-r. VI, 252 l. ára 1 frt, vászonba kötve 1 frt 60 kr.)
- Törvényezikkek**, 1877-ik évi országgyűlési —. III. (utolsó füzet.) XXI—XXX. (Ráth Mór. n. 8-r. VII, 101—138 l. ára 40 kr. teljes példány 1 frt 10 kr., kötve 1 frt 80 kr.)
- Ugyanaz. Olesó kiadás. (Ráth Mór. n. 8-r. VII, 101—138 l. ára 34 kr., teljes példány 90 kr.)
- Ugyanaz. Zsebkiadás. III. füzet. XXI—XXX. (Ráth Mór. 16-r. VIII, 201—280 l. ára 40 kr., teljes példány 1 frt 10 kr., kötve 1 frt 80 kr.)
- Törvények**, Az 1877-ik évi, gyűjteménye. Hivatalos kiadás. III. füzet. XXI—XXX. (Zilahy Sámuel. n. 8-r. 121—167. l. ára 30 kr., teljes példány 1 frt., vászonba kötve 1 frt 80 kr.)
- Ugyanaz. Zsebkiadás. III. füzet. XXI—XXX. (Zilahy Sámuel. 16-r. 197—276 l. ára 30 kr., teljes példány 1 frt, vászonba kötve 1 frt 80 kr.)
- Törvények és rendeletek**, A váltóügyekben követendő eljárást szabályozó — rendszerinti összeállítása. (Elsner. 8-r. 164 l.)
- Újváry Elek** Rózsák, tövisek. Kiadja Saáry József. (Pápa. Reform. főtanoda betűi. 8-r. 117, IV l. ára 1 frt 20 kr.)
- Ügyrend**, A m. kir. belügyminiszter által kiadott, az árvászekék részére. (Ráth Mór. n. 8-r. 48 l. ára 90 kr.)
- Ugyanaz. A gyámsági és gondnoksági törvénynyel egy füzetben. (Ráth Mór. n. 8-r. 75 és 48 l. ára 90 kr.)
- Ügyrend** az árvászekék részére. (Franklin-t. 52 l. ára 25 kr.)
- Vajda János**. Találkozások. Budapesti életkép, versekben. (Szerző. 8-r. 172 l.)
- Vargyas Endre**. Népiskolai tankönyvek. II. Magyarok története. (Győr. Henricke Rudolf. 8-r. IV, 80 l. ára 25 kr.)
- Vécsey Benedek**. Kebelhangok. (Komárom. Siegler Károly nyom. 8-r. 152 l.)
- Virágnyelv**, Magyar. Keleti kifejtés után. Német és deák növénytani magyarázattal gazdagítva, 5-ik kiadás. (Lampel R. 64-r. 64 l. ára 20 kr.)
- Visontay János**. A magyar állam földirata. XII. kiadás. (Tettyey. 8-r. 112 l. ára 68 kr.)
- Wajdits József és Bátorfi Lajos** Halljuk a szép szót! Magyar telköszöntő- (toászt) könyv. 3-ik jav. és tetemesen bőv. kiadás. (Nagy-Kanizsa, Wajdits József. 16-r. VII, 471 l. ára 1 frt 80 kr.)
- Werner**. Vinetta. Ford. Dominkovich Maria. I—III. kötet, (Emilia. 8-r. 502 l.)
- White-Mellville G. J.** Rózsika. Történet a veres ferraradalomból. Angolból ford. Mudrony Pál. (Athenaeum. k. 8-r. 328 l. ára 1 frt 50 kr.)
- Wilson A. E.** Regina. Amerikai regény. I—II. kötet. (Bartalits nyomdája. 8-r. 152, 155 l.)

- Wohl Janka és Stephanie.** Beszélyek és tárczák. (Athenaeum. 8-r. 309 lap ára 2 frt.)
- Wühl Jákó.** Téli estékre. Beszélyek és rajzok. (»Hunyadi Mátyás« nyomda. 8-r. 126 l.)
- Zákány József.** Szent Biblia ismertetés helvét vallástétel szerint. VII. kiadás. (Debreczen. Telegdi. 8-r. 31 l.)
- Zákány József.** A keresztyén egyház története helv. hitv. népiskolák használata. V. kiadás. (Debreczen. Telegdi K. Lajos. 8-r. 56 l.)
- Zárszámadása,** A magyar korona országainak állami, az 1876. évre 12 füzet. (Államnyomda. 4-r. 151, 114, 52, 23, 267, 37, 63, 24, 35, 29, 40, 22 l.)

1878-ra szóló naptárak.

- Almanach,** Magyar tud. akadémiai, csillagászati és közönséges naptárral 1878-ra. (Akadémia. 8-r. 356, 89 l. ára 1 frt.)
- Az Athenaeum nagy képes naptára** az 1878. évre. Szerk. Concha K. XIX. évf. (Athenaeum. 8-r. 211, XXXVIII, XVI l. számos fametszettel, ára 1 frt.)
- Borászati naptár** az 1878. évre. Szerk. Nyáry Ferencz. V. évf. (Franklin-társ. 8-r. 80, 16 l. ára 80 kr.)
- Deák Ferencz naptár** az 1878. évre. II. évfolyam. (Franklin-társ. 8-r. 80, 16 l. ára 50 kr.)
- Eötvös-naptár** az 1878. évre. Szerk. György Aladár s Komjáthy György. I. évf. (Franklin-t. 8-r. 80, 16 l. ára 60 kr.)
- Falusi gazda naptára** 1878-ra. Szerk. Máday Izidor. XIV. évf. (Franklin-társ. 8-r. 88, 16 l. ára 80 kr.)
- Hölgyek naptára** 1878-ra. Szerk. Huszár Imre. VI. évf. (Légrády testv. 8-r. 127 l. ára vászonkötésben 1 frt 80 kr.)
- Iparos-naptár** az 1878. évre. Szerk. Gelléri Mór. III. évf. (Franklin-társ. 8-r. 80. 16 l. ára 50 kr.)
- István bácsi naptára,** vagyis családos házi gazdáknak és gazdaszanyoknak, népnevelőknek, helységi előljáróknak, iparosoknak és földmivelőknek való képes kalendárium az 1878. közönséges évre. Alapító Majer István Szerk. Kőhalmi (Klinstein) József. XXIII. évf. (Franklin-társ. 8-r. 88, 16 l. ára 50 kr.)
- Jegyzék-napló** gazdáknak számára. 1878-ra. Szerk. Máday Izidor. VI. évf. (Légrády testv. 16-r. 237 l. ára vászonba kötve 1 frt 20 kr.)
- Jegyzék-napló** mindenki számára. 1878-ra. VI. évf. (Légrády testv. 8-r. 74 l. ára vászonkötésben 1 frt 20 kr.)
- Jegyzék-napló** ügyvédek, közjegyzők, bírák és bírósági végrehajtók számára 1878. Szerk. Siegmund V. XIV. évf. (Légrády testv. 8-r. 308 l. ára vászonkötésben 1 frt 20 kr.)
- Jogász-naptár** az 1878. évre. Szerk. Szántó József. II. évfolyam. (Tettey és társa. 8-r. 240 l.)
- Közhasznú erdélyi képes naptár** az 1878. évre. XIX. évf. (Kolozsvár. Stein János. 8-r. 74 l. ára 26 kr.)

- Közhasznú és közszelű nagy-enyedi naptár** az 1878. évre. Összeszedte Lőcsey Sp. Lajos. XVIII. évf. (Nagy-Enyed. Wokál János. 8-r. 59 l. ára 28 kr.)
- Közhasznú zsebnaptár** 1878-ra. V. évf. (Légrády testv. 8-r. 16 l.)
- Lidércz naptár** 1878-ra. XVII. évf. (Franklin-társ. 8-r. 88, 16 l. ára 60 kr.)
- A magyar nép naptára** 1878-ra. Képes kalendárium sokféle hasznos és mulattató olyasmánnyal ellátva. Szerk. Tatár Péter. (Franklin-társ. 8-r. 40, 16 l. ára 25 kr.)
- Magyar nők házi naptára** az 1878. évre. Szerk. Beniczky Irma. X. évf. (Franklin-társ. 8-r. 88, 16 l. ára 60 kr.)
- Magyar- s erdélyországi új- és ó-kalendárium** Kr. u. szül. utáni 1878. közöns. esztendőre. Szervező dr. montedegói Albert Ferencz. (Komárom. Siegler Károly. 8-r. 64 l. ára 16 kr.)
- Magyar távirda naptár** 1878-ra. Szerk. és kiadja Székely István. (Kolozsvár. Székely. 8-r. 135 l.)
- Megbővített közhasznú nemzeti kalendárium** az 1878. évre. LXI. évf. (Bucsańszky A. 8-r. XVI, 168, 16 l. ára 80 kr.)
- Nemzeti nagy képes naptár** az 1878. évre. Szépirodalmi és ismeretterjesztő tartalommal, számos képpel. Szerk. Áldor Imre. X. évf. (Franklin-társ. 8-r. 144, 16 l. ára 1 frt)
- A »Nép zászlója« naptára** 1878-ra. Szerk. Áldor Imre. X. évf. (Franklin-társ. 8-r. 64, 16 l. ára 40 kr.)
- Orvosi zsebnaptár** az 1878. évre. IX. évf. Szerk. Hochhalt Károly. (Légrády testv. 8-r 113 l. ára vászonkötésben 1 frt 20 kr.)
- Politikai évkönyv** 1878 ra. Szerk. Huszár Imre. I. évf. (Naptári részszel. Légrády testv. 8-r. XVI, 370 l. ára vászonkötésben 2 frt 40 kr.)
- Protestáns árvaházi képes naptár** az 1878. évre. Szerk. Farkas József. (Hornyánszky. 8 r. 79 l. ára 30 kr.)
- Protestáns új képes naptár** az 1878. évre. Szerk. Dúzs Sándor. XXIV. évf. (Franklin-társ. 8-r. 80, 16 l. ára 50 kr.)
- Szegedi kis képes naptár** az 1878. évre. (Szeged. Traub s társa. 8-r. 48 l. ára 18 kr.)
- Szent-István-társulat naptára** az 1878. évre. XVII. évf. (Társ. 8-r. 80, XVI l. ára 80 kr.)
- Tanítók zsebnaptára** az 1878. évre. Szerk. György Aladár. III. évf. (Légrády testv. 8-r. 154 l. ára vászonkötésben 1 frt 20 kr.)
- Új honvéd naptár** 1878-ra. Szerk. Áldor I. XI. évf. (Franklin-társ. 8-r. 80, 16 l. ára 60 kr.)
- Új nemzeti népnaptár** az 1878. évre. Képekkel, mulattató és közhasznú tartalommal. II. évf. (N.-Kanizsa. Fischeł Fülöp. 8-r. XIV, 47 l. ára 25 kr.)

(A naptárak folytatólagos kimutatása a jövő füzetben.)

Hazai nem-magyar irodalom.

- Bericht** der Handels- und Gewerbe-Kammer in Budapest über die Handels- und Verkehrsverhältnisse des Kammerbezirkes Im Jahre 1876. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8-r. 210 l.)
- Bošković Stanoje.** Theoretisch-praktisches Lehrbuch der serbischen Sprache. III. Auflage. Durchgesehen und verbessert von Johann Bošković. (Lauffer V. 8-r. XII, 263 l.)
- Ebenspanger Johann.** Vaterländische Geschichte in Charakterbildern. Für die V. Kl. der ung. Volksschulen, auf Grundlage des ministeriellen Lehrplans verfasst. (Lampel R. 8-r. 43 l. ára 26 kr.)
- Fuchs Johann.** Grundzüge der Gesch. von Ungarn. (Magazin für Volksschulunterricht. II. Th. Lauffer V. 8-r. 31 l. ára 10 kr.)
- Fuchs Johann** Kurzgefasste Übersicht der Länder der ungarischen Krone, der Kronländer von Österreich, von Europa u. der übrigen Erdtheilen u. der allgem. Geografie. (Magazin für Volksschulunterricht. I. Th. Lauffer V. 8-r. 36 l. ára 10 kr.)
- Fuchs Johann.** Grundzüge der Naturgeschichte. (Magazin für Volksschulunterricht. III. Th. 1878. Lauffer V. 8-r. 36 l. ára 10 kr.)
- Fuchs Johann.** Grundzüge der Naturlehre. (Magazin für Volksschulunterricht. IV. Th. Lauffer V. 8-r. 36 l. ára 10 kr.)
- Kállay Benjamin.** Geschichte der Serben von den ältesten Zeiten bis 1815. Aus dem Ung. in's Deutsche übertragen von Schwicker. I. Bd. 4—8. (Budapest, Bécs és Lipese. Lauffer Vilmos. 8-r. 241—601 l. ára füzetenkint 60 kr.)
- Karner.** Lehrbuch der einfachen und doppelten Buchführung für Detailhandel, Fabrikanten und Gewerbsleute. Vollständig umgearbeitet von Alexander Novák. II. Th. (Franklin-társ. 8-r. IV, 204 l. ára 1 frt 60 kr.)
- Kollerffy Michael.** Ortslexikon der Länder der ung. Krone. Nebst einem Verzeichniss derjenigen Ortschaften, welche bis 31. Juli 1877. auf Grundlage der bezügl. Gesetze Veränderungen erlitten haben von E Findura. (Franklin-társ. 8-r. LXXXVIII l. ára 4 frt)
- Körösi József.** Die Sterblichkeit der Stadt Budapest in den Jahren 1874 und 1875 u. deren Ursachen. Uebersetzung aus dem Ungarischen. (Közlemények Budapest főváros stat. hivatalától. XIV. Város. 8-r. 155 l. ára 2 frt.)
- Körösi József.** Untersuchungen über die Einkommen und Hauszinssteuer für Budapest. Uebersetzung aus dem Ungarischen (Közlemények Budapest főváros stat. hivatalától. XIII. Város. 8-r. XXXII, 57 l. 80 kr.)
- Lóczy L.** Die Liskovaer Höhle in Baráthegy (Liptauer Comitát). Eine vorgeschichtliche Höhlenwohnung und deren Ueberreste. (Kilián Fr. bizom. 8-r. 55 l. 19 fametszettel, ára 80 kr.)
- Magazin** für Volksschulunterricht I—IV. Theil. (L. Fuchs.)
- Motivenbericht** zu dem der ungarischen Legeslatiye vorgelegten Gesetzentwurf über den allgemeinen Zolltarif. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8-r. 60 lap.)

- Navratil Emerich.** Bericht über die chirurgische Abtheilung des hauptst. Baraken-Spitals vom 1. Dezember 1874. bis 1. Dezember 1876. (Különnyomat a »Pester mediz. chirurgischen Presse«-ből. Wilckens és fia nyomdája. 8-r. 61 l.)
- Pacor W. Taktik.** (Grill bizom. 8-r. III, 265 l. ára 3 frt.)
- Petőfi, Held János.** In deutscher Nachdichtung von F. Schnitzer. Mit einem Vorwort v. M. Jókai. Das Bildniss des Dichters v. Bavalas, die Illustr. v. Jankó. (Grill. 8-r. 150 l. ára 1 frt 50 kr.)
- Samarjai Carl.** Praktische Anleitung zur schnellen und leichten Erlernung der ungarischen Sprache nach Ahn's Lehrmethode. I. Cursus. 100. Auflage. (Lauffer V. 8-r. 120 l. ára 35 kr.)
- Schulgesetze,** Die ungarischen, und Verordnungen. Herausg. v. Schwiekel I. Supplementheft. (Lauffer V. 8-r. 192 l. ára 54 kr.)
- Vay Adelma.** Betrachtungen für Alle. 2. Aufl. (»Spiriter Forscher« egyesület. 8-r. 190 l.)
- Directorium divini officii in usum Fratrum Minorum Francisci strictioris observantiae provinciae ss. Salvatoris in Hungaria editum pro anno 1877.** (Hunyadi Mátyás« nyomda. 8-r. 95 l.)
- Directorium romano Rosnaviense seu ordo Missas celebrandi et Horas canonicas recitandi juxta ritum Missalis et Breviarii romani pro anno 1877.** (Rozsnyó Kovács Mih. 8-r. 57 l.)
- Directorium officii divini in dioecesi M. Varadinensi Latinorum, peragendi pro anno 1877.** (Nagyvárad. Hügel Ottó nyomdája 8-r. 179 l.)
- Directorium ad ritum Breviarii et Missalis Praemonstratensis redactum pro anno 1877.** In usum canonicorum regularium Praemonstratensium regiae Canoniae et Ecclesiae s. Joannis Baptistae de castro Jászo, item s. crucis de Lelesz, et s. Stephani protomartyris de Promontorio Magnovaradinensi deo et patriae famulantium. (Rozsnyó. Kovács Mih. 8-r. 67 l.)
- Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium. Vol. VIII. Commissiones et relationes Venetae. Tomus II. Collegit et digessit S. Ljubic.** (Zágráb. Akadémia. 8-r. 302 l. ára 2 frt.)
- Ordo officii divini juxta ritum Breviarii Cisterciensis auctoritate Antonii Rezutesek abbatiarum unitarum b. Mariae virginis de Zircz, Pilis et Pásztó abbatibus infulati collectus pro anno 1877.** (Eger. Érseki lyceumi nyomda. 8-r. 174 l.)
- Ordo Divinorum ad usum Fratrum Minorum s. Francisci Capucinatorum provinciae austriaco-hungaricae pro anno 1877.** (Pozsony. Angermayer Károly. 8-r. 115 l.)
- Ordo peragendi officii divini in usum dioecesis Neosoliensis pro anno 1877 editus.** (Besztercebánya. Machold Fülöp. 8-r. 107 l.)
- Ordo officii divini peragendi ad annum 1878. in usum archidioecesis Colocensis editus.** (Kaloesa. Holmeyer és Malatin nyomdája. 8-r. 176 l.)
- Pauer Joannes.** Historia dioecesis Alba-Regalensis ab erecta sede episcopali 1777—1877. Cum introductione de vicissitudinibus civitatis et capituli olim collegiati. In memoriam anni saecularis. (Székesfehérvár. »Vörösmarty nyomda. 8-r. XII, 527 l. 12 tábla.)
- Schematismus Cleri dioecesis Magno-Varadinensis Latinorum pro anno 1877.** (N.-Várad. Hügel Ottó. 8-r. 118, 32 l.)

- Schematismus** provincie ss. Salvatoris in Hungaria, ordinis Minorum s. p. Francisci, strictioris observantiae, pro anno 1877. («Hunyadi Mátyás» nyomda. 8-r. 67 l.)
- Schematismus** cleri archidioecesis Strigoniensis pro anno 1877. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. 8-r. XXXII, 255, 39 l.)
- Schematismus** cleri dioecesis Vaciensis in annum 1877. (Vác. Serédy nyomása. 8-r. 182 l.)
- Schematismus** cleri dioecesis Weszprimiensis ad annum 1877. (Veszprém. Krausz Ármin nyomása. 8-r. 188 l.)
- Schematismus** ordinis Minorum Francisci Capucinorum provinciae austriaco-hungaricae pro anno 1877. (Bagó Márton és fia. 8-r. 18, XIV l.)
- Schematismus** Cleri archidioecesis Colocensis et Baeciensis ad annum 1877. (Kaloosa. Malatin és Holmeyer nyomdája. 8-r. XVI, 124, 67 l.)
- Schematismus** Cleri graeci ritus, Catholicorum dioecesis Szamosujvariensis pro anno 1877. (Szamosujvár. Egyházmegyei nyomda. 8-r. 240 l.)
- Schematismus** provinciae Hungariae reformatae nunc sanctae Mariae nuncupatae ordinis Minorum S. Francisci ad annum 1877. (Pozsony. Angermayer Károly nyom. 8-r. 61 l.)
- Schematismus** Cleri dioecesis Jaurinensis pro 1877. (Győr. Sauervein Géza nyom. 8-r. 248, 21 l.)
- Schematismus** Cleri archidioecesis Agriensis ad annum 1877. (Eger. Érseki ny. 8-r. 204, 26 l.)
- Schematismus** Cleri dioecesis Alba-Regalensis ad annum 1877. (Székesfejérvár. Szánmer K. nyom. 8-r. 134 l.)
- Hurban M. I. L.** Nitra. r. VII. (Turócz-Szent-Márton. Részvénynyomda. 8-r. 464 l. ára 2 frt.)
- Hurban M. I. L.** Viliam Fauliny-Tóth a jeho doba. (Különnyomat a »Nitra« című almanach VII. évfolyamából. Turócz-Szent-Mártou. Részvénynyomda. 8-r. 82 l.)
- Katechismusa.** Z krest.-katolického — krátky výtách pre ditky oboecného ľudu. (Turócz-Szent-Márton. Részvénynyomda. 8-r. 31 l.)
- Laskomerski G. K.** Sosbierané Zarty a rozmary. Sošit I. (Turócz-Szent-Márton. Részvénynyomda. 8-r. 103 l. ára 25 kr.)
- Lesska Jan.** Katechismus k krestanských sskolskému, jakožto výklad Katechismu Luterowa. III. vydání. (Turócz-Szent-Márton. Részvénynyomda. 8-r. VIII, 184 l. kötve 40 kr., füzve 30 kr.)
- Petri Vasile.** Nou Abe dar românesc. (N.-Szeben. Szerző. 8-r. 96 l. ára 25 kr.)
- Rad jugoslavenske Akademje Znanosti i umjetnosti.** Knjiga 41. (Zágráb. Hartmann. 8-r. 244 l. egy kötet ára 1 frt 50 kr.)
- Starine.** Knjiga IX. (Zágráb. Akadémia. 8-r. 256 l. ára 2 frt 50 kr.)
- Szeberiny Andrej.** Reč, pri pohrebni počestnosti Marie Fábri rozené Ambrús w Nadlakom 26 julia r. 1877. (Turócz-Szt.-Márton. Részv.-nyom. 8-r. 7 l.)
- Ceontea Teodoru.** Creatiunea si desvoltarea spirituala primitiva a omenimei. Prelucrata dupa A. Arneth. (Arad. Gyulai István nyomdája. 8-r. 72 l. ára 40 kr.)

- Nestoru Silvestru.** Manualu de Grammatica germana pentru scólele medie (Balázsfalva. G. K. papnöveldei nyomda. 8-r. 145 l. ára kötve 1 frt 20 kr.)
- Henszlmann Émérie.** L'age du fer. Étude sur l'art gothique. (Franklin-társ. 8-r. 43 l.)
- Kőrösi József.** Statistique internationale des grandes villes. Section. Statistique des Finances. Tome I. (Város. 8-r. 16, 352 l.)
- Lenhossék József** Description d'un crâne macrocéphale déformé et d'un crâne de l'époque barbare trouvés en Hongrie. (Franklin-társ. 8-r. 21 l. két tábl.)
- Vámbéry Arminius.** La Turquie est elle susceptible de Réformes? (Kilián Frigyes. 8-r. 59 l. ára 60 kr.)
- Amicul poporului. Calendar** pe anul comun 1878. Compus de Visarion Roman. Anul XVIII. (Nagy-Szeben. Szerző 8-r. 128 l. ára 50 kr.)
- Gr.-Beeskereker Hauskalender** für das Jahr 1878. 28. Jahrgang. Verfasst von Dr. Franz Albert von Montedego. (Nagy-Beeskerek. Pleitz. 4-r. 32 l.)
- Bolgár naptár.** Bálgarsái Denévníc (Kalindár) za 1878-a godina. Ureden i izdádn ud Leopold Kossilkow II. godina. (Temesvár. Steger Ernő nyomdája. 8-r. 39 l.)
- Illustrirter evangelischer Hauskalender** für das Jahr 1878. (Hornýánszky V. 8 r. 72 l. ára 30 kr.)
- Kalendár,** Slov. obrázkový, na rok 1878. (Turócz-Szent-Márton. Részvénynyomda. 8-r. 77 l.)
- Kalendariu** pe anul 1878. XXV. évf. (N-Szeben. Érseki nyomda. 8-r. 96 l.)
- Katolícki Kolendar** za god. 1878. XIX. évf. (Bucsánszky. 8-r. 36 l. ára 20 kr.)
- Kossuthovsky Kalendár** 1878. VIII. évf. (Bucsánszky. 8-r. 31, 9 l. ára 20 kr.)
- Krestánský obrázkový Kalendár** na rok 1878. XXIV. évf. (Bucsánszky. 8-r. 32, 8. l.)
- Malý obrázkový Kalendár** na rok 1878. XXV. évf. (Bucsánszky. 8-r. 32, 8 l.)
- Pesst'budínský malý obrázkový Kalendár** na rok 1878. I. évf. (Hornýánszky. 8-r. 40 l.)
- Pressburger Wegweiser** auf das Jahr 1878. XXVII. Jahrgang. (Pozsony. Angermayer Károly. 8-r. 167 l.)
- Obrázkový Kalendár** ewanjelického sirotinca na rok 1878. (Hornýánszky 8-r. 52 l. ára 25 kr.)
- Slowenský Kalendár** na rok obyčajný 1878. Wydáva D. G. Liehard. (Szakoleza. Liehard. 8-r. 88 l. ára 30 kr.)
- Srpsko-narodni Veliko-Beeskereki Kalendár** za godinu 1878. XXI. godina. (Nagy-Beeskerek. Pleitz. 8-r. 63 l.)
- Werschetzer Hauskalender** auf das Gemeinjahr 1878. XIV. Jahrgang. (Versecz. Özv. Kirchnerné. 8-r. 32 l. ára 30 kr.)

Hazánkat érdeklő külföldi munkák.

- Braun-Wiesbaden Karl.** Reise-Eindrücke aus dem Südosten, Ungarn, Istrien, Dalmatien, Montenegro, Griechenland, Türkei. I—II. Bd. (Stuttgart. Auerbach 8-r. VIII. 211, VII. 246 l.)
- Dóczi Ludwig.** Der Kuss. Lustspiel in 4 Aufzügen. Aus dem Ungarischen. Von der ung. Akademie der Wissenschaften mit dem Graf Teleki-Preise gekrönt. (Bécs. Rosner. 8-r. 111 l. ára 1 frt 50 kr.)
- Eugen von Savoyen,** Feldzüge des Prinzen. Herausg. von der Abtheilung für Kriegsgesch. des k. k. Kriegs-Archives. I. Serie IV. Bd. (Bécs. Tábornagyí kar. 8-r. X, 302 l. tíz térképpel.)
- Hof- und Staats-Handbuch** der österr.-ung. Monarchie für 1873. (Bécs. Cs. kir. udvari- és államnyomda. 8-r. XX, 1168 l.)
- Jarz Konrad.** König Ladislaus Posthumus. (Bécs. Hölder. 157 l.)
- Krones Franz.** Handbuch der Geschichte Oesterreichs von der ältesten bis zur neuesten Zeit, mit besonderer Rücksicht auf Länder-, Völkerkunde und Culturgeschichte. 19. 20. Lfg. (Berlin. Grieben. 8-r. 385 -576 l. Egy füzet ára 90 kr.)
- Landtagsverhandlungen,** Die böhmischen, und Landtagsbeschlüsse vom Jahre 1526 an bis auf die Neuzeit. I. B. (Prága. Csehország levéltár. 4-r. IV, 646 l. ára 6 frt.)
- Lenhossék József.** Ein Polymikroskop. (Separatabdruck aus Virchows Archiv für pathol. Anatomie u. Physiologie u. f. klinische Medizin. LXX. Bd. (Berlin. Virchow. 8-r. 25 l. két táblával és egy fényképpel.)
- Montanus Jacobus.** Vita divae Elisabeth Hungarorum regis filiae. Neu herausg. v. H. Müller. (Heilbronn. Henninger testv. XX, 74 l.)
- Petőfi Alexander.** Gedichte. Aus dem ungarischen von Ladislaus Neugebauer. (Lipese. Wigand. 8-r. XVI, 240 l. ára 1 frt 95 kr.)
- Poems,** Hungarian, and fables for english readers. Selected and translated by E. D. Butler. (London. Trübner és társa. 8-r. VI, 88 l.)
- Reclus Élisée.** Nouvelle géographie universelle la terre et les hommes. (Páris. 4-r. 982 l. ára füzve 30 frt, kötve 37 frt.)
- Ruthner Anton.** Das Kaiserthum Oesterreich und Königreich Ungarn im malerischen Originalansichten seiner reizendsten Landschaften und grossartigsten Naturschönheiten seiner bedeutendsten Städte und ausgezeichnetsten Bauwerke in Stahlstichen. Mit beschreibendem Text seiner Geschichte, seines Culturlebens u. seiner Topographie. Lfg. 68—69. (Bécs. Perles. 4-r. 449—480 l. 6 aczélm. Egy füzetnek ára 1 frt 70 kr.)
- Schikray Sam.** Rathgeber für körperliche und geistige Erziehung der Kinder. (Szerző. 8-r. 64 l. ára 1 frt.)
- Smets Moritz.** Geschichte der oesterreichisch-ungarischen Monarchie. Ein Volksbuch mit 12 Illustrationen. Vollständig in 16—17 Lieferungen. à 30 kr. 16, 17, 18. Liferg. (Bécs, Pest s Lipese. Hartleben. 8-r. 721—864 l.)
- Wartha Vincenz.** Précis d'analyse qualitative voie humiale et réactions de la flamme selon Bunsen. Traduit der Ch. Baye. (Páris. Delahaye és társa. 8-r. 72 l.)

